

Yhteiskuntavastuun raportti 2004
Käytännön tekoja huomisen hyväksi

KESKO

Raportin sisällön esittely

Keskon viides yhteiskuntavastuun raportti noudattaa aikaisempien vuosien tapaan Global Reporting Initiativen (GRI) laatimaa kestävän kehityksen raportointisuositusta. Koska GRI:n suositus on vuoden aikana pysynyt ennallaan, raportin sisältörakenteeseen ei ole tehty olennaisia muutoksia. Raportin otsikointi on laadittu Keskon omista lähtökohdista, otsikoita ei ole numeroitu, eikä tekstissä täysin noudateta GRI-jäsentelyn mukaista esitysjärjestystä. Poikkeamat GRI:n suosituksesta ja puutteet sen perustunnuslukujen (Core Indicators) esittämisessä selvitetään raportin lopussa julkaistavassa vertailussa.

Kesko ei kuitenkaan itse ota GRI:n ohjeiden mukaista kantaa siihen, onko raportti GRI-suosituksen mukainen. Keskon mielestä ohjeita tulisi tältä osin muuttaa niin, että tällaisen kannan voisi ottaa vain puolueeton, GRI:n hyväksymä varmentaja.

GRI:n perusvaatimukset

Raportin alussa esitellään perustiedot Keskokista ja kerrotaan Keskon johdon näkemys kuluneen vuoden keskeisistä saavutuksista ja kehittämiskohteista. Sen jälkeen esitellään Keskon yhteiskuntavastuun visio, sidosryhmäanalyysi sekä yhteiskuntavastuuta ohjaavat arvot, strategia, periaatteet ja johtamisjärjestelmät. Raportin pääpaino on taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun tunnusluvuissa, joita on entisestään tarkennettu. GRI:n 50 perustunnusluvusta raportissa on mukana 42, ja lisätunnuslukuja on 9. Keskeisistä tunnusluvuista on laadittu myös yhteenvetotaulukko (katso sivut 6-7). Lopuksi kuvataan muita vastuullisuuden osa-alueita kuten toimenpiteitä tuoteturvallisuuden ja yksityisyydensuojan hyväksi. Mukana on myös tärkeimpien termien selitykset ja luettelo keskeisistä yhteyshenkilöistä.

Ulkomaiset toiminnot osaksi mukana

Vuoden 2002 raportissa esitettiin ensimmäistä kertaa tunnuslukuja konsernin ulkomaisista tytäryhtiöistä. Taloudellisen ja sosiaalisen vastuun osalta tämä tilastointi on jo varsin kattavaa. Ympäristöjärjestelmien käyttöönotto on ulkomaisissa yhtiöissä vielä niin alkuvaiheessa, että tunnuslukuja on siltä osin olemassa vain muutamalta osa-alueelta.

Ruokakeskon ja ICA:n kesällä 2004 tekemä päätös yhdistää Baltian toimintansa yhteisyritykseksi vuoden 2005 alusta vaikutti joiltakin osin jo vuoden 2004 tilastointiin.

Keskon tytäryhtiön Keswell Oy:n lokakuussa 2004 solmitta esisopimus Indoor Group Oy:n (Asko- ja Sotka-ketjut) ostamisesta johti lopulliseen kauppaan tammikuussa 2005, joten kyseinen yhtiö ei vielä sisälly Keskon raportointiin. Yhtiöllä on Suomen lisäksi kauppajoja Ruotsissa, Virossa ja Latviassa.

Myös K-kauppiasta tietoja

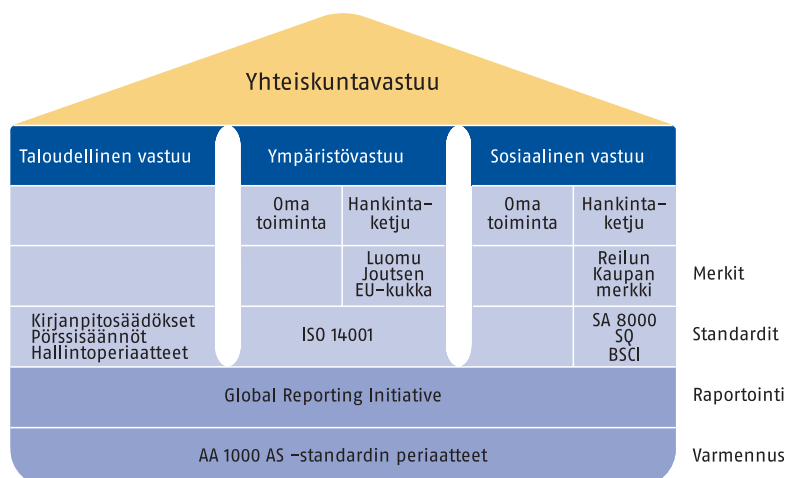
Kesko toimii tiiviissä, ketjusopimuksiin perustuvassa yhteistyössä K-kauppioiden kanssa. Raportissa esitetään myös K-kauppoja koskevia tietoja silloin, kun ne olennaisesti liittyvät Keskon raportointiin ja täydentävät kokonaiskuvaa Keskon ja K-kauppioiden suhteista yhteiskuntaan ja muihin sidosryhmiin.

Sekä painettu että Internet-raportti varmennettu

Painetusta raportista on laadittu Keskon Internet-sivuille sähköinen versio, joka sisältää joillakin osa-alueilla painotuotetta täydentävää tietoa. Tällaisesta lisätiedosta on maininta painetun raportin vastaavassa kohdassa. Kunkin vuoden sähköinen raportti tallennetaan Internet-sivuille varmennuksessa, julkaisuhetken mukaisessa muodossaan. Tekstiä ei jälkikäteen päivitetä, vaan mahdollisia muutoksia edellisen vuoden tietoihin esitetään seuraavan vuoden raportissa.

Sekä painetun että sähköisen raportin molempien kieliversioiden (suomi ja englanti) asianmukaisuus on vuodesta 2002 alkaen varmennettu. Varmennustyön on tehnyt Keskon tilintarkastusyhtiö PricewaterhouseCoopers Oy. Varmennuslausunto on julkaistu raportin lopussa.

Raportti kertoo vuoden 2004 tuloksista. Joitakin tietoja on tammi-maaliskuulta 2005. Edellinen, vuoden 2003 raportti julkaistiin toukokuussa 2004. Tätä seuraava, vuoden 2005 raportti julkaistaan keväällä 2006.

Pääjohtajan katsaus

Yhteiskuntavastuun tunnusluvut ovat suhteellisen uusia, ja kovin harva yritys niitä vielä esittää. Koska vertailutietoa on tarjolla niukasti, omat arviot työn tuloksista jäävät subjektiivisiksi. Viime vuosina syntyneet kestävän kehityksen indekset tarjoavat tällä hetkellä parasta puolueetonta aineistoa niin sijoittajien kuin pörssiyrityiden itsensä käyttöön.

Kesko voi olla saamiinsa arvioihin tyytyväinen. Syyskuussa 2004 Dow Jones nosti Euroopan indeksissään Keskon toimialan ykköseksi, kuten aiemmin jo olivat tehneet Storebrand ja Ethibel. Ja kun World Economic Forumin kokouksessa tammikuussa 2005 julkaistiin arvostetun Innovest-tutkimuslaitoksen laatima ”The Global 100 Most Sustainable Corporations” -lista, Kesko oli siinäkin mukana, yhtenä viidestä kaupan alan yrityksestä.

YK:n ympäristöjärjestön UNEPin joka toinen vuosi teetettävässä maailmanlaajuisessa yhteiskuntavastuuraporttien vertailussa Kesko nousi sijalta 30 sijalle 14. Kesko oli toistamiseen maailman paras raportoiija kaupan alalla ja taloudellisen vastuun alueella nyt paras kaikista. Kotimaassa meidät palkittiin parhaana yleisraportoijana - erillisten raporttien sarjassa emme täällä yltäneet viiden kärkeen. Merkittävää tunnustusta olemme saaneet myös sijoittajaviestinnästä.

Olemme vuoden aikana käynnistäneet useita kehityshankkeita saamiemme arvioiden pohjalta. Keskeisin puuttemme on, ettemme vieläkaan aseta konserni- emmekä toimialayhtiötasolla vastuullisuudelle selkeitä tavoitteita, joihin tuloksiamme sitten vertaisimme. Emme myöskään arvioi ympäristö- tai sosiaalisen vastuun vaikutuksia taloudelliseen tulokseen. Vaikka raportointitietomme ovatkin varmennettuja, koemme tällaisten tulkintojen olevan vielä liian epävarmalla pohjalla pörssiyrityksen esitettäväksi.

Ulkomaan toiminnossamme yhteiskuntavastuulle on hyvä maaperä, mutta sovellutukset ovat edistyneet hitaasti. Baltiassa on kova halu edetä EU-oppien ja -direktiivien mukaan, mutta ihan hetkessä ei yhteiskunnan perusrakennetta muuteta niin, että Suomen malleilla olisi käyttöä asiassa kuin asiassa. Ruokakaupassa yhteisyrityksen perustaminen ICAn kanssa on myös vaatinut lisää aikaa suunnitteluun.

Kesko on vuoden 2005 alussa liittynyt GRI:n tukijaryhmään (Organisational Stakeholders), ja edustajamme on kutsuttu GRI:n tunnuslukuja uudistavan asiantuntijaryhmän työskentelyyn. Tällä panoksella haluamme osoittaa, että pidämme yhteiskuntavastuun raportointia tärkeänä ja tuemme GRI:n kehittymistä tämän raportoinnin vapaaehtoiseksi kansainväliseksi standardiksi.

Matti Honkala
pääjohtaja, vuorineuvos
Kesko Oyj

(Matti Honkala jäi eläkkeelle 28.2.2005)

Sisällysluettelo

Raportin sisällön esittely	2	Materiaalien käyttö	38
Pääjohtajan katsaus	3	Jätehuolto ja kierrätys	38
Perustietoja Kesko-konsernista	5	Kehitys tuotekaupassa	43
Yhteiskuntavastuun keskeiset tunnusluvut 2002-2004	6	K-ympäristökaupat	43
Yhteiskuntavastuun visio	8	Toimistotyön ympäristöohjelmat	46
Sidosryhmäanalyysi	10	Sidosryhmäyhteistyö ja -viestintä	47
Yhteiskuntavastuuta Keskossa ohjaavat periaatteet ja johtamisjärjestelmät	13	Ympäristöriskit, -vahingot ja -onnettomuudet	47
Arvot	13	Sosiaaliset tulokset	48
Henkilöstön eettiset periaatteet	13	Työsuhteet, vaihtuvuus	49
Strategia	13	Keski-ikä ja työsuhteen pituus	50
Toimintaperiaatteet	14	Keskon kiinnostavuus työpaikkana	51
Hallintoperiaatteet	14	Johtamisen laatu	51
Johtamisjärjestelmät	14	Terveys ja turvallisuus	52
Raportointi	14	Palkat ja muut edut	54
Yhteiskuntavastuun tulokset 2004	17	Eläkkeet	54
Taloudellinen vastuu	18	Tasa-arvo	55
Yleistä	18	Koulutus	56
Talouden kehitys omistajien kannalta	18	Toiminta työnantajajärjestöissä	57
Investoinnit ja kauppaverkosto	20	Yhteistyö henkilöstön edustajien kanssa	57
Työpaikkojen kehitys	22	Tavarantoimittajien sosiaalinen laadunvalvonta	58
Maksetut palkat, henkilösivukulut ja verot	22	Sosiaalisten riskien hallintaa	59
Työeläke- ja sairausvakuutusjärjestelmät	23	Ostotoiminnan eettiset periaatteet	59
Tavaroiden ja palvelujen toimittajat	23	Valvonta käytännössä	61
Taloudellisen hyödyn jakautuminen maakuntiin	24	Vain muutama SA 8000 -sertifiointi lisää	61
Taloudellinen tukeminen	26	Suomen tuontikaupan yhteistyö	62
Ympäristötulokset	29	Reilun kaupan tuotteet	62
Ympäristöjärjestelmä ja -laskenta	30	UNICEF-projekti Intiassa	63
Kiinteistötoiminnot	31	Muita vastuullisuuden osa-alueita	65
Rakennuttaminen	31	Tuoteturvallisuus	65
Rakenteellinen turvallisuus	31	Yritysturvallisuus	67
Kiinteistöjen PromisE-luokitus	32	Markkinointi- ja kilpailusäännökset	67
Maankäytön ympäristöriskit	32	Yksityisyydensuoja	67
Energian ja veden kulutus	32	Suhteet politiikkaan	68
Energian ympäristöprofiili	34	Suhtautuminen lahjontaan	68
Kuljetukset	36	Raportin vertailu Global Reporting	
Kuljetusten päästöt	37	Initiativen suositukseen	69
Kaukomarkkinoiden Haminan terminaalin päästöt	38	Yhteiskuntavastuun yhteyshenkilöitä	72
Konsernin hiilidioksidipäästöt	38	Varmennuslausunto	73
		Laskentakaavoja ja -termejä	74

Yhteiskuntavastuun keskeiset tunnusluvut vuosilta 2002–2004

Taloudellisen vastuun mittarit	2002	2003	2004
Liikevaihto (milj. €)	6 466	7 070	7 517
Voitto ennen satunnaisia eriä (milj. €)	110	162	173
Sijoitetun pääoman tuotto (%)	7,6	10,9	11,9
Maksetut osingot (milj. €)	54	91	274
Investoinnit (milj. €)	185	259	170
Omavaraisuusaste (%)	53,3	51,7	45,5
Maksetut palkat (milj.€)	281	316	355
Tuloverot (milj. €)	42	58	47
Henkilökunnan määrä (keskimäärin)	12 217	15 219	17 528
Ostot toimittajilta (milj. €)	5 714	6 258	6 514
Yleishyödyllisten yms. yhteisöjen tukeminen (milj. €)	1,9	2,4	2,4

Ympäristövastuun mittarit	2002	2003	2004
Kiinteistöjen sähköenergian kulutus (GWh) ¹⁾	644	730	719
Kiinteistöjen lämpöenergian kulutus (GWh) ¹⁾	282	337	296
Kiinteistöjen veden kulutus (m ³) ¹⁾	545	713	669
Käytetyn sähkö- ja lämpöenergian tuotannon päästöt			
- ilmaston muutos (tn CO ₂ -ekv) ¹⁾	231 702	262 949	221 254
- happamoituminen (tn SO ₂ -ekv) ¹⁾	645	1 050	837
- alailmakehän otsoni (tn C ₂ H ₄ -ekv) ¹⁾	15,2	16,1	15,2
Jakelukuljetukset			
- kuormia ²⁾	116 260	117 782	109 278
- kilometrejä (1 000 km) ³⁾	15 365	19 700	20 126
- tonneja ⁴⁾	697 000	609 000	576 000
- energiankäyttö (MWh) ⁵⁾	73 592	80 275	80 171
- päästöt (tn) ⁵⁾			
- hiilidioksidi	19 511	22 954	23 499
- häkä	9	14	14
- hiilivedyt	6	9	9
- typen oksidit	205	222	221
Materiaalien käyttö/jätteet (tn)			
- maahantuotujen pakkausten materiaali	31 704	31 392	33 448
- jakeluvarastojen jätteet ⁶⁾	9 510	9 573	9 647
- joista hyötykäyttöön (%) ⁶⁾	89,7	89,8	89,4
- ostosähkön tuotannon radioaktiivinen jäte ¹⁾	0,67	0,96	0,82

¹⁾ vuoden 2002 luvut vain Suomesta, 2003–2004 luvut koko konsernista, Ruotsin ja Liettuan luvut vuonna 2004 laskennallisia

²⁾ vuoden 2002 luvut Kespedin ja Anttilan jakelusta, 2003–2004 mukana myös Ruokakeskon Viron jakelu

³⁾ kuten edellä, mutta 2003–2004 mukana myös ulkoiset kuljetusyrietykset Suomessa

⁴⁾ kaikkina vuosina vain Kespedin jakelusta

⁵⁾ vuoden 2002 luvut Kespedin ja Anttilan jakelusta, 2003–2004 energialaskennassa myös ulkoiset kuljetusyrietykset ja CO₂-laskennassa vielä Ruokakeskon Viron jakelu

⁶⁾ luvut vain Suomesta

Sosiaalisen vastuun mittarit

	2002	2003	2004
Työtyytyväisyys Suomessa (skaala 1-5)			
- oma työ	3,72	3,71	3,79
- esimiestoiminta	3,82	3,79	3,80
- yksikön toiminta	3,78	3,76	3,76
- Keskon toiminta	3,71	3,70	3,68
Työntekijöiden vaihtuvuus ¹⁾			
- uusia	5 189	6 650	7 247
- lähteneitä	5 064	5 162	5 943
- eläkkeelle siirtyneitä	254	151	169
Työntekijöiden keski-ikä (vuotta)			
- Suomessa	35,1	35,0	*)
- ulkomaisissa toimipaikoissa	30,2	33,0	*)
Työsuhteen keskipituus Suomessa (vuotta) ²⁾	11,3	9,0	9,0
Sairauspoissaolot (työpäiviä/henkilö)			
- Suomessa	7,9	8,4	9,9
- ulkomaisissa toimipaikoissa ¹⁾	9,1	10,9	10,5
Terveystieteiden käyttöön käytetyt varat/henkilö (€) ³⁾	340	359	402
Keskimmääinen vuosiansio (/henkilö, €)			
- Suomessa	26 280	29 155	29 411
- ulkomaisissa toimipaikoissa ⁴⁾	10 275	8 211	8 102
Koulutuspäiviä/henkilö			
- Suomessa	1,5	1,6	1,2
- ulkomaisissa toimipaikoissa ¹⁾	1,2	1,5	2,9
Sijoitus koulutukseen/henkilö (€) ¹⁾	445	453	448
Ostojen sosiaalinen laadunvalvonta			
- kehitysmaiden tavarantoimittajia tilastoinnin piirissä	236	247	300 **)
- ko. yritysten yhteinen työntekijämäärä	221 500	263 000	280 000 **)
- SA 8000 -sertifioituja yrityksiä	17	19	24
- sertifioitujen yritysten työntekijämäärä	30 700	47 000	54 000

¹⁾ Senukain tiedot Liettuasta puuttuvat

²⁾ vähittäiskauppayhtiöiden tiedot saatu mukaan vuonna 2003

³⁾ tiedot vain Suomesta

⁴⁾ tiedot koko konsernista (myös Senukai)

*) tietoa ei ole kerätty

***) arvio, koska uudesta eurooppalaisesta auditointitietokannasta ei vielä ole tilastoja

Yhteiskuntavastuun visio

Yrityksiltä - erityisesti suurilta ja kansainvälistä kauppaa tekeviltä pörssiyrityksiltä - vaaditaan yhä avoimempaa ja läpinäkyvämpää raportointia tekemisistään ja tuloksistaan toimintansa kaikilla osa-alueilla. Pelkkä lainsäädännön noudattaminen ei riitä hyväksytyksi tulemiseen. Varsinkin kehitysmaissa lait ja niiden valvonta ovat puutteellisia, ja yritysten on vastuullisuutta osoittaakseen ylitettävä lainsäädännön asettamat vaatimukset. Vapaaehtoinen, proaktiivinen eteneminen ja vähimmäisnormien ylittäminen tuo edelläkävijäyrityksille monia etuja verrattuna hitaasti reagoiviin, reaktiivisiin yrityksiin, jotka odottavat, että lainsäätäjät määrää tahdin.

Yritysten yhteiskuntavastuu kuvaa niitä velvoitteita, joita yrityksillä on taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun alueella niin yhteiskunnalle kuin muille sidosryhmille (katso sidosryhmäanalyysi sivulla 10). Yritysten piirissä yhteiskuntavastuun käsite on jo varsin tuttu ja jäsentynyt, vaikkakin mieluummin puhuttaisiin vastuullisesta yritystoiminnasta tai vastuusta sidosryhmille. Yrityksiä arvioiville kuluttajille ympäristönsuojelu on tutuinta aluetta. Myös laatu- ja palveluodotukset liitetään vahvasti yhteiskuntavastuuseen.

Vastuullisuuden motiivit

Vastuullinen toiminta on Keskolle tärkeää useasta eri syystä:

- sidosryhmät haluavat arvioida yrityksen toimintaa muillakin kuin taloudellisilla mittareilla
- vastuullisuus on osa yrityksen kilpailukykyä, sillä käydään kilpailua asiakkaista, henkilökunnasta ja sijoittajista
- vastuullisuus on maineriskien hallintaa, jolla turvataan myynnin ja osakkeen arvon vakaata kehitystä
- vastuullisuus parantaa yrityskuvaa, jos yritys koetaan edelläkävijäksi
- vastuullisuus on parempaa johtamista, jolla tähdätään hyvään työyhteisöön ja jossa ympäristötehokkuus on myös kustannustehokkuutta
- hyvillä ympäristö- ja sosiaalisen vastuun tuloksilla voidaan parantaa taloudellista tulosta
- hyvä taloudellinen tulos antaa vastaavasti mahdollisuuden parantaa tuloksia myös ympäristö- ja sosiaalisen vastuun alueella
- edelläkävijäyhteiskuntavastuukysymyksissä tuo mahdollisuuksia vaikuttaa alan kansalliseen ja kansainväliseen kehitykseen.

Visio yhteiskuntavastuun keskeisistä tekijöistä

Keskon yhteiskuntavastuutyön perustana ovat konsernin arvot ja yhteiskuntavastuun visio. Konsernijohtoryhmä käsit-

telee visiota joka toinen vuosi, ellei sen muuttamiseen tällä välin ilmene selkeää tarvetta. Allaoleva visio on hyväksytty huhtikuussa 2005.

Yleistä

Globalisaatiolla on yhä voimakkaampi vaikutus yritysten toimintaympäristöön kansainvälisessä kaupassa ja ulkomaisissa investoinneissa. Kansainvälisten järjestöjen - niin valtioiden välisten kuin yrityksiä, ammattiyhdistysliikettä ja kansalaistoimintaa edustavien - merkitys elinkeinoelämän ohjailussa kasvaa. Monet tahot kannattavat pakottavia säännöksiä, mutta päätöksenteko on kansainvälisillä foorumeilla hidasta ja vaikeaa. Normeja on ennestäänkin runsaasti, ja niiden soveltaminen kansalliseen lainsäädäntöön ja noudattamisen valvonta on erityisesti kehitysmaissa puutteellista. Edelläkävijäyritykset johtavat kehitystä omilla vapaaehtoisilla toimenpiteillään, suositukset ja lainsäädäntö seuraavat perässä. Kesko kuuluu edelläkävijöihin, eikä näköpiirissä ole sellaisia uusia normeja, joilla olisi olennaista vaikutusta Keskon yhteiskuntavastuutyöhön.

Omistajat/sijoittajat

Keskon valtteja ovat tasaisesti kasvava liikevoitto ja hyvä osingonmaksukyky. Hyvän tuloksen saavuttaminen vastuullisin keinoin on entistä tärkeämpää sekä sijoittajille että muille yrityksiä seuraaville sidosryhmille. Kesko tavoittelee listausta kaikissa merkittävissä kestävä kehityksen indekseissä, jotka ovat tärkeitä puolueettomia todistuksia vastuullisesta tuloksenteosta. Listaukset luovat vanhoille omistajille turvallisuudentunnetta ja helpottavat vastuullisuutta arvostavien sijoittajien päätöksentekoa. Erityisesti suurten institutionaalisten sijoittajien piirissä Keskon kiinnostavuus sijoituskohteena kasvaa. Vastuullisuusmittareita painottavien sijoittajien määrä on kuitenkin edelleen vähäinen. Hyvien vastuullisuustulosten vaikutuksia on vaikea erottaa osakkeen arvon kehityksessä muista tekijöistä, huonojen suoritusten vaikutus negatiiviseen suuntaan näkyy selkeämmin.

Henkilökunta

Ulkomaisten toimintojen osuus Kesko-konsernin liikevaihdosta kasvaa edelleen. Suomessa henkilökunnan määrä lisääntyy lähinnä yrityshankintojen myötä, ja kilpailu uusista työntekijöistä kiristyy merkittävästi suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle. Kilpailussa menestyvät yritykset, joissa työtyytyväisyys on hyvä ja jotka tarjoavat monipuolisia työtehtäviä ja uralla etenemisen mahdollisuuksia. Myös ar-

vot ja vastuullisuuden näytöt kiinnostavat - nuoret työnhakijat suosivat hyvämaineisia yrityksiä. Keskon maine vastuullisena yrityksenä helpottaa rekrytointia. Uhkaava työvoimapula vaatii entistä suurempaa panostusta myös ikääntyviin työntekijöihin, joiden jaksamispaineita on edelleen helpotettava. Työterveyshuollossa on vielä nykyistäkin enemmän panostettava ennaltaehkäisyyn, tavoitteena vähentää työkyvyttömyyseläkkeiden määrää ja nostaa keskimääräistä eläkeikää. Suomen lähialueilla Keskon hyvä maine työnantajana ja ympäristöjohtamisen edelläkävijänä edistää parhaan työvoiman saantia.

Tavaran- ja palveluntoimittajat

Monimuotoinen verkostoituminen niin tavaran- ja palveluntoimittajien kuin K-kauppiaiden kanssa edellyttää kaikilta osapuolilta yhteisten arvojen ja päämäärien hyväksymistä. Keskon vastuullisuudelle on tärkeää, että liikepaikkarakentamisessa, kiinteistönhoidossa, tavarahankinnassa, jakelussa ja vähittäiskauppatoiminnoissa noudatetaan Keskon arvoja ja periaatteita, tavoitteena, että vastuullisuus näkyy viime kädessä vahvasti K-ryhmän kuluttajabrändeissä. Se edellyttää tarkkaa kumppanien valintaa, selkeitä periaatteita, ohjeistusta ja seurantaa kaikille tuote- ja palveluketjussa mukanaoleville osapuolille.

Kuluttajat

Tutkimusten mukaan kuluttajien kiinnostus yritysten vastuunkantoon jatkaa kasvuaan, vaikka ostopäätöksiä näyttää ohjaavan pääasiassa hinta. Vastuuseen liitetään laadukkaat tuotteet, palvelujen säilyttäminen, henkilökunnasta huolehtiminen, ympäristönsuojelu, tasa-arvon edistäminen ja tuotteiden valmistuksessa toimivien työntekijöiden työolojen parantaminen. Tavara- ja palvelutarjonnan kasvaessa kuluttajilla on entistä enemmän vaihtoehtoja ja myös valtaa vaikuttaa kaupan rakenteeseen ja tavaratarjontaan. Valtaa ei näkyvästi käytetä hyvien yritysten palkitsemiseen, mutta selvistä epäonnistumisista kyllä rangaistaan.

Keskolla on suurena, monialaisena kaupan yrityksenä merkittävä vaikutus perheiden hyvinvointiin ja elämänlaatuun. Kauppa- ja jakeluverkko on pystyttävä pitämään asiakkaiden kannalta oikein mitoitettuna ja taloudellisesti tehokkaana. Kauppapaikkojen, liiketoimintamallien ja kilpailukykyä tukevien palvelujen on tuotava K-kauppiaille edullisten tavarastojen ohessa sellaista lisäarvoa, joka auttaa kauppiaita erottumaan kilpailijoistaan ja toimimaan tuloksellisesti. Turvallisuus, luotettavuus ja eettisyys nousevat viestinnässä ja markkinoinnissa vähitellen hintakuvan rinnalle. Tutkijat, kansalaisjärjestöt ja tiedotusvälineet paneutuvat halpojen hintojen taustoihin ja seurauksiin ja kouluttavat kuluttajia erottamaan vastuulliset ja vastuuttomat kilpailukeinot toisistaan.

Matti Halmesmäki aloitti Keskon pääjohtajana 1.3.2005.

Viranomais- ja järjestöyhteistyö

Keskon saavuttamat tulokset ja tunnustukset ovat tuoneet mukanaan runsaasti vaikuttamismahdollisuuksia niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Voidakseen olla edelläkävijä ja vaikuttaja Keskon on edelleen seurattava ja ennakoitava aktiivisesti yhteiskunnan muutoksia sekä tarjottava asiantuntemustaan niin oman toimialan kuin koko elinkeinoelämän ja yhteiskunnan kehittämiseen. Tätä varten Kesko pitää aktiivisesti yhteyttä kansalaisjärjestöihin, viranomaisiin ja muihin päättäjiin sekä osallistuu oman toimialansa ja koko elinkeinoelämän kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen toimintaan.

Sidosryhmäanalyysi

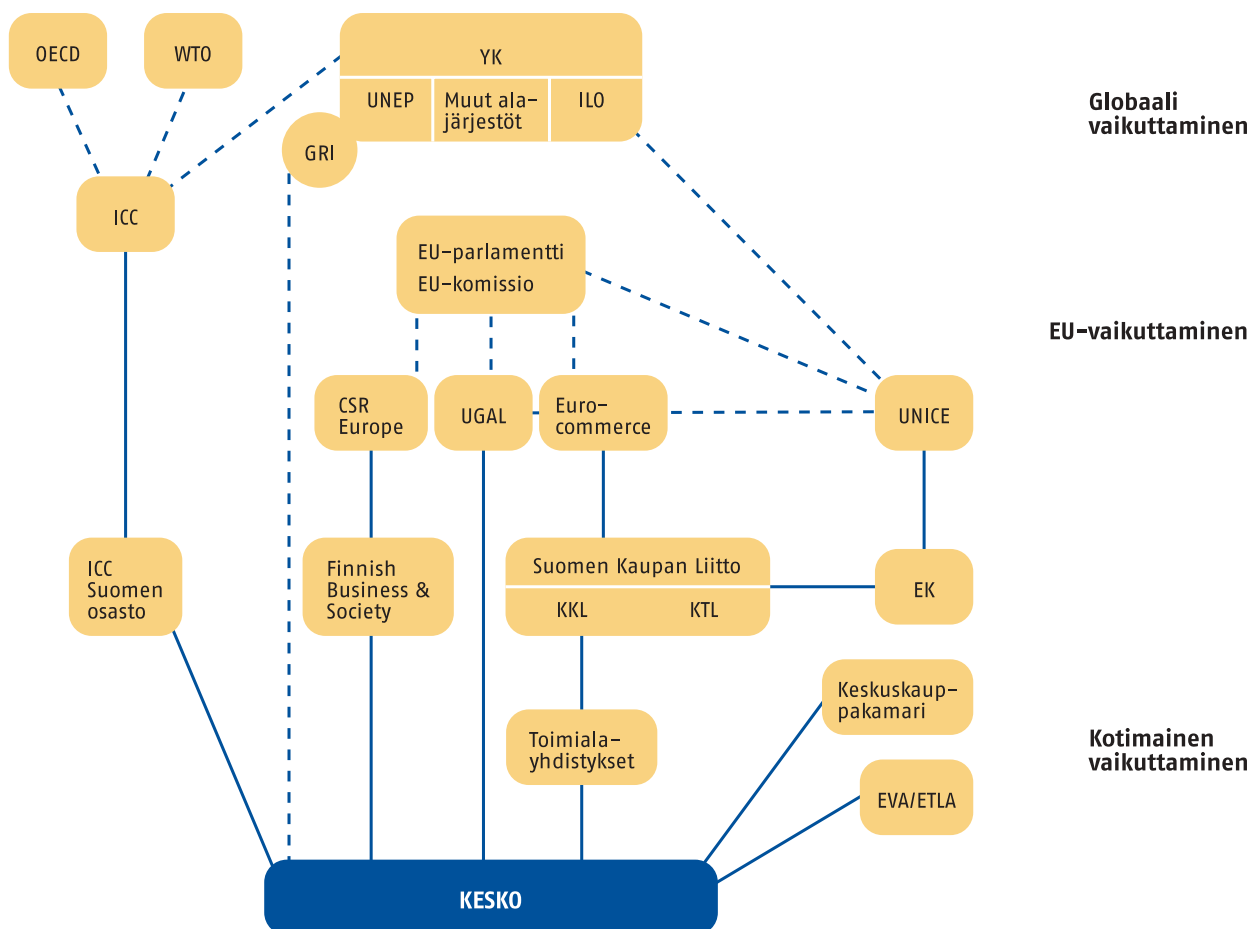
Keskon yhteiskuntavastuun visiota tarkasteltiin edellä eri sidosryhmien kannalta. Koska Keskon toiminta on erittäin monipuolista, sidosryhmiä on runsaasti ja kullakin on omat odotuksensa, jotka voivat olla keskenään myös ristiriitaisia. Jotta sidosryhmät kokisivat odotustensa täyttyvän ja Kesko voisi hyödyntää yhteistyötä toimintansa kehittämisessä, keskinäisen vuorovaikutuksen tulisi olla säännöllistä, suunnitelmallista ja mitattavaa.

Yhteiskuntavastuun kehitysyksikkö järjesti vuoden 2004 syksyllä kolme keskustelutilaisuutta, joihin oli kutsuttu viranomaisten, järjestöjen ja muiden yhteistyökumppanien edustajia pohtimaan toimivan sidosryhmäyhteistyön edellytyksiä ja mittareita. Keskustelut antoivat hyviä virikkeitä sidosryhmäanalyysin ja toimenpidesuunnitelmien kehittämiseen. Prosessikuvauksen sekä dokumentointi- ja raportointiohjeiden viimeistely siirtyi vuoden 2005 puolelle.

Keskeisten sidosryhmien erittely

Sidosryhmä	Keskon toimenpiteitä	Sidosryhmän odotuksia	Mittareita
Viranomaiset (EU, valtio, kunnat)	Käytännön asiantuntemusta kaupan ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten kehittämiseen. Välittömiä ja välillisiä veroja ja maksuja yhteiskunnan hyvinvoinnin kustantamiseen. Yhteistyötä kuntien kanssa kauppaverkon kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi.	Lainsäädännön tunnollista noudattamista. Hyvää veronmaksukykyä, vakaata työllisyyttä. Monipuolisen kauppaja jakeloverkon ylläpitämistä.	Maksetut verot, työpaikkojen määrä, maksetut palkat, investoinnit, kauppaverkoston rakenne ja alueellinen kattavuus.
Henkilökunta	Henkilöstön osallistuminen toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Johtamisen laadun kehittäminen. Työkyvyn ylläpitäminen, sisäinen tehtäväkierto, jatkuva kouluttaminen, työyhteisöllisen hyvinvoinnin edistäminen, kannustava palkkaus.	Työtyytyväisyyttä ja -turvallisuutta ylläpitäviä ja kehittäviä toimenpiteitä. Työn ja työpaikan arvostukseen vaikuttavia tuloksia. Oman osaamisen kehittämistä, etenemismahdollisuuksia.	Työtyytyväisyystutkimus, kehityskeskustelut, sisäinen asiakastytyväisyystutkimus. Työsuheriidat, vaihtuvuus, poissaolot, tapaturmat, koulutustilastot, eläkkeelle siirtymiskä. Kiinnostavuus työpaikkana.
Omistajat, sijoittajat, analyytikot	Yhteydenpito osakkeenomistajiin (sidosryhmälehti Kaupantekijä), sijoittajiin ja analyytikoihin. Runsaasti tietoa talouden kehittämisestä ja toiminnasta yleensä Internet-sivuilla. Kilpailukykyinen osinkopolitiikka.	Osakkeen hyvää vuosituottoa, hallinnollisten, sosiaalisten ja ympäristöriskien hallintaa.	Osakkeenomistajien lukumäärä ja rakenne, osakkeen vaihto, osakkeen vuosituotto, listaukset kestävän kehityksen indekseihin, toimialavertailut.
Tavaroiden ja palvelujen toimittajat	Koti- ja ulkomaisilta viljelijöiltä, teollisuudelta ja maahantuojilta kulutustuotteita. Kauppaverkon suunnittelu- ja rakennuttamispalveluja. Omassa ja K-kauppiaitten liiketoiminnassa tarvittavia kalusteita, laitteita, tarvikkeita, tietojärjestelmiä, koulutusta, mainontaa.	Liiketoiminnan kasvua, hyvää maksuvalmiutta, pitkäaikaista kauppasuhdetta.	Ostojen kehitys ja jakautuminen maittain/alueittain. Toimittajien määrä, ostojen keskittämistä. Laskujen maksuaika.
K-kauppiaat ja tukkuasiakkaat	Keskon ja K-kauppiaitten välillä vertikaalinen yhteistyösopimus. Kesko vastaa toimintamallin ja kaupakonseptien kehittämisestä, ketjutoiminnan ohjauksesta ja tuotteiden hankinnasta, kauppapaikoista, tietojärjestelmistä, markkinoinnista, koulutuksesta jne. Kesko myy ja toimittaa tuotteita myös lukuisille tukkuasiakkaille.	K-kauppiaat odottavat kilpailukykyisiä kauppapaikkoja, kaupakonsepteja, valikoimia ja hintoja sekä kilpailukykyä tukevia palveluja ym. ratkaisuja. Tukkuasiakkaat odottavat kilpailukykyisiä hintoja ja palvelua.	Asiakastytyväisyystutkimukset. K-kauppiaitten ostokeskitys Keskon. K-ketjujen markkinaosuuskehitys. Myynnin kehitys tukkuasiakkaille.
Kuluttajat	Kuluttajia kiinnostavia ja tyydyttäviä kaupakonsepteja, tuotevalikoimia, markkinointikampanjoita yhteistyössä K-kauppiaasetjujen kanssa. Plussa-kanta-asiakasjärjestelmä, Pirkka-asiakaslehti, asiakaspalauttejärjestelmät.	Yleistä vastuullisuutta, vaivatonta kaupassa asiointia, neuvoja ja ohjeita. Mahdollisuuksia eettisiin kulutusvalintoihin, kierrätysyms. palveluja, tuoteturvallisuutta, yksityisyysensuojaa.	Asiakastytyväisyystutkimukset. K-ketjujen myynnin ja markkinaosuuden kehitys. Yrityskuvatutkimukset. Palautteiden määrä ja laatu. Ns. eettisten tuotteiden määrän ja myynnin kehitys.
Kansalaisjärjestöt ja ay-liike	Toiminnan esittelyä, yhteydenpitoa toimintaperiaatteiden ja -mallien valmistelussa ja toteutuksessa. Yhteistyösopimuksia, taloudellista tukea yhteiskunnallisesti merkittävälle järjestöille ja yhteisöille.	Yleistä vastuullisuutta, selkeitä toimintaperiaatteita, luotettavaa tulosten raportointia, avointa kanssakäymistä ja vuorovaikutusta.	Yrityskuvatutkimukset. Yleishyödyllisen tuen määrä ja jakautuminen.
Tiedotusvälineet	Tietoa toiminnasta sekä pörssisääntöjen mukaisesti että omaehtoisesti. Vuosikertomus, yhteiskuntavastuun raportti, Internet-sivut, pörssi- ja muut tiedotteet, esittelyaineisto, tiedotustilaisuudet, aluetiedottajien palvelut.	Avointa, monipuolista, luotettavaa ja nopeaa viestintää.	Päivittäinen mediaseuranta, yritysten viestintää koskevat tutkimukset, vuosikertomusten, sijoittajaviestinnän, yhteiskuntavastuuraporttien vertailut ("kilpailut").

Keskon keskeiset vaikuttamiskanavat

osana käynnissä olevaa yhteiskuntavastuun raportointiin tarkoitettua tietokannan kehitystyötä. Tavoitteena on tarkentaa tältä osin johtamismallin vuosi- ja pitkän tähtäimen suunnittelun ohjeita vuodelle 2006 sekä sisällyttää sidosryhmäyhteistyön tulostuloksia raportointiin.

Oheisessa taulukossa esitellään Keskon toimenpiteitä kunkin sidosryhmän osalta, sidosryhmän odotuksia Keskolta ja mittareita, joilla tuloksia voidaan arvioida.

Keskeiset vaikuttamisalueet

Kesko voi aktiivisella ja tavoitteellisella toiminnalla saada aikaan monenlaisia yhteiskuntaa ja sidosryhmiä hyödyttäviä tuloksia.

Taloudellisen vastuun alueella Keskon ostot luovat hyvinvointia tavarantoimittajayrityksille ja niiden henkilökunnalle, mikä taas tuottaa kunnille ja valtiolle verotuloja ja varoja sosiaaliturvan ja yhteiskunnan palvelujen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Omistajille vastuullinen, tu-

loksellinen toiminta merkitsee osakkeen arvon tasaista kehittymistä ja hyvää osaketuottoa. Kattavan kauppaverkoston ylläpitäminen ja kauppiasyrittäjyys paikallisena voimavarana turvaa palvelut lähellä kuluttajaa.

Ympäristötuloksen jatkuva parantaminen merkitsee muun muassa energian käytön tehostumista, päästöjen suhteellista alenemista, jätteiden synnyn ehkäisyä ja hyötykäytön kasvattamista sekä tuotteiden ja pakkausten ympäristöominaisuuksien parantamista.

Johtamisen laatua parantamalla edistetään henkilökunnan työtyytyväisyyttä ja motivaatiota. Kehityksessä toimivien tavarantoimittajien työoloja kehitetään yhteistyössä, pienin askelin. Työntekijöiden yksilökohtaisten ongelmien ehkäisyyn panostetaan sekä omassa toiminnassa että hankintaketjussa.

Keskon toimintaan liittyvien yhteisöjen ja järjestöjen tukeminen edistää yhteiskunnan ja lähiyhteisöjen palveluja ja hyvinvointia. Kesko toivoo tällaisten hankkeiden johtavan

vuorovaikutteiseen yhteistyöhön ja tuottavan Keskolle tietoa sidosryhmien toiveista ja odotuksista.

Vastuullista järjestötoimintaa

Osallistuminen oman toimialan ja koko elinkeinoelämän kansalliseen ja kansainväliseen kehittämiseen on osa yritysten yhteiskuntavastuuta. Kesko on vuosikymmenten ajan panostanut tähän työhön lukuisissa järjestöissä ja työryhmissä. Vuonna 2004 tällaisia yhteiskuntavastuuseen liittyviä vaikuttamispaikkoja oli mm:

- Palvelutyönantajat ry (puheenjohtajuus EK-fuusioon asti)
- Elinkeinoelämän Keskusliitto ry (hallituksen varapuheenjohtajuus)
- Keskuskauppakamari (hallituksen varapuheenjohtajuus, vastuullisen tuontikaupan ryhmän puheenjohtajuus)
- Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA (hallituksen varapuheenjohtajuus)
- Kaupan Keskusliitto ry (hallituksen varapuheenjohtajuus)
- Suomen Kaupan Liitto ry (hallituksen puheenjohtajuus)
- Mainostajien Liitto ry (hallituksen varapuheenjohtajuus)
- Suomalaisen Työn Liitto ry (hallitus)
- Finfood ry (hallituksen puheenjohtajuus)
- Finnish Business & Society ry (hallitus)
- EU-maiden työnantajien keskusjärjestö UNICE (hallitus)
- EU-komission yhteiskuntavastuun työryhmä (työ päättyi kesäkuussa)
- Kaupan EU-keskusjärjestö EuroCommerce (ympäristövaliokunta, yhteiskuntavastuun asiantuntijaryhmä)
- Kauppiasryhmittymien EU-järjestö UGAL (hallituksen varapuheenjohtajuus, lakiasiantuntijaryhmä)
- Sosiaalisten auditoitien yhteistyöryhmä Business Social Compliance Initiative BSCI (hallitus)
- Kansainvälinen kauppakamari ICC (Suomen osaston puheenjohtajuus, ympäristövaliokunta, yhteiskuntavastuun valiokunta)
- YK:n ympäristöjärjestö UNEP (kaupan toimialaryhmä)
- CIES - The Food Business Forum (logistiikkavaliokunta, elintarvikkeiden turvallisuustyöryhmä, yhteiskuntavastuutyöryhmä)

Näiden lisäksi keskolaiset toimivat Suomessa lukuisissa valtion komiteoissa ja työryhmissä, keskusjärjestöjen valiokunnissa, toimialajärjestöissä, kierrätysorganisaatioissa jne. Edustuksista on nähtävillä tarkempi luettelo Keskon Internet-sivuilla osoitteessa www.kesko.fi (Vastuullisuus/Taloudellinen vastuu).

Yhteiskuntavastuuta Keskossa ohjaavat periaatteet ja johtamisjärjestelmät

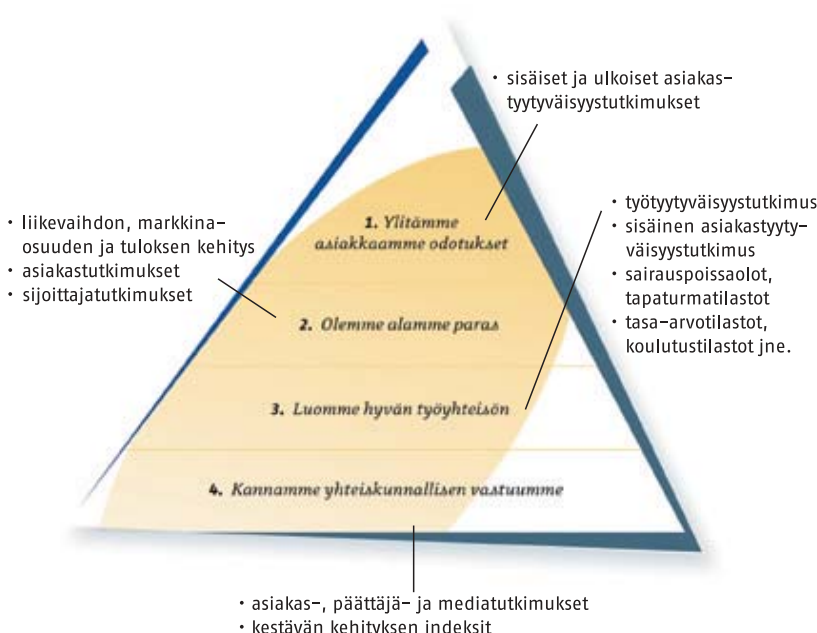
Kesko-konsernin kaikissa yksiköissä on 1990-luvun puolivälistä lähtien sovellettu arvo-, laatu- ja ympäristöjohtamisjärjestelmiä. Johtamismallia on viimeksi uudistettu vuonna 2002, jolloin arvojen merkitys kaiken toiminnan perustana tuotiin aikaisempaa vahvemmin esiin. Ketjuyhteistyön tiivistymisen myötä Kesko ja K-kauppiat ovat sopineet noudattavansa samoja arvoja ja eettisiä periaatteita.

Arvot

Keskon nykyiset arvot otettiin käyttöön vuonna 2002. Arvojen merkitystä ja niiden vaikutusta toiminnan suunnitteluun ja käytännön työhön on käsitelty konsernin kaikkien yksiköiden henkilöstötilaisuuksissa ja koulutustapahtumissa.

Vuoden 2003 lopulla Keskon Suomen yksiköissä tutkittiin henkilökunnan näkemyksiä arvojen tärkeydestä ja toteutumisesta. Tutkimuksen mukaan keskolaiset kokevat kaikki neljä arvoa sekä tärkeiksi että hyvin toteutuviksi. Tärkein arvo on hyvä työyhteisö, jonka toteutumisessa oli eniten parantamisen varaa. Yhteiskunnallinen vastuu koetaan arvoista parhaiten toteutuneeksi, mutta vähiten tärkeäksi.

Monet yhteiskuntavastuun eri alueilla käytössä olevista tulostittareista sopivat kuvaamaan myös arvojen toteutumista. Oheisessa kaaviossa muutama esimerkki tällaisista mittareista.

Arvojen toteutumista voi mitata monella tavalla. Kaaviossa muutama esimerkki käytössä olevista mittareista.

Henkilöstön eettiset periaatteet – ”Tapamme toimia”

Vuodesta 1999 käytössä olleet henkilöstön eettiset periaatteet eli ”Tapamme toimia” uudistettiin myös vuonna 2002 vastaamaan uusia arvoja. ”Tapamme toimia” -opas antaa yksityiskohtaisia vastauksia kysymyksiin, miten arvojen mukaan tulee käytännössä työskennellä. Opas on käännetty kaikille konsernissa käytössä oleville kielille (suomi, ruotsi, viro, latvia, liettua, venäjä, englanti). Eettisten periaatteiden ja arvojen omaksumista tukee erillinen koulutusmateriaali. K-kauppiat ottivat samassa yhteydessä vastaavat arvot ja periaatteet käyttöön omassa johtamisessaan.

”Tapamme toimia” -oppaaseen voi tutustua Keskon Internet-sivuilla osoitteessa www.kesko.fi (Vastuullisuus).

Strategia

Keskon strategian pääkohdat esitetään oheisessa kuviossa. Tarkemmin strategiaa esitellään yhtiön vuosikertomuksessa, joka on luettavissa myös Keskon Internet-sivuilla osoitteessa www.kesko.fi (Sijoittajat).

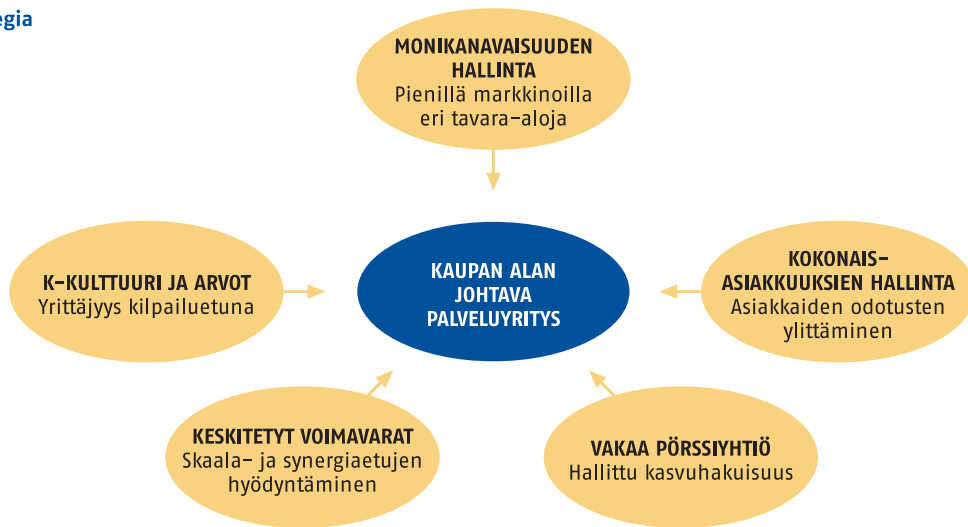
Vastuullisuusnäkökulma korostuu strategiassa sekä kohdassa ”Vakaa pörssi-yhtiö” että kohdassa ”K-kulttuuri ja arvot”.

Pörssi-yhtiönä Kesko tavoittelee hallittua kasvuhakuisuutta, jonka myötä sijoittajille tarjotaan tasaisesti kasvavaa tuottoa. Hallittu riskinotto ja toiminnan monimuotoisuus antavat perustan tasaiselle kassavirralle sekä tuloksenteko- ja

osingonmaksukyvyille. Tärkeä tavoite on konsernin erinomaisen luottokelpoisuuden ylläpitäminen. Keskeisenä perustekijänä näiden tulosten saavuttamisessa on vastuullisuus liiketoiminnassa. Hyvä taloudenhoito on mahdollistanut tuloksia tuottaneen työn myös ympäristö- ja sosiaalisen vastuun alueella. Kesko on toiminut ja haluaa edelleen toimia vastuullisuustyössään kaupan alan edelläkävijänä, mistä osoituksena on mm. toimialajohtajuus Dow Jones STOXX -indeksissä.

K-kulttuuriin ja arvoihin liittyy mm. yhteiskuntavastuu koko arvojohtamisen perustana, yhtenäisen toimintakulttuurin ulottaminen Keskon lisäksi kaikkiin K-kauppihin, yrittäjyys kilpailuetuna sekä K-kauppien läheinen suhde paikallisyhteisöön ja lähituottajiin.

Keskon strategia

Toimintaperiaatteet

Konsernistrategian ja johtamismallin rinnalla suunnittelua ja toimintaa ohjaavat kaikilla liiketoimintatasoilla konsernin toimintaperiaatteet, joita ovat mm. hallinto-, henkilöstö-, ympäristö-, viestintä-, taloushallinto-, kiinteistö-, rahoitus-, turvallisuus- ja riskienhallintaperiaatteet. Yhteiskuntavastuun näkökulma sisältyy arvojen edellyttämällä tavalla myös toimintaperiaatteisiin, korostuen erityisesti hallinto-, henkilöstö- ja ympäristöperiaatteissa.

Hallintoperiaatteet

Keskon hallintoperiaatteita (Corporate Governance) päivitetään säännöllisesti, ja ne ovat nähtävillä yhtiön Internet-sivuilla osoitteessa www.kesko.fi (Sijoittajat) sekä vuoden 2004 vuosikertomuksessa. Päivitys on viimeksi tehty kesällä 2004 listayhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmistä annetun suosituksen pohjalta.

Kesko Oyj:n hallitukseen on kuulunut kahdeksan jäsentä, jotka valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Jäsenistä neljä on ollut yhtiöstä riippumatonta ja neljä riippuvaisia. Suosituksen mukaan toimikauden tulisi olla yhden vuoden mittainen ja jäsenten enemmistön tulisi olla yhtiöstä riippumattomia. Näitä poikkeamia koskevia muutoksia voidaan tehdä Kesko Oyj:n yhtiökokouksessa. Kevään 2005 yhtiökokouksessa hallituksen jäsenmääräksi vahvistettiin seitsemän. Uudessa hallituksessa enemmistö eli neljä jäsentä ovat yhtiöstä riippumattomia. Kaikkien nykyisten jäsenten toimikausi päättyy vuoden 2006 yhtiökokoukseen.

Hallitus on huhtikuussa 2004 perustanut kolmejäsenisen tarkastusvaliokunnan. Yhteiskuntavastuuseen erityisesti perehtyviä hallituksen jäseniä ei ole nimetty. Hallitus käsittelee yhteiskuntavastuun raportin keväällä sen valmistuttua ja muita aiheeseen liittyviä, hallituksen tehtäviin kuuluvia kysymyksiä tarvittaessa.

Kesko-konsernissa on konsernijohtoryhmä, jonka puheen-

johtajana on Keskon pääjohtaja ja jäsenenä varatoimitusjohtaja, suurimpien toimialayhtiöiden toimitusjohtajat sekä konsernin taloudesta ja rahoituksesta ja henkilöstöstä vastaavat johtajat. Konsernijohtoryhmällä ei ole lakiin tai yhtiöjärjestykseen perustuvaa toimivaltaa, vaan se on pääjohtajan asettama neuvonantava elin, jonka tehtävänä on konsernilaajuisten kehityshankkeiden sekä konsernitasoisten periaatteiden ja menettelytapojen käsittely. Konsernijohtoryhmä osallistuu myös Kesko Oyj:n hallituksessa käsiteltävien asioiden valmisteluun.

Yhteiskuntavastuun kehittämis- ja koordinoitavuudesta konsernitasolla vastaavien kehitysjohtajan ja kehityspäällikön sijoituspaikkana oli 31.3.2005 asti konserniviestintä ja yhteiskuntasuhteet -yksikkö. 1.4.2005 yhteiskuntavastuun yksikkö siirtyi varatoimitusjohtajan alaisuuteen.

Yhteiskuntavastuun tunnuslukuja on joiltakin osin sisällytetty yksiköiden tulospalkkaukseen (esimerkiksi työtyytyväisyyttä, asiakastytyväisyyttä ja kierrätystoimintojen tuloksia kuvaavia mittareita).

Johtamisjärjestelmät

Keskon johtamismallin pääsisältö kuvataan oheisessa vuosikellossa. Johtamismallilla suunnitellaan ja johdetaan Kesko-konsernin toimintaa asetettujen päämäärien saavuttamiseksi. Mallin painopisteitä ovat asiakaslähtöisyyden korostaminen, ihmisten johtaminen, osallistumisen ja yhteistyön vahvistaminen, toiminnan tehostaminen, kilpailukyvyyn kehittäminen sekä taloudellisen lisäarvon tuottaminen. Yhteiskuntavastuuta ei johtamisessa käsitellä erillisenä kokonaisuutena, vaan siihen liittyvät suunnitelmat ja toimenpiteet sisältyvät johtamismallin eri vaiheisiin samalla tavalla kuin kaikki muukin toiminta.

Johtamismalliin kuuluu osana laatuarviointi, joka tehdään yksiköissä vuosittain itsearviointina Suomen Lautupalkinto-kriteeristön avulla. Joka toinen vuosi järjestetään konsernin sisäinen lautupalkintokilpailu: vuonna 2003 sen voitti Ruokakesko Oy:n tytäryhtiö Kespro Oy. Välivuosina jaetaan ns. laa-

tutekopalkinnot, jotka vuonna 2004 myönnettiin Anttila Oy:n sähköiselle AAPO-asiakaspalautejärjestelmälle ja Ruokakesko Oy:n parhaita toimintatapoja läpivievälle PIHVI-projektille. Suomen kansallisessa laatupalkintokilpailussa Anttila Oy voitti vuonna 2004 suurten yritysten sarjan, ja kunniamaininnan saivat Kespro Oy ja K-Supermarket Länsitori Tampereelta.

Ruokakesko ottaa asteittain käyttöön EFQM / ISO 9000 -rakenteisiin perustuvaa laatuja järjestelmää, joka dokumentoidaan Ruokakeskon intranettiin. Järjestelmän arvioidaan pääosin olevan valmiina vuonna 2005. Ruokakeskon tuotetutkimusyksikön vastuulla oleva päivittäistavaroiden ja osin käyttötavaroiden laadunvarmistus perustuu ISO 9000 -standardin mukaiseen laatuja järjestelmään ja viranomaisten hyväksymään omavalvontajärjestelmään. Kespro Oy:llä on sertifioitu ISO-laatuja järjestelmä.

ISO 14001 -standardin mukainen ympäristöjärjestelmä on käytössä ympäristövaikutuksiltaan merkittävimmissä yksiköissä. K-kaupoissa ympäristöjohtaminen perustuu K-ympäristökauppakonseptiin, jonka noudattamista valvotaan puolueettomin tarkastuksin. Ympäristöjärjestelmän sertifioinneista kerrotaan sivulla 30 ja K-ympäristökaupoista sivulla 43. Ympäristöpolitiikka on nähtävissä Keskon Internet-sivuilla osoitteessa www.kesko.fi (Vastuullisuus). Kesko on ympäristöpolitiikassaan sitoutunut Kansainvälisen Kauppakamarin julkaisemaan Elinkeinoelämän peruskirjaan kestävä kehityksen aikaansaamiseksi.

Ostoyksiköt toteuttavat sosiaalisia riskejä sisältävissä kauppasuhteissaan - lähinnä kehitysmaatuonnissa - laadunvalvontaa eurooppalaisen Business Social Compliance Initiative -yhteistyöryhmän periaatteiden sekä kansainvälisen Social Accountability SA 8000 -standardin avulla. Sosiaalis-

ta laadunvalvonnasta kerrotaan tarkemmin sivulta 58 alkaen, ja kehitysmaatuonnin periaatteisiin voi tutustua Keskon Internet-sivuilla osoitteessa www.kesko.fi (Vastuullisuus/Ostotoiminnan periaatteet).

Raportointi

Yhteiskuntavastuun raportointi vaikuttaa toiminnan tulosten kehittymiseen omalla alueellaan samaan tapaan kuin taloudellinen raportointi vaikuttaa taloudenpitoon. Kun tuloksia voidaan mitata, työlle voidaan asettaa selkeämpiä tavoitteita ja näin parantaa johtamista. Global Reporting Initiatiiven raportointisuositus on antanut Keskolle hyvän pohjan jäsentää yhteiskuntavastuunsa sisältöä, kehittää vastuullisuuden tulosmittareita ja kertoa edistymisestään julkisesti. Vuoden 2005 alussa Kesko on liittynyt GRI:n sidosryhmilleen perustamaan yhteistyöverkostoon (Organisational Stakeholders), ja Keskon edustaja on kutsuttu GRI:n indikaattoriöryhmään, jonka työn tavoitteena on julkaista uudistettu raportointisuositus vuonna 2006.

Ympäristö- ja sosiaalisen vastuun alueella tehdyllä kehitystyöllä on myös taloudellisia vaikutuksia - Keskon tapaisessa yrityksessä onnistuneet ympäristötoimet merkitsevät yleensä kustannussäästöjä. Ympäristötilinpitoa koskevat suositukset ovat Keskon mielestä kuitenkin vielä niin epätarkkoja, että kirjanpitoon verrattavaa ympäristötuottojen, -kustannusten ja -investointien seuranta ei ole haluttu käynnistää.

Raportoinnin puolueeton varmennus parantaa tiedon luotettavuutta ja edistää tunnuslukujen ja mittausmenetelmien jatkuvaa kehittämistä. Keskon raportti on varmennettu vuodesta 2002 lähtien.

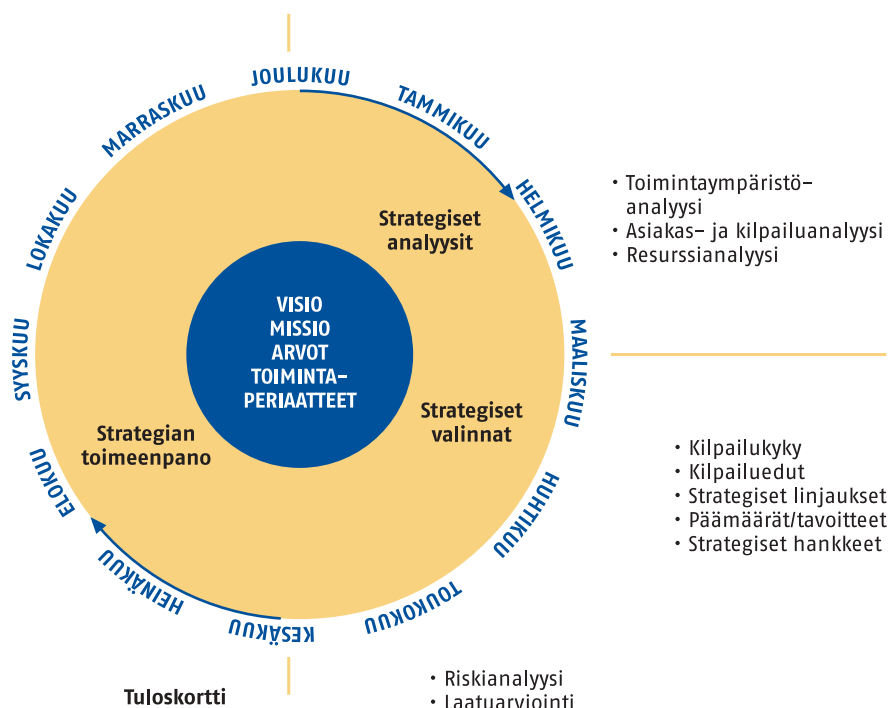
Keskon johtamismalli

Vuosisuunnitelma

- Toimintasuunnitelma
- Henkilösuunnitelma
- Budjetti

Pitkän tähtäimen suunnitelma

- Strategisten hankkeiden purku 3-5 vuoden toimenpiteiksi

Turtolan Kodin Ykkösessä osataan

Tavaratalonjohtaja Juha Riipinen jakamassa mestarimyyjäkirjoja Tampereen Turtolan Kodin Ykkösen henkilökunnalle.

Turtolan Kodin Ykkönen -tavaratalo Tampereella on osa Suomen Laaturpalkinnon suurten yritysten ja liiketoimintayksiköiden sarjassa vuonna 2004 voittanutta Anttila Oy:tä. Tavaratalo on avattu vuonna 2000 ja siellä työskenteli vuoden 2004 lopussa 23 kokoaikaista ja 50 osa-aikaista työntekijää.

Anttilan menestyminen rakentuu ammattitaidosta, osaamisesta ja parhaasta palvelusta.

Osaamisen kehittäminen aloitetaan Turtolassa ensimmäisenä työpäivänä ja sitä jatketaan suunnitelmallisesti läpi koko työsuhteen. Perehdyttämisessä käydään uuden työntekijän kanssa läpi Anttilan oma Tapamme toimia -vihkonen, jossa kerrotaan Anttilan arvoista, toiminnasta, asiakkaista ja menestystekijöistä sekä työyhteisön turvallisuuteen vaikuttavat asiat. Myös tutustuminen Turtolan ISO 14001 -sertifioituun ympäristöhallintajärjestelmään ja Parasta palvelua -koulutusohjelmaan ovat osa perehdyttämistä. Osaamisen kehittämisen painopisteet selvitetään vuosittain esimiehen ja alaisen välisissä kehityskeskusteluissa. Ilman kaupallista koulutusta olevia nuoria pyritään erityisesti kannustamaan opiskeluun: vuonna 2004 Turtolasta valmistui kaksi henkilöä merkonomiin oppisopimuskoulutuksesta, yksi suoritti johtamisen erikoisammattitutkinnon ja kolme myynnin ammattitutkinnon. Vuosittain järjestettävä Mestari-myyjäkoulutus on tärkein yksittäinen koko henkilöstöä koskeva koulutustapahtuma: vuonna 2004 Turtolan henkilökunnasta 92% suoritti koulutuksen hyväksytysti ja yksilöinaalisissa turtolalaisen Sari Satoranta tuli toiselle sijalle kodin linja -opetusohjelmassa.

Suomen laaturpalkintomallin mukainen jatkuvan parantamisen periaate on myös osa Turtolan ympäristöhallintajärjestelmää. Vuonna 2004 tavoitteena oli pitää sähkön kulutus edellisen vuoden tasolla, mutta tehtyjen säästötoimenpiteiden avulla kulutusta onnistuttiin vähentämään 10 %. Kaatopaikkajätteen määrän vähentämiseen 2 %:lla ei sen sijaan päästy, johon pääosin rautaosaston remontin aiheuttamasta kertaluonteisesta sekajätekuormasta. Vuoden 2005 ympäristötavoitteeksi on Turtolassa määritelty kaatopaikkajätteen määrän vähentäminen 5 %:lla. Tavoite vaikuttaa osaltaan myös koko Anttila Oy -tasoiseen tavoitteeseen nostaa hyötykäyttöastetta 5 %:lla. Sähkön kulutusta ja kustannuksia pyritään edelleen vähentämään prosenttiyksiköllä vuoden 2004 tasosta.

Yhteiskuntavastuun tulokset 2004

Taloudellisen vastuun keskeisiä tuloksia vuonna 2004

- Liiketulos oli kaikkien aikojen paras
- Efektiivinen osinkotuotto jatkoi nousuaan
- Osakkeenomistajien määrä lisääntyi yli tuhannella
- Keskosta toimialan johtava yritys Dow Jonesin eurooppalaisessa kestävä kehityksen indeksissä
- Työntekijöiden määrä kasvoi sekä Suomessa että ulkomailla
- K-ruokakaupassa kotimaisten tuotteiden osuus oli Suomessa 90 % ja kaikilla toimialoilla keskimäärin 80 %
- K-kauppiat ostivat suoraan maakuntien toimittajilta tuotteita lähes 400 miljoonan euron arvosta
- Yleishyödyllisen tuen kokonaismäärä pysyi ennallaan, nuorisotyön osuus kasvoi ja urheilun laski

- K-kauppojen määrä Suomessa väheni 38:lla
- Pienten kauppojen osuus K-ruokakaupasta pieni edelleen

Toiminnan kannattavuusluvut

	2002	+/- %	2003	+/- %	2004	+/- %
Liikevaihto, miljoonaa euroa	6 466	4,1	7 070	9,3	7 517	6,3
Myyntikate, %	12,3		12,8		13,3	
Voitto ennen satunnaisia eriä, miljoonaa euroa	110	27,9	162	47,3	173	7,0
Voitto ennen satunnaisia eriä, %	1,7		2,3		2,3	
ROI (sijoitetun pääoman tuotto), %	7,6		10,9		11,9	

Eri toimialojen osuus Keskon liikevaihdosta markkina-alueittain 2004, milj.euroa

Tavara-ala	Suomi	Ruotsi	Viro	Latvia	Liettua	Venäjä	Muut	Yhteensä
Päivittäistavarakauppa	3 468		254	85		5		3 812
Rautakauppa	731	92	51	22	249	5		1 150
Maatalouskauppa	477		51	52	63		9	653
Konekauppa	146	6					12	164
Käyttötavarakauppa	770		10	12		1		793
Autokauppa	619		5			4	4	632
Kaukomarkkinat	215	16	9	3	5	13	55	317
Yhteensä	6 426	114	380	174	317	28	81	7 521
Yhteensä, %	85,4	1,5	5,1	2,3	4,2	0,4	1,1	

Luvut sisältävät 4 milj. € konsernin sisäistä kauppaa, joka on tilinpäätöksessä eliminoitu.

Taloudellinen vastuu

Yleistä

Kesko-konsernin liikevaihto vuonna 2004 oli 7 517 miljoonaa euroa eli 6,3 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Liikevaihto kasvoi erityisesti kotimaan rauta-, käyttötavara- ja autokaupan sekä Baltian kaupan ansiosta. Kotimaassa kasvua oli 2,9 % ja ulkomailla 31,9 %. Viennin ja ulkomaisen toiminnan osuus oli 14,6 % (11,7 %).

Konsernin voitto ennen satunnaisia eriä ja veroja oli 172,9 miljoonaa euroa (161,6 miljoonaa euroa) eli 2,3 % liikevaihdosta (2,3 %). Ilman kertaluonteisia eriä liikevoitto oli 33,7 miljoonaa euroa edellisvuotta parempi. Tulostaan paransivat eniten Keswell - erityisesti Anttila Oy - ja Rautakesko. Ruokakeskon vertailukelpoinen liikevoitto oli edellisen vuoden tasolla.

Talouden kehitys omistajien kannalta

Kesko on ollut listautuneena Helsingin Pörssiin vuodesta 1960 B-osakkeella (aikaisemmin vaihto-osake) ja vuodesta 1999 myös A-osakkeella (aikaisemmin perusosake). Pörssissä kaupankäynti painottuu kuitenkin lähes täysin B-osakkeella tehtävään kauppaan. Osakesarjat eroavat toisistaan vain osakkeiden tuottamien äänimäärien suhteen. A-osake tuottaa 10 ääntä ja B-osake yhden äänen.

Keskon osakepääoma 31.12.2004 oli 187 681 084 euroa ja osakkeiden yhteismäärä 93 840 542 kpl. Osakemäärä nousi vuoden aikana vuoden 2000 optio-ohjelman perusteella tehdyillä osakemerkinnöillä 2 650 042 osakkeella. A-osakkeiden osuus kaikista osakkeista on 33,8 % ja äänimäärästä 83,6 %, B-osakkeita oli kaikista osakkeista 66,2 % ja äänimäärästä 16,4 %.

Keskolla on voimassa kaksi johdon optio-ohjelmaa (vuoden 2000 ja vuoden 2003 optio-ohjelmat). Mikäli niiden perusteella kaikki optiot merkitään osakkeiksi, osakemäärä nousee merkin-tojen päätyttyä vuonna 2010 kaikkiaan 7 640 000 osakkeella.

Osakkeenomistajat

Keskon osakkaiden määrä laski 1990-luvun loppupuolella, mutta on kääntynyt kasvuun jälleen 2000-luvulla. Vuoden 2004 lopussa osakasmäärä oli 29 801 (vuoden 2003 lopussa 28 761).

Omistus rakenne on pysynyt viime vuodet jokin ennaltaan. Yksityishenkilöiden osuus on tällä hetkellä noin 30 %. K-kauppiat ja muut yksityiset yritykset ovat säilyttäneet vajaan 30 %:n osuutensa melko vakaana, samoin rahoitus- ja vakuutuslaitokset sekä julkisyhteisöt ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt yhteensä vajaan viidenneksen osuutensa. Vakuutusyhtiöt ja eläkevakuutusyhtiöt ovat olleet pitkään Keskon suurimpia omistajia. Keskon lähiyhteisöistä vakiintuneita merkittäviä omistajia ovat olleet Keskon Eläkekassa, Vähit-

täiskaupan Takaus ja K-kauppiasliitto. Ulkomaisten omistajien osuus nousi vuoden aikana 16,8 %:sta 23,3 %:iin koko osakekannasta ja 35,2 %:iin B-osakkeiden määrästä laskettuna.

Tarkempaa tietoa Keskon omistajista ja osakekehityksestä Keskon Internet-sivuilta (www.kesko.fi) ”Sijoittajat/osaketieto” -osiosta.

Efektiiivinen osinkotuotto korkea

Kesko on tuottanut voittoa ja maksanut osinkoa yhtäjaksoisesti koko toimintansa ajan vuodesta 1941 lukuun ottamatta vuotta 1967. Viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden jaksolta B-osakkeen vuosituotto (osinko ja arvonnousu) on ollut keskimäärin 13,0 % ja viiden vuoden jaksolta 14,7 %. Efektiiivinen osinkotuotto on ollut viideltä viimeksi kuluneelta vuodelta keskimäärin 8,7 %. Osinkopolitiikkansa mukaisesti Kesko jakaa osinkoa tuloksestaan vähintään kolmanneksen tai puolet, jos omavaraisuusaste ylittää 50 %. Tavoite on viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana ylittynyt selvästi ollen keskimäärin 140,7 % laimentamattomasta osakekohtaisesta tuloksesta.

Keskon osakkeiden hintakehitys on viiden viimeksi kuluneen vuoden aikana ylittänyt selvästi sekä Helsingin Pörssin yleisindeksin että painorajoitetun portfolioindeksin kehityksen. Vuodesta 2001 alkaneen nousun seurauksena B-osakkeen kurssi on yli kaksinkertaistunut. Vuonna 2004 Keskon osakkeiden hintakehitys oli edelleen selvästi nouseva (A-osake + 4,4 % ja B-osake +29,3 %). Hex-yleisindeksi nousi vastaavasti 3,3 % ja portfolioindeksi 14,6 %. Myös B-osakkeen vaihtomäärä lähes kolminkertaistui edellisestä vuodesta.

Keskon markkina-arvo on kasvanut kahden viime vuoden aikana selvästi vuosituhannen alun vaatimattoman kehityksen jälkeen ja oli vuoden 2004 lopussa noin 1,7 miljardia euroa. Tästä A-osakkeiden osuus oli 600 miljoonaa euroa ja B-osakkeiden 1 115 miljoonaa euroa.

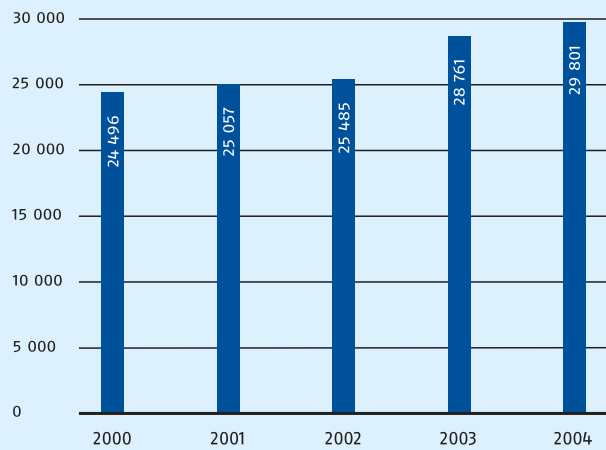
Runsaasti tietoa markkinoille

Kesko tuottaa markkinoille jatkuvasti oikeaa ja ajan tasalla olevaa tietoa osakkeensa hinnanmuodostuksen perustaksi. Tavoitteena on parantaa Keskon toiminnan tunnettuutta ja sijoitusinformaation avoimuutta ja siten lisätä Keskon kiinnostavuutta sijoituskohteena.

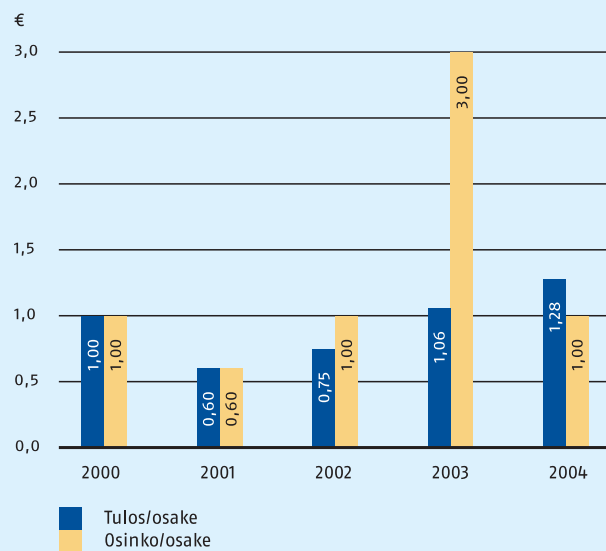
Sijoittajatieto julkaistaan ensisijaisesti Keskon Internet-sivuilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Keskon Internet-sivut on valittu Suomen parhaiksi sijoittajasivuiksi Pörssi-säätiön, Analytikkoyhdistyksen ja Talouselämä-lehden kilpailuissa sekä vuonna 2002 että vuonna 2003, ja toiseksi parhaiksi vuonna 2004.

Kesko julkaisee painetun vuosikertomuksen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Tilinpäätöstiedote ja kolme osavuositilaisuutta ilmestyvät osana sidosryhmälehti Kaupantekijää (Trademaker), joka lähetetään mm. kaikille osak-

Osakkeenomistajia vuoden lopussa, kpl

Tulos/osake Osinko/osake

Osinko on tässä kunkin vuoden tuloksesta seuraavana keväänä maksettava osinko.

keenomistajille. Lisäksi yhtiössä ylläpidetään listaa vuosikertomuksen ja Kaupantekijä-lehden jakelua varten muille kuin osakkeenomistajille

Kesko järjestää analytikoille ja medialle tiedotustilaisuuksia tulosjulkistusten ja merkittävien uutisointien yhteydessä sekä taustatietotilaisuuksia (Capital Market Day) eri teemoista 1-2 kertaa vuodessa. Lisäksi käydään esittäytymässä eri tilaisuuksissa Keskoa kiinnostuneille sijoittajille. Vuonna 2004 tulosjulkistustilaisuudet välitettiin myös webcasting-lä-

Kesko kestävän kehityksen indekseissä

Dow Jones STOXX Sustainability Index

Dow Jonesin eurooppalainen kestävän kehityksen indeksi, mukana 167 yritystä 13 maasta. Arvioinnin suorittaa sveitsiläinen SAM Group. Arvioinnissa mukana kaikki yhteiskuntavastuun osa-alueet. Euroopan indeksi on monessa kohtaa vaativampi kuin maailman indeksi, jossa on 318 yritystä. Kesko nimettiin vuoden 2005 indeksissä toimialansa (kulutustuotteet ja -palvelut) parhaaksi.

Nordic Sustainability Index

Pohjoismaiden Ministerineuvoston alulle panema indeksi, joka arvioi pohjoismaisiin pörssiin listautuneiden 500 suurimman yrityksen suorituskykyä yhteiskuntavastuun alueella. Arvioijina Oxford Research Kööpenhaminasta ja CaringCompany Tukholmasta. Indeksiin valittu 40 yritystä 20 toimialalta.

Kempen/SNS Smaller Europe SRI Index

Hollantilaisten sijoitusyhtiöiden Kempen Capital Managementin ja SNS Asset Managementin yhdessä laatima indeksi markkina-arvoltaan alle 2 miljardin euron yrityksille. Mukaan valittu 1 700 yrityksen joukosta 69 yhtiötä 12 maasta.

Storebrand SRI

Norjalainen pankkikonserni Storebrand on tutkinut 86 kaupan alan yritystä ja valinnut niistä omiin rahastoihinsa ympäristö- ja sosiaalisen vastuun mittareilla 30 parasta. Kesko oli keväällä 2003 ilmestyneessä vertailussa kokonaisarvion ja ympäristövastuun osalta paras ja sosiaalisen vastuun osalta toiseksi paras.

Ethibel Investment Register

Ethibel on belgialainen eettisen sijoittamisen konsultointiyhtiö, joka tutkii yrityksiä eettisten rahastojen toimeksiannosta ja ylläpitää niitä varten "eettisten yritysten rekisteriä". Rekisterissä on runsaat 200 yritystä. Mukaan valitaan edelläkävijöitä ja oman alansa parhaita. Syksyllä 2003 tehdyssä kaupan toimialavertailussa Kesko arvioitiin parhaaksi yritykseksi.

The Global 100 Most Sustainable Corporations

Kestävän kehityksen alalla 100 parhaan yrityksen lista julkaistiin ensimmäistä kertaa World Economic Forumin kokouksessa Davosissa tammikuussa 2005. Kesko oli mukana tällä listalla, jonka oli johtavien indeksien pohjalta laatinut Innovest Strategic Value Advisors Inc. Arvioinnissa painotettiin taloudellisen, ympäristö- ja sosiaalisen vastuun lisäksi yritysten kykyä liittää nämä asiat kannattavuutta ja lisäarvoa tuottavina tekijöinä osaksi yrityksen strategiaa.

Investoinnit ja varallisuus

	2002	2003	2004
Investoinnit, miljoonaa euroa	185	259	170
Investoinnit, % liikevaihdosta	2,9	3,7	2,3
Omavaraisuusaste, %	53,3	51,7	45,5
Velkaantumisaste, %	46,7	48,3	54,5
Nettovelkaantumisaste, %	13,9	16,2	28,8

hetyksinä Internetin kautta. Analyytikoille järjestettiin taustatietotilaisuus elokuussa ja salkunhoitajille marraskuussa.

Syksyllä osallistuttiin Sijoitus-Invest-messuille Helsingissä, jossa Keskon osastolla vieraili noin 1 800 sijoittajaa. Ulkomaisia road show -matkoihin käytettiin 10 päivää, kohteina mm. Yhdysvallat sekä Euroopassa Lontoo, Pariisi, Frankfurt ja Tukholma. Yksittäisiä (one-on-one) tapaamisia analyytikoiden ja sijoittajien kanssa oli noin 70.

Kesko noudattaa kahden viikon hiljaista jaksoa ennen tulostiedotteidensa julkistamista. Muina aikoina analyytikoiden ja sijoittajien kyselyihin vastataan puhelimitse, sähköpostilla ja järjestämällä sijoittajatapaamisia.

Kesko on luokiteltu toimialansa johtavaksi yritykseksi mm. Dow Jonesin eurooppalaisessa kestävän kehityksen indeksissä. Oheisessa taulukossa on yhteenveto Keskon luokituksista.

Investoinnit ja kauppaverkosto

Keskon investoinnit vuonna 2004 olivat 170 miljoonaa euroa eli 2,3 % liikevaihdosta (3,7 % vuonna 2003). Investoinneista kohdistui Suomeen 126 miljoonaa euroa ja ulkomaille 44 miljoonaa euroa eli 25,9 %, mikä oli suhteellisesti vähemmän kuin kahtena edellisenä vuonna. Kauppapaikkoihin ja yritystostoihin investoitiin 125 miljoonaa euroa.

Keskon investoinneilla on taloudellista vaikutusta ennen kaikkea rakennusliikkeiden, rakennusalan palveluyritysten, kaluste- ja laitteitoimittajien sekä tietojärjestelmätoimittajien toimintaan. Kappaleessa "Taloudellisen hyödyn jakautu-

K-ruokakauppojen määrä Suomen kunnissa

K-ruokakauppoja	Kuntia 2002	Kuntia 2003	Kuntia 2004	% kaikista kunnista		
				2002	2003	2004
10 tai enemmän	14	13	12	3,1	2,9	2,7
7-9	13	14	10	2,9	3,1	2,3
5-6	24	26	20	5,4	5,8	4,5
3-4	66	70	72	14,7	15,7	16,2
2	110	106	94	24,6	23,8	21,2
1	165	162	177	36,8	36,3	39,9
ei yhtään	56	55	59	12,5	12,3	13,3

minen maakuntiin” (s. 24) investoinnit Suomeen on nyt eritelty myös maakunnittain.

Uusperustantaa ja uudistuksia

Vuonna 2004 Suomessa avattiin yksi K-citymarket, viisi K-supermarketia ja 24 K-pikkoloa. Ketju-uudistuksesta johtuvia liiketyyppejä uudistuksia tehtiin 19, ja Cassa-kauppoja, joissa testataan halpahintamyymäläkonseptia, avattiin 12.

Ruokakesko Oy:n ja Neste Markkinointi Oy:n yhteistyötyksellä Pikoil Oy:llä oli vuoden lopussa yhteensä 70 K-pikkolo-lähikauppaa ja -liikennekauppaa. Jatkossa kaikki ketjun ruokakaupat (mm. Quick Shop) toimivat K-pikkolo-tunnuksen alla ja liikenneasemat jatkavat öljytuotteiden osalta Neste-tunnuksen alla.

K-kauppojen määrä väheni hieman

K-ruokakauppoja oli vuoden 2004 lopussa 1 084 eli 26 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Näistä pieniä kauppia (K-extra, K-pikkolo, muut) oli 549 (570).

Suuryksiköiden eli K-citymarketien osuus K-ruokakauppojen kotimaan myynnistä oli 35,3 % (33,9 % vuonna 2003).

K-ruokakauppoja oli 385 kunnassa, kun Suomessa oli kuntia 444. Vuoden 2003 lopussa 45,3 % kaikista suomalaisista asui enintään kilometrin päässä lähimmästä K-ruokakaupasta. Tätä palveluverkoston tiheyttä kuvaavaa etäisyyslaskentaa on tarkoitus päivittää joka kolmas vuosi.

Oheinen kartta esittelee K-ruokakauppaverkoston kunta-kohtaisia neliömääriä suhteutettuina asukasluukuun. Kartta kertoo, että harvaan asutuilla alueilla K-kauppapaneleita on tarjolla suhteellisesti enemmän kuin tiheimmin asutuilla.

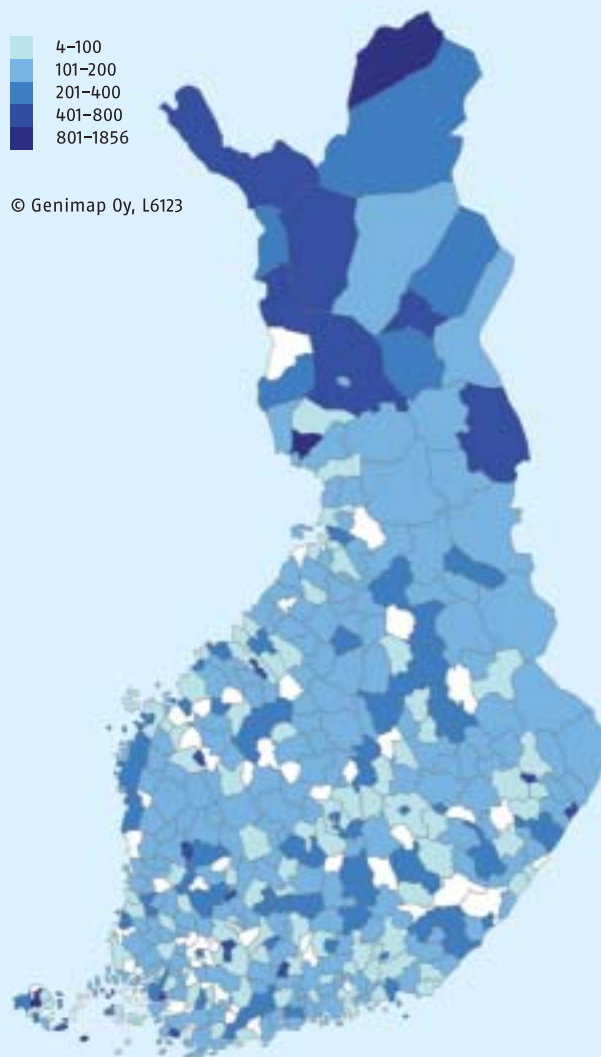
K-erikoiskauppoja oli Suomessa yhteensä 667 eli 12 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Ulkomailla muutoksia

Ruokakeskolla oli vuoden lopussa 84 kauppaa (67) Virossa ja Latviassa, liikevaihdoltaan yhteensä 396 miljoonaa euroa (269 miljoonaa euroa). Vuoden 2005 alussa Ruokakeskon ja

K-ruokakauppojen myymäläpinta-ala Suomen kunnissa

Myymäläpinta-ala m²/1 000 as.

ICA AB:n Baltian toiminnot yhdistyivät Rimi Baltic AB:ksi, joka on puoliksi omistettu yhteisyritys. ICA toimi aiemmin pääasiassa Latviassa ja Liettuassa. Rimi Baltic AB:lla oli käynnistyessään 162 kauppaa, joiden yhteinen liikevaihto vuonna 2004 oli 690 miljoonaa euroa ja työntekijämäärä oli 8 300.

Rautakeskolla oli rautakauppoja Ruotsissa 12 ja Baltiassa 18 omaa sekä 77 partnershop-myymlää. Maatalouskeskolla oli Baltian maissa 13 maatalouskauppaa.

Työpaikkojen kehitys

Työpaikkojen määrä Kesko-konsernissa jatkoi vuonna 2004 kasvuaan sekä Suomessa että ulkomailla.

Koko konsernin henkilökuntamäärä oli yhteisyritykset mukaan lukien keskimäärin 17 528 henkeä eli 2 309 henkeä enemmän kuin vuonna 2003. Suomessa lisäys oli 448 henkeä ja ulkomailla 1 861 henkeä. Ruokakesko Oy:n yhteisyrityksen Pikoil Oy:n osuus lisäyksestä Suomessa oli 253 henkeä. Keskimääräistä henkilökuntaa laskettaessa mukaan otetaan kuukausittain vakinaisessa työsuhteessa olevat, mutta ei pitkäaikaispoissaolevia. Osa-aikaiset työsuhteet muutetaan kokoaikaisiksi osa-aikaisuusprosentin mukaan.

Vuoden 2004 lopussa työsuhteita oli kaikkiaan 22 146 (vuoden 2003 lopussa 19 411), joista Suomessa 13 602 (12 596) ja ulkomailla 8 544 (6 815).

Suomessa Ruokakeskon henkilömäärä lisääntyi mm. Cassa-halpahintamyymlöiden testaamisen takia. Keswell Oy:ssä lisäys johtui Anttilan kasvusta sekä omien tytäryhtiöiden Interwell Oy:n ja Jättipörssi Oy:n myymälämäärien lisäyksestä, VV-Autossa toisen oman vähittäiskauppaa harjoittavan tytäryhtiön käynnistämisestä. Pikoil Oy:n tuoma lisäys vuoden lopun työsuhteisiin oli 465 henkeä.

Baltiassa sekä Ruokakesko, Rautakesko että Maatalouskesko laajensivat toimintaansa ja palkkasivat lisää työntekijöitä. Suurin kasvu tapahtui Liettuassa, jossa Senukai-rautakaupaketjun henkilömäärä lisääntyi uusien myymälöiden avaamisen myötä keskimäärin 1 053 hengellä.

Citymarket Oy:ssä keskimääräinen henkilömäärä väheni 221 hengellä, joskin vuoden lopussa työsuhteita oli 174 enemmän kuin vuoden 2003 lopussa. Muissa yksiköissä ei ollut suuria vähennyksiä.

Ulkoistetuihin toiminnoissa (esimerkiksi tietohallinto, kiinteistöhoito, postitus, vahtimestarit) työskenteli vuoden lopussa noin 700 henkilöä.

K-kauppiaille on palveluksessaan - kauppiaat mukaan lukien - noin 23 500 henkeä. Kun K-kauppoja on lähes joka kunnassa ja Kesrolla on toimipaikkoja lähes 60 kunnassa, K-ryhmän yhteensä noin 37 000 työpaikan hyvinvointivaikutukset ulottuvat käytännössä koko Suomeen. Baltiassa Kesko-konserni on suurin ulkomainen työnantaja.

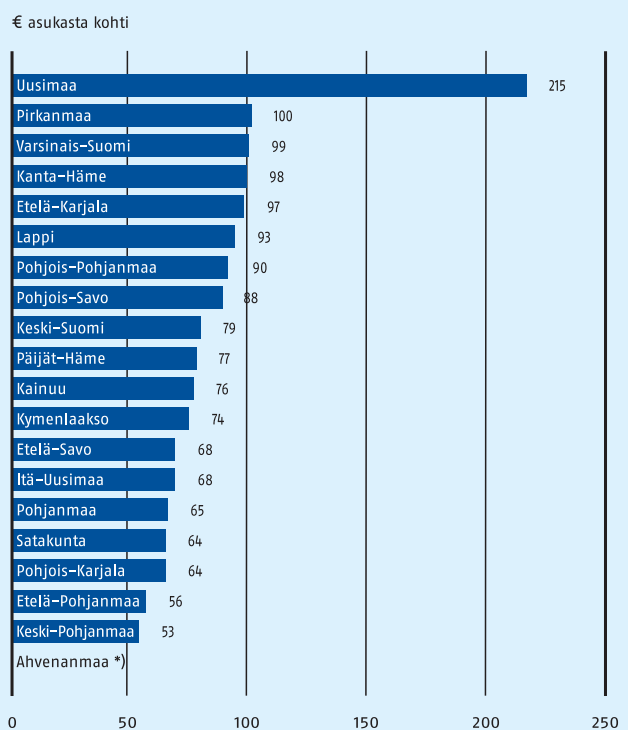
Maksetut palkat, henkilösivukulut ja verot

Vuonna 2004 Kesko-konsernin tuloslaskelman mukaiset palkat olivat 354 miljoonaa euroa, eläkekulut 47 miljoonaa euroa ja muut henkilösivukulut 36 miljoonaa euroa. Palkoista ulkomaan toimintojen osuus oli 58 miljoonaa euroa.

Konsernin tuloverot olivat 46,6 miljoonaa euroa, josta ulkomaille maksettiin 3,1 miljoonaa euroa. Kiinteistövero maksettiin Suomessa 3,2 miljoonaa euroa 125 kuntaan.

K-kauppiat maksoivat palkkoja noin 260 miljoonaa euroa ja veroja noin 35 miljoonaa euroa. Mukana ovat ne K-kauppiat, joiden kirjanpito ja palkanlaskenta hoidetaan Vähittäiskaupan Tilipalvelu VTP Oy:ssä. Tiedot kattavat noin 80-85 % K-kauppioiden liiketoiminnan kokonaisvolyymistä. Henkilöyhtiöiden osalta verotietojen tarkkuus ei ole samaa luokkaa kuin toiminimien ja osakeyhtiöiden osalta. Tilastoissa eivät näy myöskään K-kauppioiden nostamista henkilökohtaisista palkoista maksetut verot. Näin ollen K-kauppioiden yhteenlasketuissa verotiedoissa on runsaasti epätarkkuuksia, ja tietoja on pidettävä vain suuruusluokkaa kuvaavina.

Maksetut palkat ja verot maakunnittain vuonna 2004 suhteutettuna asukaslukuun

*) tietoa ei ole kerätty

Tilasto sisältää Keskon maksamat palkat, K-kauppioiden maksamat palkat ja verot sekä Keskon maksamat kiinteistöverot. Asukasluvut maakuntaliittojen www-sivujen väestötilastoista.

Henkilöstökulut (miljoonaa euroa)

	2002	2003	2004
Palkat ja palkkiot	281	316	355
- tästä tulospalkkaus *)	8,5	10,0	5,5
Henkilösivukulut			
- eläkekulut	42	43	47
- muut henkilösivukulut	25	32	36

*) tässä on ilmoitettu ko. tilivuoden tuloksesta seuraavana keväänä maksettu palkkiosumma.

Verot (miljoonaa euroa)

	2002	2003	2004
Tulovero Suomeen	41,0	54,7	43,5
Tulovero ulkomaille	0,6	2,8	3,1
Kiinteistövero Suomeen	2,6	2,5	3,2

Työn tuottavuus (tuhatta euroa)

	2002	2003	2004
Liikevaihto/työntekijöitä keskimäärin			
- Suomi	610	635	639
- Ruotsi	*)	226	295
- Viro	*)	173	131
- Latvia	*)	136	139
- Liettua	*)	101**)	98
- koko konserni	529	465	435
Voitto ennen satunnaisia erä/työntekijä (koko konserni)	9,0	10,6	10,0

*) tietoa ei ole kerätty

***) Senukain liikevaihto Keskon lukuihin 13.3.2003 alkaen

Kesko-konsernin ostojen kotimaisuusaste maittain 2004

	Kotimaa*) milj. €	%	Muut maat milj. €	%
Suomi	4520,5	79,6	1158,7	20,4
Ruotsi	60,7	55,9	44,6	44,1
Viro	268,7	82,6	56,7	17,4
Latvia	71,9	69,7	31,3	30,3
Liettua	109,3	40,6	160,0	59,4
Muut maat	14,4	46,6	16,5	53,4
	5045,5	77,5	1467,8	22,5

*) Tähän kirjattu Suomessa ostot Suomesta, Virossa ostot Virossa jne.

Työeläke- ja sairausvakuutusjärjestelmät

Keskon Sairauskassa hoitaa työpaikkakassana Kesko-konserniin kuuluvien yhteisöjen henkilökunnan lakisääteisen sairausvakuutuksen. Sairauskassan piirissä on noin 10 600 henkilöä. Vuonna 2004 Sairauskassa maksoi korvauksia 7,7 miljoonaa euroa (6,9 miljoonaa euroa vuonna 2003).

Keskon Eläkekassa hoitaa Kesko Oyj:n, sen toimialayhtiöiden sekä eräiden muiden lähiyhteisöjen henkilökunnan TEL-vakuutuksen Eläkekassan osastossa B. Eläkevakuutusyhtiö Varma hoitaa muiden tytäryhtiöiden lakisääteiset TEL-vakuutukset. Keskon Eläkekassassa on myös lisäetujen osasto A, joka on suljettu 8.5.1998. A-osastoon kuuluvalla on tietty edellytyksin mahdollisuus esimerkiksi tuotannollisilla perusteilla myönnettävään varhaiseläkkeeseen.

Keskon Eläkekassa maksoi vuonna 2004 eläkkeitä 47,2 miljoonaa euroa (45,5 miljoonaa euroa) yhteensä 3 189 henkilölle (3 123). Eläkekassan piiriin kuului vuoden lopussa 4 145 (3 800) Kesko-konserniin työsuhteessa olevaa henkilöä ja osastoon A 1 105 (1 200) henkilöä. Eläkeiän kehitystä käsitellään sosiaalisen vastuun osassa sivulla 55.

Ulkomaiset tytäryhtiöt hoitavat kukin omat työeläke- ja sairausvakuutuksensa maassa noudatettavan lainsäädännön ja käytännön pohjalta.

Tavaroiden ja palvelujen toimittajat

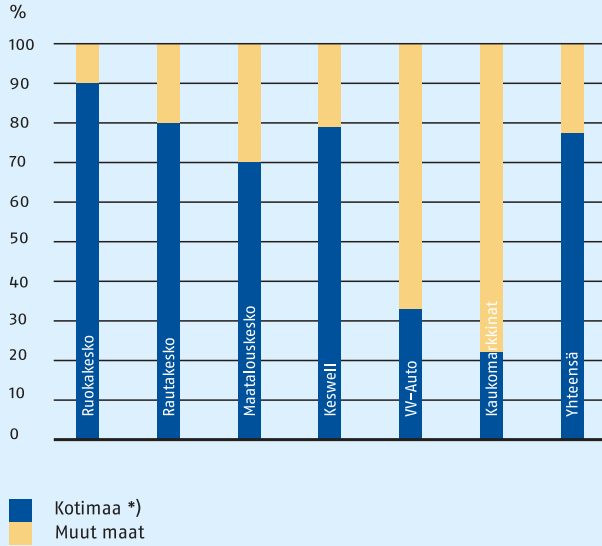
Keskolla oli vuonna 2004 noin 14 400 suomalaista ja 5 200 ulkomaista tavarantoimittajaa ja palveluntoimittajaa. Lukuihin on laskettu aktiiviset toimittajat, joilta ostot olivat vuoden aikana vähintään 1 000 euroa.

Keskon tavara- ja palveluostot olivat yhteensä 6,5 miljardia euroa. Suomalaisten toimittajien osuus oli tästä 69,4 % eli 4,5 miljardia euroa ja ulkomaisten 30,6 % eli 2,0 miljardia euroa. Ostot suomalaisilta toimittajilta lisääntyivät vajaalla prosentilla ja muista maista noin 19 prosentilla.

Koska Keskon ulkomaan toiminnot ovat merkittävästi kasvaneet, perinteinen jaottelu suomalaisiin ja ulkomaisiin tavarantoimittajiin ei anna oikeaa kuvaa konsernin ostojen kotimaisuusasteesta. Oheisissa taulukoissa koko konsernin ostojen kotimaisuuden ja tuonnin suhdetta on eritelty toisaalta toimintamaittain, toisaalta toimialayhtiöittäin. Lisäksi Suomea on tarkasteltu erikseen toimialayhtiöittäin.

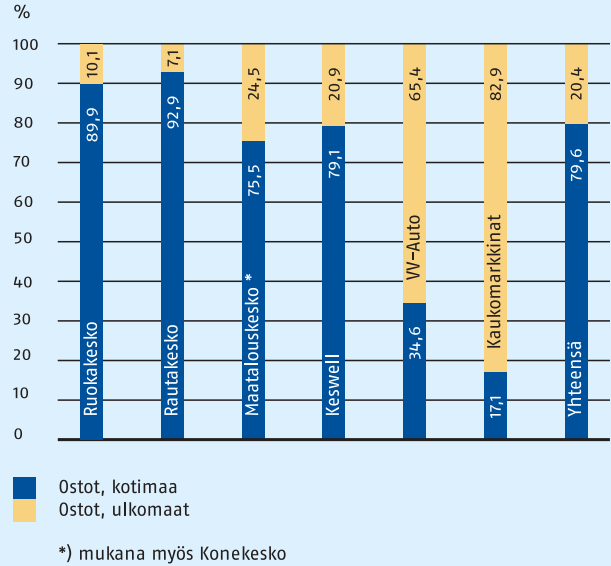
Ruokakaupassa kotimaisuusaste oli korkein - keskimäärin 90 % - eikä Suomen, Viron ja Latvian välillä ollut merkittäviä eroja. Rautakaupassa kotimaisuusaste oli keskimäärin 80 %, Suomessa kuitenkin yli 90 %. Myös Keswellissä, joka toimii vain Suomessa, kotimaisuusaste oli 80 %. Tilastot on laadittu laskuttajan kotipaikan perusteella, joten ne eivät anna tarkkaa kuvaa tuotteiden tuotantomaista. Konsernin ostot Suomesta olivat todellisuudessa jonkin verran suurem-

Kesko-konsernin ostojen kotimaisuusaste toimialayhtiöittäin 2004

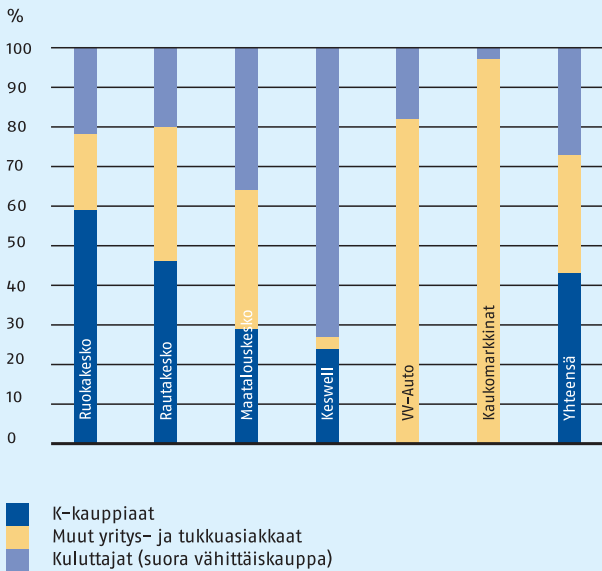
*) Tähän kirjattu Suomessa ostot Suomesta, Virossa ostot Virosta jne.

Kesko-konsernin ostojen kotimaisuusaste Suomessa toimialayhtiöittäin 2004

*) mukana myös Konekesko

Kesko-konsernin myynnin jakautuminen 2004

mat kuin tilasto kertoo, koska Baltian ja Ruotsin tytäryhtiöissä ulkomaisiin ostoihin sisältyy ostoja myös Suomesta.

Kymmenen suurimman tavarantoimittajan osuus Keskon ostoista oli 23,1 % (edellisenä vuonna 22,0 %) ja 100 suurimman 52,2 % (50,7 %). Kymmenen suurimman joukossa oli kahdeksan suomalaista elintarvikealan yritystä ja kaksi sak-

salaista autotoimittajaa. Sadan suurimman joukossa oli 12 ulkomaista toimittajaa.

Kesko maksoi yli 99 % laskuistaan maksuajan puitteissa. Tarkan tilastoinnin puuttuessa luku on arvioitu maksettujen viivästyskorkojen (117 000 euroa) perusteella.

K-kauppioiden ostokeskitys Keskon oli 87,7 %. Loput 12,3 % ostettiin Keskon ulkopuolelta, suureksi osaksi alueellisilta ja paikallisilta tavarantoimittajilta. K-kauppioiden ostot Keskon olivat 3,2 miljardia euroa, ja suoria, lähialueille suunnattuja ostoja oli yhteensä noin 396 miljoonaa euroa.

Taloudellisen hyödyn jakautuminen maakuntiin

Keskon ja K-kauppioiden toiminta tuottaa taloudellista hyvinvointia yhteistyökumppaneille ja heidän työntekijöilleen niin Suomessa kuin ulkomailla. Sivun 26 taulukossa tätä syntyneitä tuotosta on jaoteltu Suomen maakunnittain.

Keskon ostot suomalaisilta toimittajilta on nyt pystytty jaottelemaan edellistä vuotta tarkemmin - 4,5 miljardin euron yhteissummasta erittelyssä on mukana 4,0 miljardia euroa. Puuttuvat 500 miljoonaa euroa koostuvat lähinnä sellaisista toimittajista, joiden sijaintia ei voi postiosoitteen perusteella määritellä. Ostot on voitu jaotella vain toimittajan laskutuspaikkakunnan mukaan, vaikka tuotantoa olisi useammallakin paikkakunnalla. Siksi Uudenmaan osuus tilastoissa on todellista suurempi.

Keskon maksamat palkat ja kiinteistöverot on voitu eritellä kokonaisuudessaan, tuloveroa ei, koska sen jakaminen kuntiin jää verohallinnon tehtäväksi. Suhteessa muihin taulukon

Lähiostoja 400 miljoonalla eurolla

Ketjun yhteisen perusvalikoiman ja markkinoinnin tehokas hyödyntäminen ja koko ketjukonseptin laadukas toteuttaminen ylläpitää ja vahvistaa K-kaupiaan kilpailukykyä.

Läheskään kaikki K-kaupoissa myytävät tuotteet eivät kuitenkaan kuulu Keskon kullekin ketjulle suunnittelemaan perusvalikoimaan. Maakunta- ja paikkakuntakohtaiset erot niin tuotteiden kysynnässä kuin tarjonnassa vaikuttavat merkittävästi yksittäisen kaupan toimintaan. K-kauppiat tuntevat oman markkina-alueensa ja täydentävät ketjuvalikoimaa omilla kauppaakohtaisilla tuotevalinnoillaan, joilla toimintaa sopeutetaan alueen asiakaskunnan erityispiirteisiin.

Myös K-kauppiaitten omilla kauppaakohtaisissa hankinnoissa Kesko on pääasiallinen tavarantoimittaja. Vuonna 2004 K-kauppiat tekivät kaikista ostoistaan keskimäärin lähes 88 % Keskosta, K-ruokakauppiat hieman yli 90 %. Noin 10 % ostoista, yhteensä lähes 400 miljoonan euron arvosta, suuntautuu alueellisille ja paikallisille tavarantoimittajille, joiden tavarat ja laskut kulkevat suoraan K-kauppialle.

K-supermarket Perniön (aikaisemmin K-market, liittyi K-supermarket -ketjuun syksyllä 2004) kauppiat Heikki ja Laila Kalliala arvioivat myyvänsä ketjun perusvalikoiman lisäksi noin 3 000:tta kauppaakohtaista tuotetta. Merkittävä osa näistä ostetaan Keskosta, mutta lähitoimittajien runsaasti leipää, lihaa, lihajalosteita, vihanneksia, juureksia, perunaa, jauhoja, mehuja, hilloja, kuivamausteita - Perniöstä, Kemiöstä, Salosta, Turusta. Vakinaisia merkittäviä lähiruokatoimittajia Kallialat nimeävät 14 ja laskevat tekevänsä lähiruokaostoja kaikkiaan noin 300 000 eurolla vuodessa.

Perniöläinen perunanviljelijä Pekka Grundström toimittaa säännöllisesti perunaa K-supermarket Perniöön.

Keskon ja K-kauppiain tuottaman taloudellisen hyödyn jakautumista Suomen maakuntiin vuonna 2004 (milj €)

Maakunta	Keskon tavarastot	K-kauppiain suorat tavarastot 1)	Keskon ja K-kauppiain investoinnit	Keskon maksamat palkat	K-kauppiain maksamat palkat 2)	K-kauppiain maksamat verot 3)	Yhteensä
Etelä-Karjala	3,6	12,2	8,2	4,6	7,7	0,9	37,2
Etelä-Pohjanmaa	163,5	21,3	1,9	3,5	6,6	0,8	197,6
Etelä-Savo	40,8	10,9	5,3	1,8	8,0	1,3	68,1
Itä-Uusimaa	97,4	4,6	0,1	1,1	4,7	0,5	108,4
Kainuu	5,0	7,8	7,0	2,3	3,7	0,5	26,3
Kanta-Häme	68,1	20,6	0,6	4,5	10,1	1,5	105,4
Keski-Pohjanmaa	47,2	5,7	1,4	2,4	2,8	0,6	60,1
Keski-Suomi	43,7	14,4	26,9	6,6	12,8	1,5	105,9
Kymenlaakso	7,4	10,6	0,5	4,4	8,3	1,0	32,2
Lappi	13,1	18,1	1,2	1,8	13,2	2,3	49,7
Pirkanmaa	295,4	31,1	7,5	17,9	24,6	3,5	380,0
Pohjanmaa	52,3	11,4	3,7	4,4	6,1	0,7	78,6
Pohjois-Karjala	24,7	7,5	1,3	3,6	6,2	1,1	44,4
Pohjois-Pohjanmaa	37,6	24,8	10,7	12,9	19,0	2,0	107,0
Pohjois-Savo	86,1	19,3	3,3	6,7	13,3	2,0	130,7
Päijät-Häme	62,8	9,9	0,7	5,6	8,3	1,5	88,8
Satakunta	103,0	13,5	3,5	4,2	9,7	1,1	135,0
Uusimaa	2 249,2	87,0	33,9	196,6	72,1	11,3	2 650,1
Varsinais-Suomi	543,9	41,9	7,4	18,5	22,2	4,2	638,1
Ahvenanmaa	21,4	*)	3,2	-	*)	*)	24,6
Yhteensä	3 966,2	372,6	128,3	303,4	259,4	38,3	5 068,2

*) tietoa ei ole kerätty

1) luvuissa mukana 949 K-kauppiain ostot

2) luvuissa mukana 1 029 K-kauppiain maksamat palkat

3) luvuissa mukana 884 K-kauppiain maksamat verot sekä Keskon maksamat kiinteistöverot

Keskon toiminnasta syntyvä taloudellinen hyöty eri sidosryhmille (milj €)

	2002	2003	2004
Tavarantoimittajat			
- Suomi	4 486	4 485	4 521
- ulkomaat	1 135	1 675	1 993
Palvelujen toimittajat	92	98	110
Investointihyödykkeiden toimittajat	185	259	170
Henkilökunta (palkat ja muut edut)	281	316	355
Osakkeenomistajat (osingot) *)	54	91	274
Verottaja (tulo- ja kiinteistöverot)	44	60	50
Sosiaaliturva (eläke- ja henkilösivukulut)	67	75	83
Yleishyödyllinen tuki	2	2	2

*) ko. tilivuonna maksetut osingot

lukuihin kiinteistöverot ovat niin pieni erä, että se on yhdistetty K-kauppiain maksamiin veroihin.

K-kauppiain ovat palkka- ja veroerittelyssä mukana vain Vähittäiskaupan Tilipalvelu VTP Oy:n asiakaskauppiain, joiden lukumäärä näkyy taulukossa, ja joiden osuus yhteenlasketusta liikevaihdosta on 80-85 %. K-kauppiain suorat ostot Keskon ulkopuolelta eli lähitoimittajilta ovat nyt mukana. Koska näitä ostoja ei ole voitu ryhmitellä laskutusosoitteiden perusteella, tilasto on tehty sillä oletuksella, että ostot on tehty omasta maakunnasta.

Absoluuttiset luvut eivät täysin kuvaa maakuntien välisiä eroja, vaan ne on erityisesti palvelutasoa arvioitaessa suhteutettava asukaslukuun. Palkkojen ja verojen määrä asukasta kohti (katso kaavio sivulla 22) kuvaa K-ryhmän henkilöpä nostusta kunkin maakunnan palveluverkoston (lukuunottamatta Uuttamaata, jonka lukuihin sisältyy Keskon konsernihallinto ja merkittävä osa toimialayhtiöiden henkilökunnasta). Myös investointeja voisi suhteuttaa samalla tavalla, mutta niitä tulisi tällöin tarkastella pidemmällä aikavälillä kuin vuositasolla.

Taloudellinen tukeminen

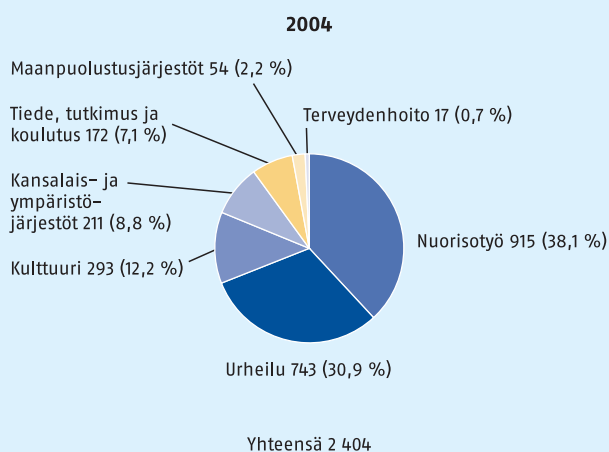
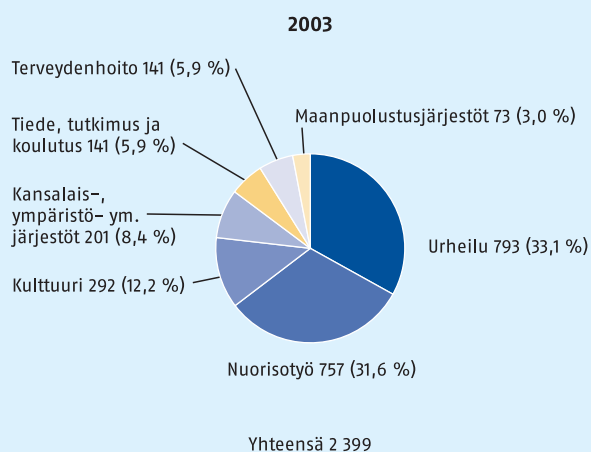
Kesko ja sen tytäryhtiöt tukevat monenlaisten yhteiskunnan hyväksi työtä tekevien yhteisöjen, pääasiassa valtakunnallisten yleishyödyllisten järjestöjen toimintaa. Tuki perustuu useassa tapauksessa vuorovaikutteiseen yhteistyöhön, jossa Keskollla ei ole pelkästään rahoittajan, vaan myös aktiivisen toimijan rooli. Kesko suuntaa tukeaan erityisesti hankkeisiin, jotka vaikuttavat lapsiperheiden arkeen. Myös Keskon toimintaympäristöön liittyvän yhteiskunnallisesti vastuullisen toiminnan ja kestävän kehityksen tukeminen ovat Keskolle läheisiä asioita.

Rajanveto lahjoitusten, sponsoroinnin ja markkinoinnin välillä on usein vaikeaa. Kun puhtaat markkinointitoimenpiteet jätetään laskelmien ulkopuolelle, Kesko-konsernin taloudellinen tuki yleishyödyllisiin tarkoituksiin vuonna 2004 oli 2,4 miljoonaa euroa eli yhtä paljon kuin edellisenä vuonna. Tästä nuorisotyön osuus kasvoi 38,1 %:iin (31,6 %) - tärkeimpinä kohteina Nuori Suomi ry, Tiedekeskus Heureka ja Lasten Päivän Säätiö - ja urheilun osuus laski 30,9 %:iin (33,1 %). Tieteen, tutkimuksen ja koulutuksen osuus tuesta kasvoi, kulttuurin sekä kansalais- ja ympäristöjärjestöjen osuus pysyi ennallaan, maanpuolustusjärjestöjen ja terveydenhoidon osuudet laskivat.

Kesko palkitsi toukokuussa 2004 lahjakkaita urheilijoita ja taideaineiden opiskelijoita stipendeillä jo 17. kerran. Kuvassa pääjohtaja Matti Honkala, hallituksen puheenjohtaja Heikki Takamäki ja tamperelainen taitoluistelija Kiira Korpi Suomen Taitoluisteluliitosta.

Keskon tuki yleishyödyllisiin tarkoituksiin Suomessa (1 000 €)

Liikkuvan lapsen Vanhempainopas

Kotilousopettaja Leena Korkalainen suunnittelee oppaan hedelmäsalaattireseptiä K-koekeittiössä.

K-ryhmän ja Nuoren Suomen yhteistyön tavoitteena on lasten ja lapsiperheiden arkiliikunnan lisääminen ja terveellisiin ruokailutottumuksiin ohjaaminen. Nuoren Suomen Liikuntaseikkailu maapallon ympäri -kampanja on liikuttanut viimeisen kolmen vuoden aikana satojatuhansia alle 12-vuotiaita koulu-laisia. Vuoden 2004 Liikuntaseikkailun teema laajennettiin käsittelemään liikkumisen lisäksi riittävän levon ja monipuolisen ravinnon huomiointi. Kampanjassa oli mukana 177 000 lasta ja sen toteuttivat K-ruokakaupat ja Nuori Suomi.

Vuoden 2004 Liikuntaseikkailussa koulujen kautta oppilaille jaettuun liikuntakorttiin koululaiset merkitsivät liikunnan seuraamisen lisäksi päivittäisten ruokailukertojen määrän ja unen pituuden. Samat teemat olivat esillä myös koulujen kautta vanhemmille jaetussa Vanhempainoppaassa. Oppaan avulla vanhempien oli helppo seurata lapsen päivän tapahtumia ja kehittää niitä parempaan suuntaan.

Oikeanlaisen energian tuottaminen kasvavalle ja liikkuvalla lapselle on terveyden perusta. Vanhempainoppaan reseptiosio laadittiin ja tarkistettiin K-koekeittiössä. Oppaassa korostettiin tasaisen energiansaannin tärkeyttä teemalla viisi ateriaa päivässä. Oppaaseen valittiin hauskoja, helpote-

koisia ja terveellisiä vaihtoehtoja päivän kaikkiin ruokailukertoihin; yhteensä 18 reseptiä ja lisäksi viisi terveellistä väli- tai iltapalaa. Oppaasta löytyivät myös terveellisen lautasmallin kokoamisen ohjeet ja välipalojen energiavertailu (Turun yliopiston STRIP-tutkimus). Maaliskuussa 2005 Vanhempainoppaasta julkaistiin uusi versio, joka korostaa raaka-aineiden valintojen merkitystä ruoan kokonaisenergia- ja rasvamäärään sekä nautitun rasvan laatuun.

Vuoden 2004 Vanhempainoppaaseen liitettiin myös kuponki, jota vastaan vanhemmat saivat noutaa ilmaisen Pirkka-naposteluporkkanapussin K-ruokakaupoista. Kampanjan aikana (15.3. - 15.4.2004) Pirkka-naposteluporkkanapusseja noudettiin K-ruokakaupoista lähes 200 000 kpl.

- Vain kolmasosa lapsista liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Täysin passiivisia lapsia on jo 10–20 % ja määrä on kasvussa.
- Liikuntasuositus on 2 tuntia päivässä.
- Ylipainoisia lapsia on 10–20 % ja lihavia yli 5–6 %.
- Vain 20% koululaisista syö päivittäin kunnan kouluaterian – huonosti syövä oppilas on myös väsynyt.
- 6-luokkalaisilla jää yöni 0,5–1 tuntia yhdeksän tunnin suositusta lyhyemmäksi.

Ympäristötulokset

Ympäristövastuun keskeisiä tuloksia vuonna 2004

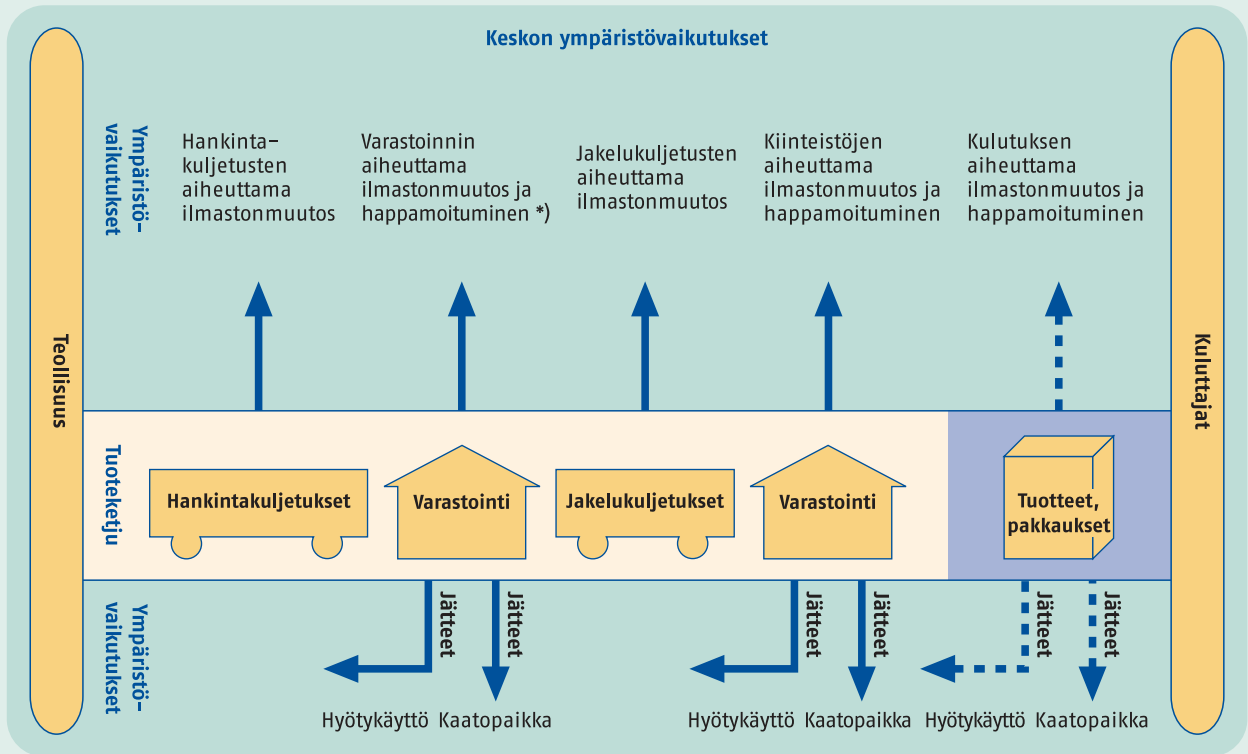

- Kespedin ja Ruokakeskon logistiikan ympäristösertifikaatit uusittiin
- Sekä sähkö- että lämpöenergian kokonaiskulutus väheni
- Energiansäästösovimuksen piirissä olevien kiinteistöjen ominaiskulutukset vähenivät kaikissa liiketyypeissä
- Aiheutetut kasvihuone- ja happamoitumispäästöt Suomessa vähenivät
- Maahantuotujen pakkausten suhteellinen osuus tuonnin koko volyymista laski edelleen
- Jätteiden hyötykäyttöaste Suomen jakelukeskuksissa oli 89,4 %, Anttilassa 91,4 %
- K-ympäristökauppadiplomeja myönnettiin 71 kaupalle
- Keskon yhteiskuntavastuun raportti vuodelta 2003 arvioitiin kaupan alan parhaaksi maailmassa
- Kesko liittyi WWF:n Itämeren suojeleohjelman tukijoihin

- Ulkomaisista kiinteistöistä ei saatu yhtä kattavia energiatietoja kuin edellisenä vuonna
- Kespedin kuljetusten kilometrimäärät ja päästöt toimitettua kuutiota kohti lisääntyivät lähes 10 %:lla
- Ruokakeskon Viron toiminnoissa tilastoidut jätemäärät lisääntyivät merkittävästi
- Kaukomarkkinoiden Haminan terminaalilla ilmoitettiin viranomaisille neljä poikkeamatilannetta

Jätevesiosaja, myyjä Jarmo Möttönen, K-rauta Rauta-Otra, Tampere.

*) Laskettu mukaan kiinteistöjen ympäristövaikutuksiin

Keskon toiminta kuormittaa ympäristöä sekä välittömästi että välillisesti. Välitöntä kuormitusta aiheuttavat tavaroiden hankinta, varastointi, käsittely ja jakelu, kiinteistöjen rakennuttaminen ja käyttö sekä jätehuolto. Välillisiä ympäristövaikutuksia syntyy myytäviä tuotteita ja niiden pakkauksia valmistettaessa, käytettäessä ja hävitettäessä.

Tässä osiossa kerrotaan ensisijaisesti välittömiin ympäristövaikutuksiin kohdistuvasta työstä. Kesko on raportoinut ympäristötuloksistaan vuodesta 1997 lähtien, joten tietoa ja kokemusta on jo runsaasti. Myös välillisiä vaikutuksia käsitellään, mutta niiden osalta tulosten mittaaminen on vaikeampaa.

Keskon ulkomaisissa tytäryhtiöissä ympäristötyö on vielä alkuvaiheessa. Energian kulutuksen seuraamisessa ollaan pitemmällä ja joitakin kuljetus- ja jätetilastoja on myös jo käytettävissä. Baltiassa yhteistyö ruotsalaisen ICA AB:n kanssa on käynnistynyt, ja ympäristöjärjestelmää ym. toimenpiteitä koskevia päätöksiä odotetaan tehtävän vuoden 2005 aikana. ICA:n omat periaatteet ja järjestelmät ovat samankaltaisia kuin Keskon, joten etenemiselle on hyviä edellytyksiä.

Ympäristöjärjestelmä ja -laskenta

Keskon ympäristöjohtaminen perustuu omaan ympäristöpolitiikkaan, Kansainvälisen kauppakamarin kestävä kehityksen periaatteisiin ja ISO 14001 -standardiin. Ympäristö-

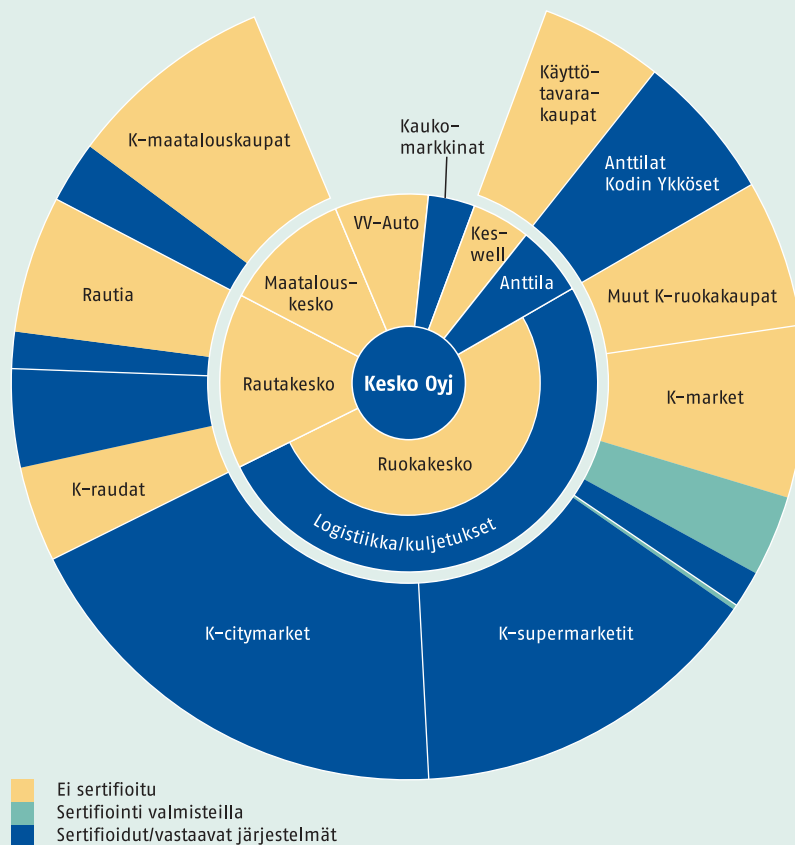
järjestelmä on sertifioitu ympäristövaikutuksiltaan merkittävimmässä yksiköissä:

- Ruokakesko Oy:n logistiikassa
- kuljetus- ja huolintayhtiö Kesped Oy:ssä
- Anttila Oy:n keskusyksikön toiminnoissa, postimyyntissä ja NetAnttilassa
- kaikissa Anttila- ja Kodin Ykkönen -tavarataloissa
- kiinteistöjen huolto- ja ylläpitotoiminnoissa (sertifikaatti YIT Kiinteistötekniikka Oy:llä, jolle toiminnot ulkoistettu)

Kespedin ja Ruokakeskon logistiikan ympäristösertifikaatit uudistettiin vuonna 2004. Auditoinnin pääpaino oli kuljetusten ympäristömittareissa, terminaalitoiminnoissa ja varastojen ympäristötoiminnoissa.

Kaukomarkkinat Oy:ssä on käytössä ISO 14001 -standardiin perustuva ympäristöjärjestelmä, jota ei kuitenkaan ole sertifioitu. Ruokakeskon Baltian logistiikassa aloitettiin ISO 14001 -järjestelmän käyttöönoton valmistelut, jotka kuitenkin jäivät odottamaan Ruokakeskon ja ICA AB:n yhteisyrityksen Rimi Baltic AB:n käynnistymistä vuoden 2005 alussa. Keskon päätoimialossa Katajanokalla sekä Ruokakeskon Hakkilan keskusvarastoilla ja Turun jakelukeskuksessa on käytössä itse kehitetty toimistotyön ympäristöohjelma (katso

Ympäristöjärjestelmän kattavuus suhteessa toiminnan volyymiin

sivu 46). K-kauppojen ympäristöjohtamisen perustana on K-ympäristökauppakäsikirja, toimialakohtaiset täydennyskoulutusohjelmat, intranettiin kerätyt parhaat käytännöt jne. K-ruokakaupan suurimmissa liiketyypeissä K-ympäristökaupan toimintamalli on osa ketjukonseptia (katso sivu 43).

Kiinteistötoiminnot

Rakennuttaminen

Keskon kiinteistöinvestointien arvo oli vuonna 2004 Suomessa noin 61 miljoonaa euroa ja ulkomailla noin 27 miljoonaa euroa. Ekotehokkuus-periaatteen soveltaminen rakennuttamisessa näin suuressa mittakaavassa on tärkeää, jotta voidaan ottaa huomioon ympäristönäkökohdat investoinneissa. Kesko on jo pitkään ollut käytössä ns. kuori ja kasetti -malli, jossa elinkaarikustannusten hallintaa helpotetaan jakamalla rakennus pitkäaikaiseen kiinteistökuoreen ja nopeasti muuttuvaan liiketoimintakasettiin. Investointien kohdistaminen joko kiinteistöön tai liiketoimintaan selkeyttää rakennuttamisen ohjausta ekotehokkuuden periaatteiden mukaisesti.

Vuonna 2004 erityisinä kehittämiskohteina olivat kiin-

teistöjen tiedonhallinta ja rakennuttamisen ohjeistus. Syksyllä käynnistettiin lisäksi projekti elinkaarikustannusten optimoimiseksi kauppapaikkahankkeissa.

Laajamittaisella kiinteistö tietojärjestelmien uusimisella parannettiin mm. elinkaarikustannusten sekä energiankulutuksen seuranta ja optimointia. Kesko osallistui vuoden aikana RAKLIn teknologiakehityshankkeisiin eProm ja eKyy, joiden tavoitteena on parantaa tiedonhallintaa verkottuneessa kiinteistöliiketoiminnassa.

Rakennuttamisen ohjeistusta päivitettyä painotettiin erityisesti olosuhdevaatimuksia ja energiatehokkuutta. Täsmälliset olosuhdevaatimukset luovat perusteet energiankulutuksen optimoinnille. Käytön aikaisella energianseurannalla varmistetaan energiankulutustietojen oikeellisuus ja mahdollistetaan nopea reagointi poikkeamiin.

Rakenteellinen turvallisuus

Kesko jatkoi hallinnoimiensa kiinteistöjen kantavien rakenteiden turvallisuustarkastuksia vuonna 2004. Rakennusalan yhteisen suosituksen mukaisia kantavien rakenteiden tarkastuk-

sia oli vuoden loppuun mennessä tehty 64 kohteessa ja alakat-
toihin liittyviä tarkastuksia 84 kohteessa. Tarkastajina ovat toi-
mineet JP-Kakko Oy:n rakennesuunnittelun asiantuntijat sekä
uudisrakennus- ja muutostyökohteissa ko. kohteiden rakenne-
suunnittelijat. Tarkastuksissa on havaittu joitakin vähäisiä
vaurioita ja virheitä, jotka ovat johtaneet lisäselvityksiin ja kor-
jaustoimenpiteisiin. Kesko on raportoinut tarkastustuloksista
Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI r.y:lle.

Kiinteistöjen PromisE-luokitus

Kesko on osallistunut Ympäristöministeriön, MOTIVAn ja
RAKLIn yhteiseen kiinteistöjen ympäristöluokitusshankkeeseen
("PromisE"). Myymäläkiinteistöjen arviointikriteerit on
PromisE-luokituksessa jaettu neljään ryhmään: ihmisten
terveys (painoarvo 25 %), luonnonvarojen käyttö (15 %), eko-
logiset seuraukset (40 %) ja ympäristöriskien hallinta (20 %).
Mittaustulokset pisteytetään ja rakennukselle annetaan ar-
vosana (A, B, C, D tai E), joka kuvaa sen ympäristöominais-
suuksien laatua samaan tapaan kuin kodinkoneiden ener-
gialuokitus. A-ryhmä on vaativin, siihen yltää 1-2 % kiinteis-
töistä. B-arvosanaan on mahdollisuuksia noin 10 %:lla, ja
myös C-tason luokitus on keskiarvoa korkeampi. E-luokka
vastaa normaalia nykytasoa. Jos yhdenkin arviointikriteerin
pisteet jäävät alle E-luokan, kiinteistö ei saa luokitusta.

Kiinteistökesko teetti vuonna 2004 kolmen kohteen Pro-
misE-luokituksen. K-citymarket Seppälä Jyväskylässä pääsi
B-tasolle mm. luonnonvalon hyödyntämisen ja energiatehok-
kuuden optimoinnin ansiosta. K-citymarket Kaakkuri Oulus-
sa ja K-citymarket Kutomo Forssassa ovat C-tason kiinteistö-
jä. Kaakkurissa ympäristövaikutukset otetaan huomioon ra-
kennuttamisen nykyohjeistuksen mukaisesti normaalia mo-
nipuolisemmin. Kutomossa huonompi lämmöneristyskyky
suhteessa nykyrakentamiseen kompensoituu vanhan raken-
nuksen uusiokäytön kautta tulevasta ympäristöarvosta.

Maankäytön ympäristöriskit

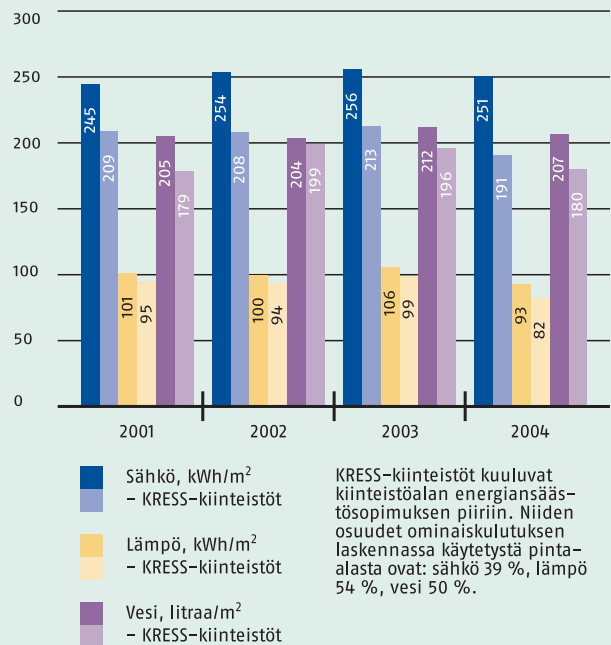
Pilaantuneita maita koskeva peruskartoitus käynnistyi Kes-
kossa vuonna 2002, ja niistä johtuneet lisäselvitykset ja puh-
distustarpeet toteutettiin vuonna 2003. Sen jälkeen uusia
tutkimuksia on tehty rakennustöiden tai kiinteistökauppo-
jen yhteydessä.

Vuonna 2004 pilaantuneita maita löydettiin Suomessa
kolmesta kohteesta, joista kaksi puhdistettiin rakennustöi-
den yhteydessä. Kolmas kohde ei vaadi puhdistusta nykyises-
sä käyttötarkoituksessa. Latviassa teetettiin yksi maaperä-
tutkimus, jossa kohde todettiin puhtaaksi. Muissa toiminta-
maissa ei vuonna 2004 hankittu uusia tontteja.

Energian ja veden kulutus

Keskon hallinnoiman kiinteistökannan yhteenlaskettu pinta-
ala oli vuoden 2004 lopussa hieman yli 3,0 miljoonaa neliömet-

Sähkön, lämmön ja veden ominaiskulutukset Keskon
Suomessa hallinnoimissa kiinteistöissä 2001–2004

riä, josta Suomessa 2,57 miljoonaa neliometriä. Pinta-ala piene-
ni vuoden aikana 4,9 %:lla. Energiankulutuksen kannalta tär-
keimmät kiinteistötyypit ovat K-citymarketit, K-supermarketit,
K-marketit, Anttilat sekä toimisto- ja varistorakennukset.

Sähkön, lämmön ja veden kulutusseuranta tapahtuu
Energiakolmio Oy:n Enerkey -järjestelmällä. EnerKey mah-
dollistaa seurannan automatisoinnin kohteissa, joissa on
sähkoyhtiön tuntimittauspääte. Useimmissa kohteissa mit-
tauspäätteiden kaukoluenta tapahtuu puhelinverkon kautta
vähintään kuusi kertaa kuukaudessa. Manuaalisesti seurat-
tavien mittareiden lukemia keräävät huoltoyritykset.

Monienergiaseurannan (sähkö, lämpö, vesi) kattavuus
parani vuonna 2004. Noin 70 % Suomessa sijaitsevista kiin-
teistöistä on nyt monienergiaseurannassa, 1 % osittaisessa
monienergiaseurannassa ja 21 % pelkän sähkön seurannas-
sa. Seurannan ulkopuolelle jäävien kohteiden kulutus arvioi-
daan kiinteistötyypeittäin seurannassa olevien kohteiden
ominaiskulutuksia käyttämällä.

Vuosi 2004 oli Keskon kiinteistötoiminnoissa nimetty
energiansäästön teemavuodeksi. Kulutusseurantaa tarkennet-
tiin vuoden aikana EnerKey-järjestelmää kehittämällä (mm.
ryhdyttiin tuottamaan kauppiaille benchmarking-raportteja),
ja K-ympäristökauppoja koulutettiin energiansäästöön. Tee-
mavuoden aikana saavutettu kokonaissästö energiakustan-
nuksissa oli YIT:n hoitovastuuseen kuuluvissa kiinteistöissä

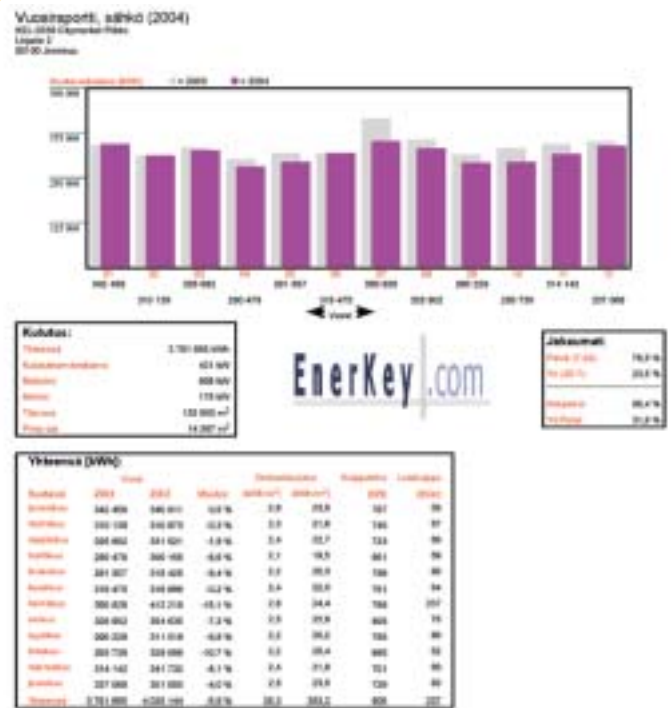
Energiansäästöä suunnittelulla

Kauppapaikan elinkaarikustannuksista noin kolmannes ja käytön aikaisista kustannuksista kaksi kolmasosaa muodostuu energian ja veden kulutuksesta. Tyypillinen 12 000 m²:n K-citymarket kuluttaa vuodessa sähköä noin 3000 MWh, mikä vastaa noin 600 omakotitaloa¹⁾. Lämpöä kuluu noin 1000 MWh:a (66 omakotitaloa). Vettä K-citymarketeissa käytetään lähinnä vain siivoukseen, joten vuosittainen vedenkulutus - 2,8 milj. litraa- vastaa 50 ihmisen vuosikulutusta.

Kiinteistöjen energiankäytön lähtökohdat perustuvat sisäilmaston (lämpötila, ilmanvaihto) sekä valaistuksen olosuhdetavoitteiden määrittämiseen ja niiden hallittuun ylläpitoon. Vuoden 2004 aikana määriteltiin Keskon eri liiketyypeille tavoiteolosuhteet ja laadittiin liiketyypeittäin laatusoavatimukset mm. taloteknisille järjestelmille. Vaatimuksissa kiinnitettiin erityistä huomiota järjestelmien hankinta- ja käyttökustannustehokkuuden optimointiin sekä kauppapaikan elinkaarikustannusten kokonaishallintaan.

Esimerkkinä onnistuneesta laatusoavatimusten määrittämisestä voidaan pitää keväällä 2004 Vantaalla avattua uutta K-rauta 75:tä. Sisäilmaolosuhteet, ilmanvaihto, lämmitys sekä valaistus toteutettiin uusimpien laatusoavatimusten mukaisesti. Uudessa rakennuksessa sähköenergian kulutus neliometriä kohden on noin 35 % pienempi, vaikka uusi myymälä on lähes kaksi kertaa korkeampi kuin vanha myymälä. (Uusi myymälä 7-12/2004 verrattuna vanha myymälä 7 - 12/2003.)

Käytön aikaisessa energiansäästyössä vaaditaan kauppiaan, kiinteistöjen ylläpitotahon sekä Keskon välistä yhteistyötä. Sähköisen EnerKey -kulutusseurantajärjestelmän avulla seurataan Keskon kauppapaikkojen energian sekä veden kulutusta. Järjestelmä mahdollistaa nopean reagoinnin poikkeaviin kulutusmuutoksiin. Kiinteistöhuoltoyrityöt huolehtivat ennakoivasti taloteknisten järjestelmien käyttö-, huolto- ja korjaustoimenpiteistä. Kaupan kylmälaitteiden osalta kauppiat ovat solmineet vastaavat huoltosopimukset kylmälaitetoimittajien kanssa.

Joensuun Pilkon K-citymarketissa voidaan EnerKey-kulutusseurantajärjestelmän avulla reagoida nopeasti energiankulutuksen poikkeamiin.

Osana kiinteistöjen systemaattista elinkaarihallintaa on Keskon kauppapaikoissa suoritettu vuodesta 2000 alkaen 61 energiakatselmusta. Vuonna 2005 energiakatselmuksia on suunniteltu tehtäväksi 30 kpl.

	Sähkö [kWh/hu-m ²]		Lämpö [kWh/hu-m ²]		Vesi [l/hu-m ²]	
	ka. 2004	Tyypillinen vaihteluväli	ka. 2004	Tyypillinen vaihteluväli	ka. 2004	Tyypillinen vaihteluväli
K-citymarket	253	200 - 350	90	70 - 140	231	170 - 260

9-10 %. Osan säästöistä tuotti kylmä kesä, jolloin jäädytykseen käytettiin normaalia vähemmän sähköenergiaa. Lisäksi sähköenergian hinta oli jonkin verran edellisvuosia alaisempi, joten varsinaisena säästönä voidaan pitää noin 5-6 %.

Keskon ja sen hallinnoimissa kauppapaikoissa toimivien K-kauppioiden yhteenlaskettu sähkönkulutus oli 638 GWh eli 4,3 % vähemmän kuin edellisena vuonna. Kokonaispinta-alan väheneminen huomioon ottaen kulutus pysyi ennallaan. Anttila-tavaratalojen ominaiskulutus neliometriä kohti väheni 7 %, K-rautojen 6 % ja K-citymarkettien 3 %, kun taas K-supermarkettien ominaiskulutus lisääntyi 3 % ja K-markettien 8 %. KRESS-sopimuksen piirissä olevissa kiinteistöissä ominaiskulutus väheni kaikissa liiketyypeissä.

Lämpöenergiaa käytettiin 259 GWh, mikä oli 15,2 % edellisvuotta vähemmän, ja lämpötilakorjaukset huomioon ottaen 9,9 % vähemmän. Ominaiskulutus väheni kaikkiaan 12 %:lla niissä kohteissa, joissa ominaiskulutus on voitu laskea, K-citymarketeissa lähes 14 %. KRESS-kohteissa ominaiskulutus väheni keskimäärin lähes 15 %:lla.

Veden kulutus oli 548 077 kuutiometriä eli 7,9 % vähemmän kuin edellisena vuonna. Ominaiskulutus väheni keskimäärin 2,6 %. KRESS-kohteissa myös veden ominaiskulutus väheni keskimääräistä enemmän eli 4,6 %.

Keskon ulkomaisten kiinteistöjen kuukausittaiset kulutustiedot kerättiin Excel-taulukoihin ja toimitettiin Energia-kolmiolle raportointia varten. Tavoitteena oli saada kulutukset kuukausittain. Tiedot saatiin varsin kattavasti Virossa ja Latviasta. Ruotsista saadut tiedot olivat puutteellisia ja Liettuasta ei tietoja saatu käytännössä ollenkaan, joten näissä maissa energiankulutus arvioitiin päästölaskentaa varten vuoden 2003 ominaiskulutusten avulla vuoden 2004 käytös-

sä olleelle kiinteistökannalle. Virossa ja Latviassa niin sähkön, lämmön kuin veden kulutus kasvoi huomattavasti enemmän (14-20 %) kuin kiinteistöjen pinta-ala (8 %).

Keskon käyttämä primäärienergia oli noin 0,4 % energian kokonaiskulutuksesta Suomessa (Tilastokeskus, Energia Suomessa 2003 -taskutilasto). Sähkön käyttö oli noin 0,7 % (www.energia.fi, joulukuu 2004 pikatilasto) ja lämmön noin 0,8 % (www.energia.fi, vuoden 2004 ennakkotiedot) Suomen kokonaiskäytöstä.

Energian ympäristöprofiili

Vuoden 2004 ympäristöprofiilit on laskenut JP-Talotekniikka Oy. Lisäyksenä edellisiin vuosiin on primäärienergian kulutuksesta eritelty uusiutuvien ja uusiutumattomien energialähteiden lisäksi myös ydinvoima, joka aikaisempien vuosien raportoinnissa luettiin uusiutumattomiin energialähteisiin. Laskelma, joka sisältää myös vertailun GRI-raportointisuosituksen energiaprotokollaan, on julkaistu kokonaisuudessaan Keskon Internet-sivuilla www.kesko.fi tämän raportin vastaavan kohdan liitetiedostona.

Sähkön kokonaiskulutuksesta Suomessa (638 GWh) Kesko on toimittanut 523 GWh ja K-kauppiat ovat hankkineet itse loput 115 GWh. Keskon toimittaman sähkön ympäristöprofiili perustuu energiayhtiöiden antamiin tietoihin, K-kauppioiden hankkiman sähkön kohdalla on käytetty Suomen keskiarvotietoihin perustuvaa ympäristöprofiilia. Kaukolämmön ympäristöprofiilina on käytetty Suomen keskimääräistä kaukolämpöä.

Energiayhtiöiltä ei ollut Keskon vuoden 2004 tunnuslukujen laskentaa varten saatavissa vuoden 2004 sähköntuotannon päästölaskelmia, vaan ko. tiedot ovat vuodelta 2003, joillakin yhtiöillä sitäkin vanhempia. Koska energiatuotan-

Keskon K-ryhmälle toimittaman sähkön ympäristövaikutukset 2002-2004

	Yksikkö	2002	2003	2003 *)	2004 **)	Muutos 2003/2004
Hankinta	GWh	509	518	518	523	0,9 %
Primäärienergia	PJ	3,7	4,1	3,6	3,8	5,5 %
- uusiutumaton	PJ	2,9	3,5	1,6	1,4	-12,5 %
- ydinvoima	PJ	***)	***)	1,6	1,8	12,5 %
- uusiutuva	PJ	0,7	0,6	0,4	0,6	50,0 %
Ympäristövaikutukset						
- ilmastomuutos	tn CO ₂ -ekv	127 455	129 520	118 505	98 310	-17,0 %
- happamoituminen	tn SO ₂ -ekv	308	348	268	240	-10,4 %
- alailmakehän otsoni	tn C ₂ H ₄ -ekv	7,1	8,9	10,0	10,1	1,0 %
- radioaktiivinen jäte	tn	0,44	0,70	0,51	0,58	13,7 %

*) vuoden 2003 luvut on tässä päivitetty vastaamaan toteutuneita sähköntuotannon päästöjä

***) vuoden 2004 luvut perustuvat vuoden 2003 päästötietoihin

***) ydinvoima sisältyi aikaisemmin uusiutumattomaan energiaan, nyt se ilmoitetaan erikseen

Keskon Suomessa hallintoimien kiinteistöjen lämpö- ja sähköenergian kulutus ja ympäristöprofiili 2002–2004

	Yksikkö	2002			2003 **)			2004			Muutos *) 2003/2004
		Lämpö	Sähkö	Yht.	Lämpö	Sähkö	Yht.	Lämpö	Sähkö	Yht.	
Volyymi	GWh	282	644	926	306	667	973	259	638	897	-7,8%
Primäärienergia	PJ	1,1	4,8	5,9	1,2	4,8	5,9	1,0	4,7	5,7	-3,9%
- uusiutumaton	PJ	0,9	3,8	4,8	0,9	1,7	2,6	0,9	1,8	2,7	9,7%
- ydinvoima	PJ	***)	***)	***)	-	2,0	2,0	-	2,2	2,2	8,5%
- uusiutuva	PJ	0,2	1,0	1,2	0,2	0,8	1,0	0,2	0,7	0,9	-15,8%
Ympäristövaikutukset											
- ilmastonmuutos	tn CO ₂ -ekv	70 874	160 827	231 702	75 582	118 552	194 134	65 103	98 346	163 449	-15,8%
- happamoituminen	tn SO ₂ -ekv	227	418	645	248	268	516	209	240	449	-13,0%
- alailmakehän otsoni	tn C ₂ H ₄ -ekv	5,5	9,7	15,2	6,1	10,0	16,1	5,1	10,1	15,2	-5,6%
- radioaktiivinen jäte	tn	-	0,67	0,67	-	0,75	0,75	-	0,77	0,77	2,2%

*) lämmön ja sähkön yhteenlaskettu muutos

***) vuoden 2003 luvut on päivitetty vastaamaan toteutuneita sähköntuotannon päästöjä (vuosi 2004 on laskettu vuoden 2003 tiedoilla)

***) ydinvoima sisältyi aikaisemmin uusiutuvaan energiaan, nyt se ilmoitetaan erikseen

Keskon Baltiassa ja Ruotsissa hallintoimien kiinteistöjen lämpö- ja sähköenergian kulutus ja ympäristöprofiili vuonna 2004

	Yksikkö	Ruotsi		Viro		Latvia		Liettua	
		Sähkö	Lämpö	Sähkö	Lämpö	Sähkö	Lämpö	Sähkö	Lämpö
Hankinta	MWh	3 943	5 244	39 164	11 514	24 743	8 848	13 155	11 345
Primäärienergia	PJ	0,03	0,04	0,61	0,10	0,14	0,04	0,18	0,04
- uusiutuva	PJ	0,01	0,02	0,00	0,00	0,08	0,00	0,00	0,00
- uusiutumaton	PJ	0,00	0,03	0,61	0,10	0,06	0,04	0,05	0,04
- ydinvoima	PJ	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,00
Ympäristövaikutukset									
- ilmastonmuutos	tn CO ₂ -ekv	79	72	40 304	7 775	3 662	2 226	1 118	2 569
- happamoituminen	tn SO ₂ -ekv	0,22	0,46	310,06	54,83	9,15	4,29	7,15	2,00
- radioaktiivinen jäte	tonnia	0,01	0	0	0	0	0	0,04	0

Ruotsissa ja Liettuassa kulutustiedot arvioitu vuoden 2003 ominaiskulutusten avulla vuoden 2004 kiinteistökannalle.

non rakenne vaihtelee vuosittain - esimerkiksi vuosi 2003 oli huono ja vuosi 2004 hyvä vesivuosi - ja samanaikaisesti Kesko saattaa vaihtaa sähköntoimittajia, kertomusvuoden ympäristöprofiilin laskeminen sitä edellisen vuoden tiedoilla heikentää tulosten luotettavuutta. Näin syntyvät erot näkyvät oheisessa Keskon omien sähköstöjen päästöjä kuvaavassa taulukossa, jossa esitetään kahdet eri luvut vuodelta 2003. Toiset luvut perustuvat vuoden 2002 tuotantoselosteisiin, toiset on päivitetty vuoden 2003 tuotannon todellisten päästötietojen pohjalta. Vuoden 2004 luvut joudutaan nyt esittämään vuoden 2003 päästötiedoista laskettuna. Oikeat luvut päivitetään Keskon raportin Internet-versioon heti kun vuoden 2004 tuotantoselosteet on energiayhtiöiltä saatu.

Alailmakehän otsoni arvioitiin selvityksessä suomalaisen sähköntuotannon keskimääräisen profiilin perusteella, koska energiantuottajat eivät yleensä ilmoita näitä päästöjä

omissa päästöprofiileissaan. Näin ollen otsoni-indikaattori sisältää suuria epävarmuuksia.

Keskon sähköntoimittajat kilpailutetaan joka vuosi. Vuonna 2004 suurin toimittaja oli Fortum Markets Oy, jonka osuus nousi 45,2 %:sta 67,2 %:iin. Toiseksi suurin oli Helsingin Energia Oy (18 %). Fortumin toimittamasta sähköstä noin 40 % on tuotettu ydinvoimalla, mikä näkyy ilmapäästöjen vähenemisenä ja radioaktiivisen jätteen määrän lisääntymisenä.

Keskon ja K-kauppioiden aiheuttamat kasvihuonekaasupäästöt Suomessa olivat vuonna 2004 suhteellisesti ennaltaan eli noin 0,3 % Suomen kokonaispäästöistä.

Ruotsin, Latvian ja Liettuan sähköntuotannon primäärienergian kulutus perustuu kansainvälisen energiajärjestön IEA:n ja ominaispäästöt Eurelectricin tietoihin. Viron tiedot perustuvat Eesti Energia AS:n ilmoittamiin sähkön ja kaukolämmön ympäristöprofiileihin.

Kesped Oy:n jakelun tunnuslukuja 2002–2004

Jakelukeskus	tn/kuorma				km/kuorma				m ³ /kuorma			
	2002	2003	2004	kehitys 03/04 %	2002	2003	2004	kehitys 03/04 %	2002	2003	2004	kehitys 03/04 %
Helsinki	6,5	6,1	6,7	10,7	112	117	151	29,1	17,7	19,2	21,0	9,3
Tampere	5,6	7,4	7,7	4,8	121	145	206	42,6	15,9	16,9	22,1	30,8
Turku	5,2	5,0	6,0	18,4	119	101	96	-4,8	14,5	15,1	15,7	3,7
Kuopio	9,4	7,9	8,0	0,8	260	240	217	-9,8	26,0	23,7	22,8	-4,0
Oulu	7,0	6,4	7,6	19,5	243	276	244	-11,6	19,3	19,1	17,6	-7,5
Jyväskylä	-	5,4	4,8	-11,0	-	118	146	23,8	-	13,0	11,1	15,0
Mikkeli	-	-	5,8	-	-	-	236	-	-	-	18,1	-
Koko Kesped	6,4	6,3	6,8	8,2	140	144	165	14,6	17,7	18,4	19,4	5,1

Huom! Tonnit, kilometrit ja kuutiot on taulukossa pyöristetty, mutta muutosprosentit on laskettu tarkoista, pyöristämättömistä luvuista.

Lämmitysenergian osalta kaikkien maiden primäärienergian kulutus perustuu IEA:n tilastoihin ja ominaispäästöt on arvioitu primäärienergiälähteiden ominaispäästöjen perusteella.

Ulkomaisten kiinteistöjen osuus Keskon kiinteistökanasta oli vajaa 15 %, sähkön kulutuksesta 11 %, lämmön kulutuksesta 12 % ja kasvihuonekaasupäästöistä 26 %. Ulkomaan toimintojen energianseurantaan ja päästölaskentaan liittyy merkittäviä epävarmuuksia Suomen toimintoihin verrattuna.

Suomen ja ulkomaan toiminnot yhteenlaskettuina Kesko-konsernin sähkön kulutus väheni noin 1,5 %:lla ja lämpöenergian kulutus 12 %:lla. Ilmaston lämpenemistä kuvaavat päästöt vähenivät 16 % ja happamoittavat päästöt 20 %. Radioaktiivisen jätteen määrä lisääntyi hieman.

Kuljetukset

Vuonna 2004 Kesped tehosti K-ruokakauppoihin tapahtuvaa jakelua yhteistyössä Ruokakeskon kanssa mm. Mikkelin terminaalin käyttöönotolla. Toimituksia suurimpiin K-kauppoihin hoidettiin entistä enemmän kaukojakeluna Vantaan keskusvarastolta, mikä lisäsi jakelukilometrien määrää toimitettua volyymiyksikköä kohti.

Vuoden 2003 tapaan kuljetustilastot ja päästölaskenta on laadittu Kespedin oman toiminnan lisäksi myös Suomessa käytettyjen ulkopuolisten operaattorien jakelusta sekä Ruokakeskon Viron jakelusta. Muista maista ei tilastoja ole vielä käytettävissä.

Hankintakuljetuksista ei ole saatavissa luotettavia tilastoja, kuten ei myöskään keskusvaraston ja jakeluvastosten välisistä runkokuljetuksista. Ruokakeskon varastotavaroista Suomessa noin 70 % ostetaan ns. ”tehtaan laiturilla”-hintaan, jolloin Ruokakesko päättää kuljetusmuodosta. Useimmissa tapauksissa tällaiset hankintakuljetukset hoidetaan Ruokakeskon runkokuljetusten tai jakelun paluukuljetuksilla, jolloin nämä hankinnat sisältyvät jakelun kilometreihin.

Vuonna 2004 Kesped kuljetti K-kauppoihin ja muille Kes-

kon asiakkaille 85 019 jakelukuormaa (edellisenä vuonna 97 226 kuormaa), joissa oli tavaraa yhteensä 576 000 tonnia (609 000 tonnia). Jakelun ajokilometrejä kertyi 14,1 miljoonaa (14,0 miljoonaa). Yhdessä jakelukuormassa oli tavaraa keskimäärin 6 777 kg (6 261 kg) ja 19,4 m³ (18,4 m³). Yhtä kuormaa kohti ajettiin keskimäärin 165,4 km (143,7 km).

Kuormien täyttöaste nousi keskimäärin runsaalla 5 %:lla. Tampereen jakelualueella nousua oli 31 %. Keskimääräinen ajomatka kuormaa kohti piteni 15 %:lla. Toimitettua kuutiota kohti ajettu kilometrimäärä lisääntyi nyt lähes 10 %:lla, kun se oli aiemmin laskenut useana vuonna peräkkäin.

Ulkoisille kuljetusyrityksille kertyi Keskon toimeksianton ajona - pääasiassa liha-, lihajaloste- ja einestuuotteiden kuljetuksia - runsaat 3,3 miljoonaa kilometriä (3,5 miljoonaa). Kilometrillaskelmat perustuvat kuljetusyritysten ilmoittamaan Keskon osuuteen niiden kokonaisajomäärästä. Kuormia, kuutioita ja tonneja ei näiden kuljetusten osalta ole voitu riittävällä tarkkuudella tilastoida.

Viron jakelussa ajokilometrejä kertyi 2,2 miljoonaa (1,7 miljoonaa). Kasvu johtui ennen kaikkea liha-, lihajaloste- ja eineskuljetusten käynnistämisestä. Kuormia oli 14 059 (10 356) ja yhtä kuormaa kohti ajettiin 156,8 km (161,1 km).

Anttilan kuljetuksissa kuormia oli 10 200 ja ajokilometrejä 521 000, jossa oli lisäystä vajaa 4 %.

Rautakeskon, Maatalouskeskon ja Keswellin (poislukien Anttila) K-kauppiaille myymien tuotteiden varastoinnista ja kuljetuksista vain osa on Keskon hoidossa, joten niiden kuljetustilastoja ei ole mahdollista esittää vastaavalla tavalla kuin Ruokakeskon ja Anttilan.

Kespedin huolitseman tuonnin kokonaisvolyymi oli 324 400 tonnia, jossa oli lisäystä edelliseen vuoteen 9,6 %. Euroopasta saapuvat kuljetukset tapahtuivat kuorma-autoilla, puoliperävaunuilla ja konteilla, Euroopan ulkopuolelta tulevat pelkästään konteilla. Ruokakeskon osuus tuonnin volyymista oli 72 %.

Jakelukuljetusten energiankäyttö ja keskeiset päästöt

	Kuljetukset 1 000 km	Energiankulutus MWh	CO ₂	CO	Päästöt, tonneja HC	No _x	Hiukkaset
2002							
- Kesped	14 871	71 226	18 884	9	6	198	3
- Anttila	494	2 366	627	0,3	0,2	6,6	0,1
2003							
- Kesped	13 967	66 895	17 736	9	6	186	3
- ulkoiset kuljettajat	3 544	10 976	2 911	5	3	29	1
- Anttila	502	2 404	638	0,3	0,2	6,7	0,1
- Kesko Food Viro	1 668	*)	1 669	*)	*)	*)	*)
2004							
- Kesped	14 061	67 346	17 855	9	6	187	3
- ulkoiset kuljettajat	3 340	10 327	2 739	4,7	2,6	27,4	1
- Anttila	521	2 498	662	0,3	0,2	7,0	0,1
- Kesko Food Viro	2 204	*)	2 193	*)	*)	*)	*)

*) tietoa ei ole kerätty

Vientikuljetuksia oli lähinnä Ruotsiin, Baltiaan ja Venäjälle, ja ne hoidettiin kuorma-autoilla. Kespedin huolitseman viennin kokonaisvolyymi ilman viljakauppaa oli 4 000 tonnia (edellisenä vuonna 15 000 tonnia).

Kuljetusten päästöt

Kespedin ja muiden kuljettajien jakelun päästöt on laskettu ajokilometrien pohjalta, koska polttoaineen kulutustietoja ei ole käytettävissä. Laskenta perustuu VTT:n LIISA 2002 -laskentamallin päästökertoimiin ja ohjeiden mukaisiin määrittäisiin.

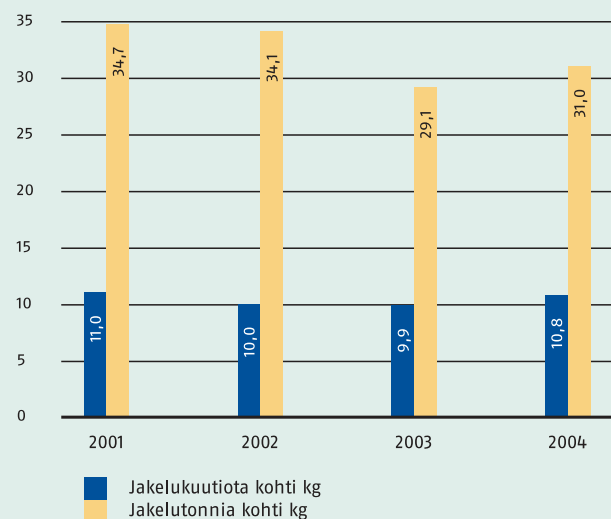
VTT on päivittänyt laskentamalliaan ilmoittamalla keruutimet nyt kuorma-autotyypeittäin, moottoriluokittain ja ajonopeusluokittain. Kespedin laskennassa kalustomääritykset on tehty EURO2 -kertoimien mukaisesti (vuosimallit 1996-1998), muiden kuljettajien osalta kaluston keskimääräisen iän mukaisesti.

Kespedin kuljetuksista 22 % hoidetaan kuorma-autoilla, joiden täyttöaste on 50 %, ja 78 % täysperävaunuilla, joiden täyttöaste on 70 %. Kuorma-autokuljetuksista 70 % on kaupunkiajtoa ja 30 % maantieajtoa, täysperävaunukuljetuksista 70 % on maantieajtoa.

Ulkoisten kuljetusyritysten jakelusta 69 % hoidetaan kuorma-autoilla ja 31 % puoli- ja täysperävaunuilla. Kuorma-autojakelussa kaupunkiajtoa on 70 % ja muussa jakelussa 20 %. Täyttöasteoletukset ovat samat kuin Kespedillä.

Anttilan laskelmissa on käytetty yleiskertoimia kaikille kuorma-autoille. Viron kuljetusten päästölaskennassa on käytetty GRI-suosituksen kasvihuonekaasuprotokollaa, joka

Kesped Oy:n jakelun CO₂-päästöt suhteessa jakelun volyymiin

ei sisällä muiden päästöjen laskemista. Kuorma-autojen osuus ajokilometreistä on Virossa noussut 58 %:iin (edellisenä vuonna 47 %), mikä johtuu liha-, lihajaloste- ja eineskuljetusten aloittamisesta. Myös puoli- ja täysperävaunukuljetusten määrä lisääntyi.

Kespedin kuljetusten suhteelliset CO₂-päästöt lisääntyivät tonnia kohti mitattuina 6,3 %:lla ja kuutiota kohti mitattuina

Koululaiset oppivat kierrättämään

Ala-Malmin yläasteen ympäristöagentit tutustuivat ympäristökaupan toimintaperiaatteisiin Malmin K-citymarketissa. Paikkoja esitteli Mikko Salmia. Opettajana mukana Ulla Tiainen.

Lukuvuonna 2004-2005 toteutetaan valtakunnallinen Meillä kierrätetään" -projekti yhteistoiminnassa K-ruokakauppiaitten ja biologian ja maantiedon opettajien kanssa.

Hanke on suunnattu seitsemäsluokkalaisille ja sen tavoitteena on, että lukuvuoden aikana oppilaat oppivat arvioimaan oman kulutuksensa ja arkikäyttäytymisensä vaikutuksia ympäristöön ja omaksumaan kestävän kehityksen edellyttämiä toimintatapoja.

Hankkeen aikana seitsemäsluokkalaisten ottaen vastuun kotinsa jätehuollon yhden koulussa sovitun viikon ajaksi. Oppilaan tehtävänä on täyttää seurantalomaketta ja tehdä samalla huomioita kertyvän jätteen määrästä, laadusta ja kierrätysmahdollisuuksista. Tavoitteena on myös, että mahdollisimman moni luokka käy tutustumassa paikallisen K-ympäristökaupan kierrätykseen ja jätteiden ehkäisyyn K-kauppiaan opastuksella.

"Meillä kierrätetään" -viikko liittyy perusopetuksen opetussuunnitelman aihekokonaisuuteen Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta. Osallistuminen on kouluille vapaaehtoista. Viikon suojelijana toimii ympäristöministeri Jan-Erik Enestam ja taustajärjestelyistä vastaavat Biologian ja maantieteen opettajien liitto BMOL ry ja Ruokakesko Oy. Kierrätysviikko toteutetaan paikallisesti opettajien ja K-kauppiain yhteistyönä vapaavalintaisena ajankohtana. Vuoden 2004 loppuun mennessä kierrätysviikon oli toteuttanut jo yli 12.000 oppilasta Hangosta Kilpisjärvelle. Yhteistyötä on tarkoitus jatkaa lukuvuonna 2005-2006.

Ruokakeskon paluulogiistiikan hyöty- ja uudelleenkäyttöön toimittamat pakkaukset (1 000 kpl)

	2000	2001	2002	2003	2004
Alumiinitölkkit	12 700	14 100	15 300	20 000	20 100
Kertapullot	2 000	2 200	2 000	2 100	1 959
Kiertopullot	1 002	922	923	833	764
Transbox-laatikot	3 900	4 735	5 050	5 702	5 506

Keswellin keskusvarastoon palautuneet uudelleenkäytettävät kuljetuspakkaukset (käyttökertoja)

	2000	2001	2002	2003	2004
Häkit	94 545	99 273	92 324	95 000	94 000
Lainalaatikot	39 000	39 000	36 270	35 500	35 500
Palautuslavat	222 000	240 000	223 200	240 000	250 000
Pahvikaulukset	11 865	7 500	6 000	6 000	*)
Pitkät huonekalulavat	13 000	15 600	15 600	7 500	7 500

*) tietoa ei ole kerätty

9,6 %:lla. Päästöjen lisääntyminen johtui lähinnä siitä, että kuormien keskimääräinen ajokilometrimäärä lisääntyi enemmän kuin mitä kuormien täyttöaste nousi. Ulkoisten kuljetusyritysten häkä-, hiilivety- ja hiukkaspäästöt olivat suhteellisesti suurempia kuin Kespedillä, koska niiden kuljetukset olivat pääosin kaupunkiajoa kuorma-autoilla.

Kaukomarkkinoiden Haminan terminaalin päästöt

Kaukomarkkinoiden Haminan terminaalilla syntyy purkaus- ja lastausoperaatioiden sekä varastoinnin yhteydessä haihtuvia orgaanisia yhdisteitä (VOC-päästöjä), jotka arvioidaan vuosittain laskennallisesti amerikkalaista Environmental Protection Agencyn (EPA) TANKS 4.0 -ohjelmaa käyttäen. Vuonna 2004 laskennalliset päästöt säiliöistä olivat 33,3 tonnia (edellisenä vuonna 32,4 tonnia) ja lastausten aikaiset päästöt 11,0 tonnia (12,2 tonnia). Päästöistä valtaosa (41,6 tonnia) syntyi metanolin käsittelystä - 32,2 tonnia säiliöistä ja 9,4 tonnia laivoista. Terminaalin vuoden 2004 ympäristöohjelmassa asetettu tavoitetaso VOC-päästöille - sama kuin vuonna 2003 eli 0,08 kg käsiteltyä ja varastoitua tonnia kohden - saavutettiin. Tuotteita varastoitiin ja käsiteltiin terminaalilla edellisvuoteen verrattuna noin 7 % vähemmän.

Konsernin hiilidioksidipäästöt

Hiilidioksidipäästöt ovat Keskon ympäristövaikutusten keskeisimpiä tunnuslukuja. Keskolla ei ole kuitenkaan riittävän

tarkkoja tietoja kaikista toimintansa aiheuttamista hiilidioksidipäästöistä. Esimerkiksi hankinta- ja runkokuljetuksia, tuonnin kuljetuksia, polttoaineen kulutusta ja henkilökunnan työmatkoja lentokoneella ja junalla on vaikea tilastoida laskennan edellyttämällä tavalla. Joillakin Keskon toimialoilla tavarain varastointi on ulkoistettu tai tavarat toimitetaan valmistajalta suoraan K-kauppoihin, jolloin kuljetustiedot eivät sisälly Keskon tilastoihin. Useista epätarkkuuksista ja virhemahdollisuuksista johtuen konsernin hiilidioksiditase on ainakin toistaiseksi päätetty jättää laskematta.

Edellä on kerrottu Keskon ja K-kauppojen kiinteistöissä käytetyn energian tuotannossa syntyvistä päästöistä sekä jakelun päästöistä, joista on myös yhteenveto sivulla 6. Nämä tiedot kattavat valtaosan Keskon aiheuttamista päästöistä, eli suuruusluokka on tältä osin nähtävissä ja suhteutettavissa liikevaihtoon.

Materiaalien käyttö

Kesko toimii edelleen aktiivisesti pakkausten standardisoinnin, ympäristömyötäisten materiaalien käytön ja materiaalmäärien vähentämisen hyväksi mm. suomalaisissa tuottajayhteisöissä ja kansainvälisissä standardisointiorganisaatioissa. Erityisesti omien merkkituotteiden kehittämisessä Kesko voi vaikuttaa pakkausmateriaaleihin ja -määriin.

Ruokakeskon logistiikka on julkaissut tätä tarkoitusta varten Logistiset pakkausperiaatteet -käsikirjan CD-ROM -muodossa.

Suomen toimintojen jätehuoltotilastot (tonnia)

	Ruokakesko			Keswell			***) Rautakesko+Maatalouskesko		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Hyötykäyttöön menevä jäte									
- energijäte	322	363	359	11	39	48	116	69	59
- puujäte	512	437	764	51	53	57	157	197	159
- metalli	109	166	152	3	17	7	15	19	25
- kalvomuovi	267	327	248	*)	20	21	6	-	-
- aaltopahvi	5 084	5 097	4 887	427	437	468	147	162	176
- paperi	239	193	174	40	54	60	20	29	7
Kaatopaikkajäte									
- biojäte	931	967	874	4	6	10	19	19	10
- sekajäte	793	787	833	60	94	64	126	115	127
Ongelmajäte	-	9	7	-	14	7	*)	17	43
Yhteensä	8 304	8346	8 299	600	734	742	606	627	606
Hyötykäyttö-% **)	90,5	90,6	89,9	90,0	87,2	91,4	79,2	81,7	79,0

*) tieto on epätarkka tai sitä ei ole kerätty

**) hyötykäyttö-%:a laskettaessa mukaan otettu myös biojäte

***) Rautakeskon tilastoinnissa on varastoinnin ulkoistuksesta johtuvia epävarmuuksia

Keskon toimialojen pakkaustiedot vuodelta 2004 on edelleen laskettu pääosin tuonnin huolintatilaston avulla. Keskon maahantuomien ja itse pakkaamien pakkausten materiaalmäärä lisääntyi 31 392 tonnista 33 448 tonniin eli 6,5 %:lla, kun tuonnin volyyymi kasvoi 9,6 %:lla. Näin pakkausten suhteellinen osuus jatkoi edelleen laskuaan.

Jätehuolto ja kierrätys

Ruokakeskossa KELO-laskentamalli on entiseen tapaan tuottanut tietoa kaikkien jakelukeskusten jätehuollosta, ja jätehuolto-operaattori L&T on siirtänyt jätehuoltotiedot automaattisesti KELO-malliin.

Ruokakeskon varastojen kokonaisjättemäärä oli 8 299 tonnia eli edellisen vuoden tasolla. Myös jättemäärä suhteessa toimitettuihin kuutioihin - 3,86 kiloa, ilman paluulogistiikan K-kaupoista keräämää aaltopahvia 1,59 kiloa - pysyi edellisen vuoden tasolla. Vuoden 2004 tavoitteena oli sekajätteen suhteellisen määrän pitäminen ennallaan, mistä hieman jäätii. Sekajätettä syntyi 0,39 kiloa toimitettua kuutiota kohti (edellisenä vuonna 0,36 kiloa). Puujätteen määrä lähes kaksinkertaistui, koska kertakäyttölavojen määrä lisääntyi eikä lavojen kierrättäminen ollut yhtä tehokasta kuin edellisenä vuonna. Jätteiden hyötykäyttöaste laski 90,6 %:sta 89,9 %:iin.

Anttilan keskusvarastolla jätteen kokonaismäärä pysyi ennallaan, mutta hyötykäyttöaste nousi 87,2 %:sta 91,4 %:iin. Rautakeskon ja Maatalouskeskon varastojen yhteenlasketut kokonaisjättemäärät vähenivät hieman, mutta sekajätteen määrä lisääntyi kymmeneksellä ja ongelmajätteen määrä - lä-

Keskon Suomen markkinoille tuomat pakkausmateriaalit (tonnia) ja niiden osuus tuotteiden kokonaispainosta (%)

	2002	2003	2004
Kuitu	21 048	20 352	22 698
Muovi	3 973	3 843	3 717
Metalli	3 244	2 781	3 828
Lasi	1 432	1 320	1 855
Puu	2 007	2 096	1 350
Yhteensä	31 704	31 392	33 448
Pakkausten osuus %	11,4	10,6	10,3

hes kaikki maatalous- ym. koneiden korjaamo- ja huoltotoiminnoista syntyvät jätteet ovat ongelmajätteitä - yli 150 %:lla. Rautakeskon ulkoistettua varastointinsa (nykyinen Logia Oy) vuoden 2003 luvut on arvioitu yhden varaston jättemäärien perusteella ja vuonna 2004 laskettu volyymin suhteessa vuoden 2003 luvuista. Näin ollen Rautakeskon osuudessa jätetilastoista on epävarmuuksia.

Ruokakeskon Viron toiminnoista saatiin jätetilastot nyt toista kertaa. Niitä ei voi verrata Suomen tilastoihin, koska Viron toiminnot ovat vähittäiskauppaa, kun taas Suomessa jätetilastot koskevat jakelukeskuksia. Jättemäärä lisääntyi vuonna 2004 merkittävästi, pääosin siksi, että vuonna 2003 perustettujen Citymarkettien tiedot koskivat tuolloin vain osaa vuodesta. Jätteen kokonaismäärä oli 15 466 tonnia (edellisenä vuonna 5 418 tonnia), josta pahvia ja paperia oli 8

Jätemuovin uusiokäyttö

Ruokakeskon varastointitoimintoja on tehostettu lajittelemalla mm. muovijätteet omana jakeenaan. Varastoissa syntyvä muovijäte on pääasiallisesti PE-LD1) kalvomuovia, jota jää jätteeksi saapuvien tavaraerien purkamisen sekä lähtevien kuormien sidonnan yhteydessä.

Vuodesta 2001 lähtien on Ruokakeskon varastotoiminnot toimittanut muovijätteensä niiden käsittelyyn erikoistuneelle Muovix Oy:lle Riihimäelle. Tuotannon raaka-aineeksi sopivat kalvomuovit, muoviset kuormalavat, rikkiäiset kuljetuslaatikot, kanisterit, pullot, kelat sekä muut kovamuovipakkaukset. Vuonna 2004 Ruokakesko toimitti jatkojalostukseen varastotoimintojensa kautta 248 000 kiloa kalvomuovia.

Uusiokäyttöön menevä raaka-aine ei saa sisältää epäpuhtauksia, kuten elintarvikkeita, hiekkaa, puuta tai ongelmajätteitä. Sen sijaan pienet epäpuhtaudet, kuten paperietiketit tai teipit eivät ole hyötykäytön esteenä. Varastotoimintojen yhteydessä syntyvä kalvomuovi soveltuu erinomaisesti uusiokäyttöön, sillä se ei sisällä epäpuhtauksia. Maataloudessa syntyvä jätemuovi sen sijaan on pääosin sen verran liikaista, ettei sitä voida hyödyntää.

Uusiomuovista valmistetaan K-maatalouskauppojen myyntiin mm. maataloilla ja mökeillä käytettäviä aitaustarvikkeita, sähköpaimentolppia, kaivonkansia, istutusten tukipuita sekä eläinkarsinoiden seiniä ja alusritilöitä. Uusiomuovia voidaan työstää samalla tavoin kun puuta ja sillä voidaan korvata kyllästetyn puutavaran käyttöä. Etuna muovituotteilla on, että ne ovat kestäviä ja soveltuvat vaativiinkin olosuhteisiin.

Vuonna 2004 K-maatalouskauppojen myydyin uusiomuovituote oli aitauksiin käytettävä tähtitolppa, jota myytiin n. 6000 kpl. Muita myytyjä tuotteita olivat mm. erilaiset laudat ja lankut sekä ritiläpalkit.

1) Polyeteeni, pieni molekyylipaino

Marko Nummelan sikalassa (Farmi Nummela Oy, Koski TL) karsinoiden pylvää ja ritilät ovat Muovixin kierrätystuotteita.

Kestopuu energiakiertoon

Kuljetusyrittäjä Jussi Hakkarainen noutamassa kestopuuta kierrätykseen K-rauta Lielahdesta Tampereella.

Painekyllästetyn puun kierrätys aloitettiin Suomessa keväällä 2001, sillä kemiallisesti lahoamiselta suojattua painekyllästettyä puutavaraa ei saa hävittää itse polttamalla eikä jättää luontoon. Kaatopaikoille tai jäteasemille jätetty painekyllästetty puu toimitetaan energiatuotantoon, mutta kuluttaja joutuu maksamaan jäteaseman määrittelemän jätemaksun. Kyllästettyä puuta saadaan polttaa vain ympäristöluvan saaneessa polttolaitoksessa, jossa polton yhteydessä otetaan savukaasuista ja tuhkasta talteen kyllästysaineiden metalliyhdisteet. Samaan aikaan lainsäädännön voimaantulon kanssa käynnistettiin K-ryhmän rautakauppojen vapaaehtoinen kestopuun kierrätystoiminta. Jätteen kierrättämisestä energiakäyttöön vastaa Suomessa puunkyllästysteollisuuden perustama Demolite Oy.

Ongelmajätteen vastaanottaminen on osa K-ryhmän rautakauppojen asiakaspalvelua ja palvelu kattaa koko maan; useassa K-raudassa ja Rautiassa on kyllästetyn puun keräämiseen tarkoitetut keräyslavat tai muu tarkoitukseen varattu

astia, jotka varsinkin kesäkautena täyttyvät nopeasti. Kaupat vastaanottavat yksityisiltä kuluttajilta tulevaa sekä vihreää suolakyllästettyä että ruskeaa kreosoottikyllästettyä puuta alle kuution erissä. Kuutiota suuremmat erät tulee kuluttajan toimittaa itse jätelaitokselle. Vuonna 2004 kierrätettiin K-ryhmän rautakauppojen kautta painekyllästettyä puuta 437 tonnia. Samana vuonna kestopuuta myytiin vastaavasti K-ryhmän rautakauppoissa yhteensä noin 20 000 tonnia.

Osana K-ympäristökauppamallia K-raudat ja Rautiat opastavat kuluttajaa käyttämään kestopuuta harkiten. Monissa käyttökohteissa, kuten irti maasta olevissa terassi- ja aitarakennelmissä, hyvälaatuinen kyllästämätön puu kestää vuosikymmeniä. Kestopuu luokitellaan kolmeen luokkaan kyllästysaineesta riippuen: C-luokan tehoaineina ovat kupariyhdisteet, CC-luokan kupari-kromiyhdisteet ja CCA-luokan kupari-kromi-arseeniyhdisteet. K-ryhmän rautakaupat myyvät ainoastaan ympäristöystävällisempiä arseeni- ja kromivapaita kestopuuvaihtoehtoja.

398 tonnia (2 284 tonnia), sekajätettä 3 605 tonnia (2 775 tonnia), biojätettä 3 423 tonnia (359 tonnia) ja muovia 40 tonnia (ei erilliskeräystä vuonna 2003). Jürin jakelukeskuksessa jätettä kertyi 404 tonnia (107 tonnia).

Myönteistä Viron toimintojen jätehuollossa oli, että pahvin ja paperin erilliskeräystä pystyttiin tehostamaan (54 % kokonaisjättemäärästä) ja sekajätteen osuus putosi 50 %:sta 23 %:iin, kun biojätteen keräily saatiin käyntiin myös Säästumarket-ketjussa.

Muista ulkomaisista tytäryhtiöistä ei jätetilastoja ollut vielä saatavissa.

Ruokakeskon paluulogistiikan hyöty- ja uudelleenkäytön toimittamien pakkausten määrissä (katso sivu 39) - yhteensä runsaat 28 milj.kpl - ei tapahtunut oleellisia muutoksia, kuten ei myöskään Keswellin kuljetuspakkausten kierrätyksessä.

Kehitys tuotekaupassa

Keskon toimialayhtiöt ovat tehneet vuosien ajan yhteistyötä tavarantoimittajien kanssa tuotteiden ja pakkausten ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Koska ympäristövaikutuksia on tarkasteltava koko elinkaaren ajalta, yksiselitteisten tulosten aikaansaaminen on vaikeaa.

Ruokakeskon valikoimissa oli vuoden 2004 lopussa noin 450 luomutuotetta ja noin 200 ympäristömerkittyä tuotetta. Määrä pysyi edelliseen vuoteen nähden ennallaan. Pirkka-tuotesarjassa oli 33 luomutuotetta, joiden myynnin kasvu edellisestä vuodesta oli noin 20 %, mihin vaikutti merkittävästi uusien Pirkka-luomuvihannesten ja -juuresten markkinoille tuominen. Osa luomutuotteista - esimerkiksi maito ja liha - menee K-kauppoihin suoraan toimittajalta. Keskon omat myyntitilatot eivät näin ollen kuvaa luomun todellisia myyntiosuuksia. Ainoastaan hedelmissä ja vihanneksissa, jotka ovat pääosin Keskon varastokauppaa, myyntiosuus - noin 2,0 - 2,5 % - on kohtalaisen tarkkaan tiedossa, tosin kauppiaat hankkivat luomuvihanneksia myös lähituottajilta Keskon valikoimien ulkopuolelta.

Ruokakeskon hedelmien ja vihannesten tuontituottajista monet ovat ryhtyneet hankkimaan EUREPGAP-sertifikaattia, joka on puolueettoman tahon myöntämä todistus EUREPissä (Euro-Retailer Produce Working Group) ko. tuotannolle asetettujen jäljitettävyyss-, tuoteturvallisuus- ja ympäristövaatimusten täyttämistä. GAP tarkoittaa hyvää maatalouskäytäntöä ("Good Agricultural Practice"). Sertifiointitilastoja ei ollut tätä raporttia laadittaessa vielä käytettävissä.

Ruokakeskon suomalaisten vihannestoimittajien tulee olla Kotimaiset Kasvikset ry:n (KK) viljelijöitä eli heillä on oltava KK:n sirkkalehtitunnuksen käyttöoikeus. KK on laatinut viljelijöille "Hyvät tuotantomenetelmät" -ohjeistuksen, jonka toteutumista on talvella 2004-2005 selvitetty viljelijöi-

den tekemillä itsearvioinneilla. KK:n yhteenveto selvityksestä valmistuu vuoden 2005 keväällä.

Rautakeskon valikoimissa on runsaasti ympäristö-, energia- ja päästöluokkamerkillä varustettuja tuotteita. Sertifioidun puun - pääosin FFCS-sertifioitua - osuus Keskon myymästä sahatavarasta oli noin 95 %. FSC-sertifioitujen tuotteiden osuus puutarhakalusteista on vuosi vuodelta kasvanut. Lämpökäsiteltyä puutavaraa on entistä enemmän tarjolla, mutta sen osuus myynnistä on edelleen pieni. Käytöstä poistettua teollisesti kyllästettyä puutavaraa kierrätettiin K-rauta- ja Rautia-kauppojen kautta 437 tonnia eli 45 % enemmän kuin edellisenä vuonna (katso oheinen case).

Motiva Oy:n ja Tuulilasi-lehden raati on vuodesta 1996 alkaen valinnut "Vuoden ekoauton". Valinnan pääkriteereinä ovat polttoaineen kulutus, hiilidioksidipäästöt ja muut säännellyt pakokaasupäästöt. Vuoden 2004 "ekoautoksi" valittiin VV-Auto Oy:n maahantuoma Volkswagen Passat 1.9 TDI Diesel. Vuoden 2005 "ekoauto"-vertailussa Volkswagen Golf 1.9 TDI Diesel sijoittui toiseksi.

K-ympäristökaupat

K-ympäristökaupan toimintamallia uudistettiin Ruokakeskossa niin, että malli kuuluu nyt K-citymarket-, K-supermarket- ja K-market-ketjuketjuihin. Kaikki K-citymarketit ja lähes kaikki K-supermarketit olivat K-ympäristökauppoja vuoden 2004 lopussa. K-market-ketjussa kauppojen ympäristökoulutus ja -katsastus etenevät siten, että tavoitteena on saada diplomi kaikille ketjun kauppoille vuoden 2006 loppuun mennessä. Kauppojen peruskoulutus organisoitiin uudelleen, ja peruskoulutusten ohella alkoivat säännölliset täydennyskoulutukset vaihtuvilla teemoilla. Uudeksi yhteistyökumppaniksi valittiin Bureau Veritas Quality International (BVQI), joka tarkastaa diplomia hakevat ruokakaupat. BVQI suorittaa myös uusintakatsastukset, joita tehdään vuosittain otannalla valituille K-ympäristökaupoille. Keskeiset ympäristöasiat otetaan huomioon myös konseptimittauksessa.

K-rauta- ja Rautia-ketjuissa ketjunohjaus kehittää toimintamallia yhteistyössä kummankin ketjun oman K-ympäristökaupan kehitysryhmän kanssa. Ryhmään kuuluu kauppiaita ja kaupan ympäristövastaavia. Katsastuksissa rauta- ja maatalouskaupoilla on yhteistyökumppanina Suomen ympäristöopisto (SYKLI). Uusintakatsastukset tehdään kolmen vuoden välein.

K-ympäristökaupan diplomien saaminen edellyttää, että kauppiaat, tavaratalojohtajat ja ympäristövastaava sekä kaupan koko henkilökunta on koulutettu ympäristöasioihin ja kauppa läpäisee katsastuksen. Katsastuksessa käydään läpi kaikki K-ympäristökaupan tarkastuslistan vaatimukset, jotka koskevat koulutuksen lisäksi mm. tuotevalikoimia ja -merkintöjä, kaupan omien jätteiden synnyn ehkäisyä ja

K-raudasta ja Rautiasta jätevesiosaajia

Myyjä Jarno Möttönen neuvoa asiakas Paavo Laakkosta K-rauta Rauta-Otrassa Tampereen Nekalassa.

Tammikuussa 2004 voimaantullut jätevesiasetus tiukensi haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyä koskevia määräyksiä. Asetuksen mukaisesti puhdistustehon tulee vastata määräyksiä uusien kiinteistöjen ja korjausrakentamiskohteiden osalta välittömästi, sen sijaan vanhoissa kiinteistöissä siirtymäaika on vuoteen 2014 asti. Jätevesijärjestelmän selvityksen tulee kohteesta riippuen olla valmiina vuosiin 2006-2008 mennessä.

Miljoona suomalaista asuu edelleen keskitetyn viemäröinnin ja jäteveden käsittelyn ulkopuolella. Heidän lisäksi miljoona loma-asukasta ei osa-aikaisesti voi hyödyntää viemärlaitosten palveluja. Haja-asutuksen puutteellisesti käsitellyt jätevedet vaikuttavat siis osaltaan vesistöjen rehevöitymiseen, mikä on vakava ongelma Suomessa ja koko Itämeren alueella.

Rautia- ja K-rautaketjuissa suhtauduttiin lainsäädännön uudistukseen ennakoivasti. Ketjuihin rakennettiin jätevesiasiantuntija-konseptit, joissa keskeisinä asioina olivat koulutus, paikallinen verkostoituminen, sekä sisäinen ja ulkoinen markkinointi. Rautakeskon Talotekniikka ja sähkö -osastolla määritettiin konseptiin kuuluvat tuotteet ja palve-

lut, sekä koulutettiin noin 400 henkilöä. Koulutuksen ohella henkilökunta otti selvää kunnan valvovasta viranomaisesta, sekä paikallisista ammattitaitoisista käsittelyjärjestelmien asentajista. Näin luotiin asiantuntevat yhteistyöverkostot.

Tieto koottiin kuluttajille suunnattuun jätevesioppaaseen, jossa esitettiin paitsi jätevesien käsittelyyn liittyviä tuotteita, myös tietoa uuden asetuksen vaateista, tietoa paikallisista suunnittelijoista, asennus- ja huoltopalveluista ja kotitalousvähennyksestä kodin remonteissa, sekä annettiin runsaasti vinkkejä kodin tai mökin jätteiden käsittelyyn. Kesä ja kesän 2004 aikana Rautia toi lisäksi televisio- ja radiomainonnalla esille paitsi omaa osaamistaan myös tietoa kuluttajille uuden asetuksen vaateista.

Vuoden 2004 loppuun mennessä noin puolet molempien ketjujen myymälöistä on palkittu Jätevesiasiantuntija -diplomilla tarkoin määriteltyjen koulutus-, laatu- ja toimintakriteerien saavuttamisesta, ja vuonna 2005 pätevyystoimenpiteet jatkuvat edelleen.

K-ympäristökaupat 31.12.2004**Ketju**

K-ympäristökauppa-diplomit	K-ympäristökauppoja kpl	K-ympäristökauppojen osuus ketjun koko myynnistä %	Uusia K-ympäristökauppoja vuonna 2005 (tavoite, kpl)
K-citymarket	51	100,0	**)
K-supermarket	144	97,5	6 **)
K-market	48	14,4	100
K-extra	2	*)	*)
K-pikkolo	2	*)	*)
K-rauta	17	51,4	*)
Rautia ***)	14	20,0	*)
K-maatalous	9	23,0	*)
K-ympäristökauppa-diplomit yhteensä	287		
ISO 14 001 -sertifioidut			
Anttilat/Kodin Ykköset	33	100,0	**)

*) ei tiedossa

**) kaikki ketjun kaupat

***) Rautia-ympäristökaupoista 5 on myös K-maatalouskauppoja

kierrätystä, asiakkaille tarjottavia kierrätyspalveluja ja kulutusta koskevaa ympäristötietoutta, kaupan energian käytön hallintaa sekä käytäntöjä siivouksessa, toimistossa ja taukotiloissa (katso case sivulla 46).

Vuonna 2004 uusia diplomeja myönnettiin yhteensä 71, joista K-ruokakaupoille 53, K-raudoille 3, Rautioille 3, Rautia/K-maatalous -yhdistelmäkaupoille 4 ja K-maatalouksille 8. Tavoitteena oli 73 uutta diplomia. Uusintakatsastuksia tehtiin K-ruokakaupoissa keväällä 41 ja syksyllä 23, rautakaupoissa keväällä 5 ja syksyllä 4. Vuoden lopussa K-ympäristökauppoja oli yhteensä 287 (vuotta aikaisemmin 221). Erittely ketjuittain oheisessa taulukossa.

Vuonna 2005 tavoitteena on saada ympäristökaupan diploma 100 K-marketille, niin että ketjussa on vuoden lopussa noin 150 K-ympäristökauppaa. Ruokakesko käynnistää Vuoden K-ympäristökauppa -kilpailun, jonka tarkoituksena on motivoida kauppoja ympäristötyön edelleen kehittämiseen, löytää ketjujen parhaat toimintatavat sekä palkita huippusuoritukset. Parhaita käytäntöjä hyödynnetään K-ympäristökauppakonseptin kehittämisessä ja niistä tiedotetaan kaikille K-ruokakaupoille.

K-rauta- ja Rautia-ketjut myönsivät vuonna 2004 ensimmäiset "Vuoden yhteiskuntavastuuteko" -tunnustuspalkinnot. K-rauta Rautia-Otra Tampereen Nekalassa sai palkinnon ympäristölle vähemmän haitallisten tuotteiden hankintapolitiikan kehittämisestä uuden varastohallintaohjelman avulla sekä ympäristömyötäisen rakentamisen edistämiseksi. Rautia Toikkonen Ylöjärveltä - ja erityisesti Toikkosen toimistoyöntekijä Ritva Heinisuo palkittiin liikenneonnet-

tomuudessa annetusta ensiavusta. Palkitsemiskäytäntöä on tarkoitus jatkaa myös vuonna 2005.

Toimistotyön ympäristöohjelmat

Keskon päätoimitalossa otettiin vuonna 2003 käyttöön toimistotyön ympäristöohjelma ViherNokka ja Ruokakeskon keskusvarastojen toimistotyössä vastaava ohjelma ViherHakkila. Vuonna 2004 ohjelma käynnistyi Turun jakelukeskuksessa nimellä ViherTurku. Ohjelmien tavoitteena oli luoda yhtenäiset ohjeet ja menettelytavat mm. roskien lajitteluun, energiansäätöön, paperin kulutukseen ja toimiston hankintoihin. Ohjelmilla on käsikirjojen lisäksi omat sivut Keskon intranetissä (Keskonet).

Toukokuussa Keskonetissä järjestettiin ViherKevät-tietokisa, jossa vastaajilta saatiin visailun ohessa kehitysideoita mm. lajittelun ohjeistamiseen ja paperinkulutuksen vähentämiseen. Pääkaupunkiseudun mappikeräykseen osallistuttiin edellisen vuoden tapaan, Helsingin kaupungin kouluille toimitettiin yhteensä noin 3 000 käytöstä poistettua muovimappia, ja sairaaloihin, terveyskeskuksiin ja vanhainkoteihin vietiin satoja aikakauslehtiä luettaviksi. Päätoimitalo osallistui valtakunnalliseen energiansäästöviikkoon, jonka jokaisena päivänä Keskonetissä oli Motiva Oy:n kanssa yhteistyössä laadittuja tiedotteita energiansäästästä.

Vaikka toimistotyön osuus Keskon ympäristövaikutuksista on pieni, ViherNokka - ja ViherHakkila -ohjelmat ovat tärkeä osa ympäristötyötä, koska niillä vaikutetaan asenteisiin ja ne tuovat ympäristönsuojelun lähelle jokaisen keskolaisen työtä.

K-ympäristökauppa tehostaa lajittelua

Kespedin kuljettaja Pasi Virtanen kerää K-supermarket Hertasta paluukuormaan mm. kiertolavoja ja aaltopahvia.

Ruokakesko osallistui Oulun yliopiston materiaalitehokkuus- ja jätteiden minimointihankkeeseen (RESOPT-hanke) alkuvuodesta 2005. Tavoitteena oli selvittää, miten K-ympäristökauppadiplomi on edistänyt päivittäistavarakaupan ympäristönhallintaa ja mitä konkreettisia toimenpiteitä kauppa on ottanut käyttöön jätteiden lajittelun tehostamiseksi ja energiankulutuksen vähentämiseksi. Kyselyyn valittiin 150 km:n säteellä Oulusta olevat K-citymarket- ja K-supermarketketjuihin kuuluvat kaupat, yhteensä 15 kpl. Vastauksia kyselytutkimukseen saatiin takaisin 10 kappaletta. Puolessa vastanneista kaupoista diplomin edellyttämät toimintatavat olivat olleet käytössä vuodesta 2004 alkaen, minkä vuoksi numeerisia vertailutietoja aikaisemmalta ajanjaksolta ei ollut käytettävissä.

Hävikin pienentäminen on avainasemassa jätteen synnyn ehkäisyssä. Erityisesti biojätteen määrän vähentämiseksi kaupoissa panostetaan siihen, etteivät hedelmät ja vihannekset vahingoitu varastoinnin, siirtämisen ja esillepanon aikana. Myös kylmäkalusteiden ja -huoneiden oikeat lämpötilat ovat tärkeitä tuotteiden säilymiselle. Monissa kaupoissa hedelmiä ja vihanneksia tilataan jokapäiväisellä tilausrytmillä, jolloin oikean tilausmäärän arviointi helpottuu. Energiankulutusta vähennetään puhdistamalla ja huolta-

malla kalusteet, koneet ja laitteet säännöllisesti. Erityisesti kylmäkalusteissa noudatetaan energiaa säästäviä toimintatapoja; pakastealtaita ei täytetä yli täyttörajojen ja kylmälaiteissa käytetään yökäyttöverhoja. Myös valaistuksen tarkka ajoitus säästää energiaa.

Kahdessa kaupassa, jossa K-ympäristökauppadiplomi oli ollut toimintatapana kolme vuotta, oli havaittavissa selvä sekajätteen määrän vähentyminen lajittelun tehostumisen myötä. Erityisesti biojäte ja energiajäte on pyritty poistamaan sekajätteen joukosta. K-Supermarket Superetu Oulussa on onnistunut vähentämään sekajätteen määrää runsaalla 60 %:lla ajanjaksolla 2002-2004. Lähes yhtä hyvään tulokseen pääsi Oulun K-citymarket Raksila, joka on vuosien 2003-2004 aikana onnistunut vähentämään sekajätteen määrää 50 %:lla. Sekajätteen määrän vähentymisen myötä myös jätemaksut ovat pienentyneet, sillä energia- ja biojätteen käsittelymaksut ovat sekajätettä pienempiä. K-ympäristödiplomikauppa on kuitenkin riippuvainen sijaintikuntansa jätehuollosta; esimerkiksi Raahen seudulla ei ole päästy vastaamaan sekajätteen määrän vähentymiseen, sillä kaupunki on vasta aloittamassa jätteiden lajittelua vuonna 2005.

Sidosryhmäyhteistyö ja -viestintä

Kesko piti entisten vuosien tapaan tiivistä yhteyttä ympäristötoimintojensa sidosryhmiin.

Viranomaisyhteyksiä Suomessa ja Euroopan unionissa hoidettiin pääasiassa Kaupan Keskusliiton ympäristövaliokunnan kautta. Keskolla oli edustaja Suomen ympäristökeskuksen neuvottelukunnassa, EuroCommercen ympäristövaliokunnassa, Kansainvälisen Kauppakamarin ympäristö- ja energiavaliokunnassa ja UNEPin kaupan toimialaryhmässä.

Suomessa Keskon edustajat osallistuivat toimialan sisäiseen yhteistyöhön useissa järjestöissä ja yhteisöissä. Näitä ovat esim. Päivittäistavarakauppa ry, Suomen Standardisomisliitto, Suomen Kylmäyhdistys, Suomen Pakkausyhdistys, pakkausmateriaalien kierrätyksestä vastaavat tuottajayhteisöt sekä sähkö- ja elektroniikkaromun kierrätystä käynnistävä tuottajayhteisö.

Tavarantoimittajien kanssa jatkettiin yhteistyötä mm. luomutuotteiden ja erilaisten kierrätysjärjestelmien hyväksi.

Suomen Luonnonsuojeluliitossa Kesko oli edelleen kannattajajäsen ja tuki liiton osuutta Worldwatch-instituutin ”Maailman tila 2004” -kirjan toimittamisessa. Keväällä 2004 Kesko liittyi Suomen WWF:n Itämeren suojeluohjelman - ”Operaatio Merenneidon” - tukijoihin, ja WWF järjesti keskolaisille koulutustilaisuuden Itämeren tilasta. Keskon edustaja valittiin Suomen WWF:n hallitukseen.

K-ruokakauppiat toteuttivat biologian ja maantiedon opettajien kanssa peruskouluissa ”Meillä kierrätetään” -projektia (katso oheinen case), johon oli vuoden 2004 loppuun mennessä osallistunut yli 12 000 oppilasta. Projekti jatkuu lukuvuonna 2005-2006.

Suomen ympäristötiedotuksen seura Elinkaari ry:n ym. järjestäjien vuosittaisessa ympäristö- ja yhteiskuntavastuun raporttien vertailussa syksyllä 2004 Kesko palkittiin parhaana kokonaisraportoijana. Vuosikertomusten sarjassa Kesko oli vertailun paras, erillisten yhteiskuntavastuuraporttien sarjassa Kesko ei sijoittunut viiden kärkeen.

YK:n ympäristöjärjestö UNEP on vuodesta 1994 alkaen järjestänyt joka toinen vuosi kansainvälisen ympäristö- ja yhteiskuntavastuun raporttien vertailun (Global Reporters Survey), jonka on toteuttanut englantilainen konsulttiyhtiö SustainAbility Ltd. Vuonna 2004 vertailutyöhön osallistui myös luottoluokitus- ja sijoituskonsultointiyhtiö Standard & Poors.

Tässä vertailussa Keskon erillisraportti oli kaupan alan paras ja kaikkien yritysten joukossa sijalla 14. Muita suomalaisia yrityksiä ei sijoittunut 100 parhaan joukkoon. Kaksi vuotta aiemmin Keskon raportti oli vastaavassa vertailussa sijalla 30 ja silloinkin kaupan alan paras.

Ympäristöriskit, -vahingot ja -onnettomuudet

Konsernissa käytössä olevat ympäristöjärjestelmät sisältävät ISO 14001 -standardin mukaisen valmiuden ympäristöriskien hallintaan. Myös Keskon turvallisuussuunnitelmaan kuuluu ympäristöriskien hallinta. Kaupan alan yritykselle suurin riski on tulipalo, jonka varalta henkilöstö on saanut tarvittavat toimintaohjeet ja koulutuksen. Maa-alueiden pilaantumista koskevia riskejä käsitellään sivulla 32. Kauko-markkinat Oy:n Haminan terminaaliin sisältyy öljy- ja kemian teollisuuden tuotteiden ja raaka-aineiden kuljetuksia ja välivarastointipalveluja, joihin liittyy ympäristöriskejä. Terminaali on ympäristölupavelvollinen ja raportoi toiminnastaan viranomaisille.

Haminan terminaalilla syntyi vuoden aikana neljä selaista poikkeamatilannetta, jotka edellyttivät ilmoitusta viranomaisille. Näistä vaaratilanne, jossa kiskoilta suistui kolme metanolia sisältävää säiliövaunua, vaati onnettomuustutkimuskeskuksen osallistumista selvitystyöhön. Onnettomuuden jälkeen kyseisellä rata-alueella investoitiin 170 000 euroa uusiin raiteisiin ja teräsbetonisiin valuma-altaisiin. Kaikkien poikkeamien osalta on ryhdytty korjaaviin toimenpiteisiin, eikä poikkeamista aiheutunut oikeudellisia toimenpiteitä. Välittömästi aloitetut puhdistus- ja imeytystyöt estivät myös laajemman maaperän tai vesistöjen saastumisen. Puhdistustöissä syntyneet 33,1 tonnia imeytysjätettä toimitettiin Ekokemin käsiteltäväksi.

Muulla konsernissa ei tapahtunut sellaisia ympäristövahinkoja tai -onnettomuuksia, jotka olisivat edellyttäneet ilmoitusta viranomaisille.

Sosiaaliset tulokset

Sosiaalisen vastuun keskeisiä tuloksia vuonna 2004

- Määrä- ja osa-aikaisten työntekijöiden osuus pieni sekä Suomessa että ulkomaan toiminnoissa
- Keskon kiinnostavuus työpaikkana parani
- Työtyytyväisyys Suomessa ennallaan, Baltiassa huononi, Ruotsissa parani
- Työterveyshuoltoon käytetty rahamäärä henkeä kohti kasvoi 12 %
- Naisten osuus Suomen keskijohdossa nousi edelleen
- Koulutukseen käytetty aika väheni, mutta rahallinen panostus kasvoi

- Työntekijöiden vaihtuvuus Suomessa suurempi kuin edellisenä vuonna
- Sairauspäivät henkeä kohti lisääntyivät Suomessa, vähenivät Ruotsissa ja Virossa
- Keskimääräinen eläkkeellejäänti-ikä aleni

Kesko-konsernin rakennemuutos jatkui edelleen nopeana. Ulkomaisten tytäryhtiöiden osuus henkilökunnasta oli vuoden 2004 lopussa jo yli 38 %, kun se vuotta aikaisemmin oli 35 % ja vuoden 2002 lopussa 20 %. Vähittäiskaupassa työskentelevien osuus koko konsernin henkilökunnasta ylitti 70 %:n rajan, ja henkilökunnan keski-ikä aleni ulkomaisten vähittäiskauppayhtiöiden osuuden kasvaessa. Lokakuussa sovitettu ja tammikuussa 2005 toteutunut Asko- ja Sotka-huonekalukauppaketjujen osto toi konserniin yli 700 uutta työntekijää. Näistä valtaosa työskentelee Suomessa, mutta ketjuilla on myymälöitä myös Ruotsissa, Virossa ja Latviassa.

Työsuhteet, vaihtuvuus

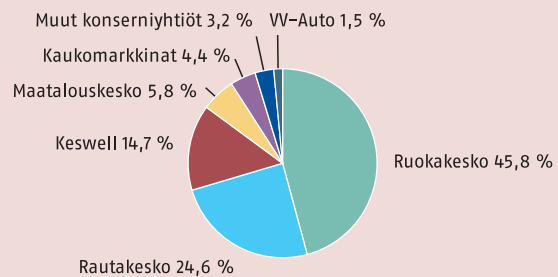
Vuoden lopussa konsernin palveluksessa olleista oli vakinaisessa työsuhteessa 19 469 henkeä eli 89,8 % ja määräaikaissuhteessa 2 212 eli 10,2 %. Vakinaisiin on laskettu 1 087 pitkäaikaispoissaolevaa. Määräaikaisten osuus on joulusesongin takia korkeampi tilastointihetkellä vuoden lopussa kuin sesonkien ulkopuolisena aikana. Em. luvuista, samoin kuin myöhemmin esiteltävistä sairaus-, koulutus- ym. tilastoista, puuttuu yhteisyritys Pikoil Oy:n osuus 465 henkilöä.

Osa-aikaisten osuus oli koko konsernissa 27,8 %. Pääosa osa-aikaisista työsuhteista on kotimaisissa vähittäiskauppayhtiöissä. Koko konsernin henkilökunnasta 70,6 % työskentelee vähittäiskaupassa.

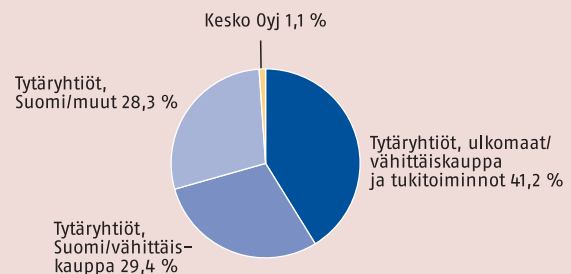
Oheisessa taulukossa kehitystä on eritelty Suomen ja ulkomaisten yhtiöiden osalta. Taulukosta on nähtävissä, että niin määrä- kuin osa-aikaisten työntekijöiden osuus on hieman pienentynyt sekä Suomessa että ulkomaan toiminnoissa.

Konsernin palvelukseen tuli vuoden aikana Suomessa 4 720 uutta työntekijää, joista vähittäiskaupan tehtäviin 3 398. Ulkomaisiin tytäryhtiöihin uusia työntekijöitä tuli 2 527. Konsernin palveluksesta lähti Suomessa 4 135 henkeä, joista vähittäiskaupasta 2 939 henkeä. Työntekijöiden vaihtuvuus oli Suomessa 23,9 % (poislähteneistä vähennetty

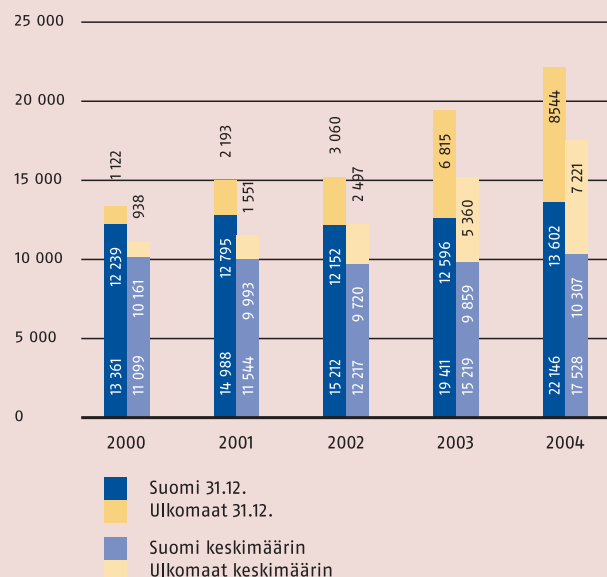
Kesko-konsernin henkilökunnan jakautuminen toimialoittain 31.12.2004

Kesko-konsernin henkilökunnan jakautuminen toimintoittain 31.12.2004

Kesko-konsernin henkilökunnan määrän kehitys

Määrä- ja osa-aikaisten työsuhteiden osuudet 2002-2004

	2002	2003	2004
Määräaikaista koko henkilöstöstä 31.12. %			
- Suomi	17,3	18,6	16,2
- ulkomaiset yhtiöt	1,4	3,1	1,1
- koko konserni yhteensä	14,1	12,9	10,2
Osa-aikaista koko henkilöstöstä 31.12. %			
- Suomi	41,1	41,3	40,1
- ulkomaiset yhtiöt	9,9	8,8	8,7
- koko konserni yhteensä	34,9	29,8	27,8

Henkilökuntatilastoja vuodelta 2004 toimintamaittain eriteltyinä

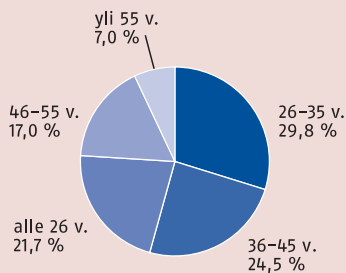
	Suomi	Viro	Latvia	Liettua (***)	Ruotsi
Miehiä	5 094	575	411	93	367
Naisia	8 043	1 698	1 055	42	219
Yhteensä 31.12.	13 137	2 273	1 466	135	586
Vuonna 2004 keskimäärin	10 054	2 141	1 248	126	386
Työsuhteita alkoi kpl	4 720	1 015	1 196	67	249
Työsuhteita päättyi kpl	4 135	760	849	31	168
- työnantajan päättämänä	59**)	73	35	3	-
Vaihtuvuus %	23,9	30,7	36,5	23,0	37,7
Sairaspäiviä	130 620	28 807	14 363	158	3 676
- per henkilö	9,9	12,7	9,8	1,2	6,3
- per miljoona työtuntia	7 382	7 645	6 540	708	5 426
Maksetut palkat milj. €	296,0	13,0	7,0	25,7	11,0
- keskipalkka vuodessa €	29 441	6 203	5 600	7 988	28 473
Ammatillinen koulutus %	57	79	46	12	74
Korkeakoulututkinto %	18	19	35	84	3
Koulutuspäiviä per henkilö	1,2	3,1	1,9	1,0	3,8
- kustannukset € per henkilö	543	158	124	583	403
Järjestäytymisaste %	36,5	-	-	-	33,1

*) tietoa ei ole kerätty tai se on epätarkka

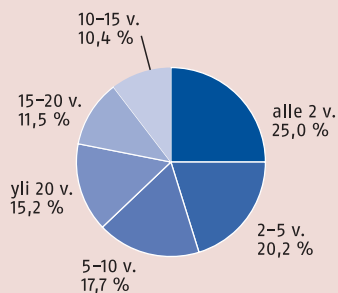
***) tieto puuttuu vähittäiskauppayhtiöistä

***) Liettuan tilastot vain Kesko Agrosta, paitsi palkat, joissa mukana kaikki yhtiöt, yhteensä 3 223 henkeä.

Henkilökunnan ikärakenne Suomessa 2004

Henkilökunnan palvelusvuodet Suomessa 31.12.2004

kesätyöntekijät, erotuksen suhde vuoden lopun henkilöstömäärään), eli hieman suurempi kuin edellisellä vuonna (22,0 %). Ulkomaisista yhtiöistä lähti 1 798 henkeä. Vaihtuvuus oli 23 %:n ja 38 %:n välillä. Liettuasta vaihtuvuuslukuja oli saatavilla vain Kesko Agrosta.

Yleisin syy työsuhteen päättymiseen oli Suomessa määräaikaisuus - Suomessa noin 60 % - ja ulkomailla työntekijän oma irtisanoutuminen - noin 84 %. Tuotannollisista ja taloudellisista sekä muista työsuhteen päättymisen syyistä päättyneitä työsuhteita oli Suomessa noin 5 % ja ulkomailla noin 6 %. Eläkkeelle jäi Suomessa 169 henkeä, ulkomailla ei eläkeikäisiä vielä ole.

Kesätyöntekijöitä oli Suomessa 997 ja ulkomailla 225. Näistä suurin osa työskenteli vähittäiskaupassa ja varasto-tehtävissä.

Kesko-konsernin sisäisillä työmarkkinoilla (Intranet) oli vuoden aikana avoinna noin 450 työpaikkaa.

Keski-ikä ja työsuhteen pituus

Konsernin Suomen henkilökunnan ikäjakauma on esitetty oheisessa kaaviossa. Hieman yli puolet työntekijöistä on nyt alle 36-vuotiaita, yli 55-vuotiaita on vain 7 %. Keski-ikä on alentunut sitä mukaa kuin vähittäiskaupan osuus konsernin henkilökunnasta on kasvanut.

Ulkomaisissa yhtiöissä henkilökunta on vieläkin nuorempaa - ruokakaupassa keski-ikä on hieman alle 30 vuotta, rautakaupassa 30 vuoden paikkeilla, maatalous- ja konekaupas-

Henkilöstön työtyytyväisyys ulkomaiden yhtiöissä (asteikko 1-5)

	Ruotsi		Viro		Latvia		Liettua	
	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004
Oma työ	3,56	3,91	3,84	3,97	4,10	4,00	4,17	4,08
Esimiestoiminta	3,73	3,87	3,90	3,84	3,93	3,83	4,08	3,94
Yksikön toiminta	3,68	3,74	3,92	3,79	4,00	3,79	4,20	3,93
Ketjun toiminta	3,67	3,75	4,06	3,80	4,17	3,74	4,25	4,03
Keskiarvo	3,65	3,81	3,89	3,87	4,01	3,87	4,14	3,99
Vastanneiden määrä	230	261	1198	342	576	226	71	101
% henkilökunnasta	49,5	48,6	62,1	79,0	60,6	67,7	75,5	70,1

Kesko Food ei ollut tällä kertaa mukana tutkimuksessa, koska ICA AB:n kanssa perustettavan yhteisyrityksen käynnistysajankohta oli tutkimusajankohtana epävarma. Senkai Liettuasta ei myöskään osallistunut.

sa korkein: Liettuassa 32, Latviassa 34 ja Virossa 35 vuotta.

Työsuhteen keskipituus oli vuoden 2004 lopussa Suomessa muutaman päivän yli 9 vuotta, eli sama kuin vuotta aiemmin. Palvelusvuosien jakauma on esitetty oheisessa kaaviossa. Yli 20 vuotta talossa olleita oli 1 919 henkeä eli 15,2 %.

Ulkomaiset yhtiöt ovat vielä niin nuoria, että työsuhteet ovat pisimmilläänkin alle 10-vuotisia. Pääosa työsuhteista - 63 % - on kestänyt alle 2 vuotta, yli 5 vuotta jatkuneita on vasta 6 %.

Keskon kiinnostavuus työpaikkana

Kesko seuraa Suomessa kiinnostavuuttaan työpaikkana sekä opiskelijoiden että työelämässä toimivien keskuudessa tehtävillä tutkimuksilla. Myös ylimpien päättäjien ja vaikuttajien käsitystä Keskon työnantajakuvasta tutkitaan säännöllisesti.

Vuonna 2004 seurattiin kahta opiskelijoiden käsityksiä kuvaavaa tutkimusta (Universum ja Helia), yhtä työuran alkuvaiheessa olevien keskuudessa tehtyä tutkimusta (Universum) ja yhtä asiantuntijoiden ja keskijohdon parissa tehtyä tutkimusta (Taloustutkimus).

Opiskelijatutkimuksissa Keskon sijoitus parani hieman. Liiketalouden opiskelijoiden keskuudessa Kesko oli Universum-tutkimuksen 100 yrityksen joukossa sijalla 22, Helian tutkimuksessa sijalla 8. Keskon vahvuuksina pidettiin erilaisten tehtävien suurta määrää, mielenkiintoisia tuotteita ja palveluja, yhteiskuntavastuullisuutta ja sisäistä koulutusta. Keskon toivottiin tuovan enemmän esiin kansainvälisiä työtehtäviä, työharjoittelumahdollisuuksia ja trainee-ohjelmia.

Jo työssä olevat (kaupallinen tai teknillinen akateeminen koulutus ja 1-8 vuoden työkokemus) ovat Keskoksta kiinnostuneempia kuin opiskelijat - kiinnostavuus nousi liiketaloutta opiskelleiden keskuudessa sijalta 17 sijalle 14. Työssä olevat liittyvät Keskkoon ominaisuuksia ”markkinamenesitys”, ”vahva talous” ja ”hyvä yrityskulttuuri”. 1 018 vastaajasta 248 voisi harkita työskentelevänsä Keskoksa, 49 valitsi Keskon viiden houkuttelevimman työnantajan joukkoon.

Henkilöstön työtyytyväisyys Suomen yhtiöissä (asteikko 1-5)

	2000	2001	2002	2003	2004
Oma työ	3,71	3,73	3,72	3,71	3,79
Esimiestoiminta	3,74	3,82	3,82	3,79	3,80
Yksikön toiminta	3,63	3,73	3,78	3,76	3,76
Keskon toiminta	3,61	3,60	3,71	3,70	3,68

Asiantuntija/keskijohtoryhmässä Keskon yleisarvosana nousi 7,6:oon (7,32 edellisessä tutkimuksessa vuonna 2002). Kaupan toimialaa arvioineista 19 % voisi hakea Keskokkele töihin. Alan keskiarvoa paremmat arviot Kesko saa urakehitysmahdollisuuksista, vakavaraisuudesta, luotettavuudesta sekä referenssiarvosta myöhemmän uran kannalta. Keskiarvoa huonompina pidetään johtamiskulttuuria, työsuhte-etuja sekä mahdollisuuksia kansainväliseen uraan.

Johtamisen laatu

Hyvä fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen työympäristö luo edellytykset ihmisten hyvinvoinnille ja suorituskyvylle. Tärkein ja monipuolisin henkilöstömittari kuvaamaan johtamisen laatua ja työilmapiirin kehittymistä on työtyytyväisyystutkimus. Tutkimuksella arvioidaan vuosittain tyytyväisyyttä omaan työhön, esimiehen toimintaan, yksikön toimintaan ja koko Keskkoon. Tutkimus tehdään samansisältöisenä syksyn kuluessa kaikissa Keskon toimintamaissa ja sen toteutti TNS Gallup Oy/Retail.

Työtyytyväisyys Suomessa ennallaan

Vuonna 2004 tutkimusta uudistettiin niin sisällön kuin raportoinnin osalta, joten tulokset eivät ole täysin verrattavissa aikaisempien vuosien tuloksiin. Uutta kokonaisuutta

luotaessa paneuduttiin erityisesti seuraaviin osa-alueisiin: motivaatitekijät, aloitteellisuuden kannustus, keskustelu- ja johtamiskulttuuri, yhteishenki ja -ymmärrys, sitoutuminen yritykseen ja omaan työhön, työkykyä ja hyvinvointia kehittävät tekijät, Keskon henkilöstöperiaatteet ja ydinosaamiset. Kesko-kysymykset uusittiin korreloimaan myös Keskon ulkoista työnantajakuva mittaaviin tutkimuksiin.

Tutkimuksen vastaajia oli Suomessa hieman enemmän kuin edellisenä vuonna eli 68,3 % henkilöstöstä. Tulokset viimeisten viiden vuoden ajalta on esitelty oheisessa taulukossa. Eri osioita koskevat arviot olivat vuonna 2004 suunnilleen edellisvuosien tasolla. Parhaimmin toteutuvaksi nähtiin mm. yksikön ja oman työn tavoitteiden tunteminen ja asiakastytyväisyyden tärkeyden ymmärtäminen. Kehittämiskohteita olivat mm. mahdollisuudet vaihtaa uusiin tehtäviin konsernin sisällä sekä henkilöstön hyvinvointiin panostaminen.

Osa ulkomaan toiminnoista tutkimuksen ulkopuolella

Ulkomaisissa yhtiöissä vastausprosentit vaihtelivat 48,6 %:sta 79 %:iin. Vertailua edellisvuosiin vaikeuttaa Ruokakeskon Baltian toimintojen poisjäänti tutkimuksesta, perusteena yhteisyrityksen käynnistyminen ICA AB:n kanssa, joka tutkimuksen ajankohtana odotti vielä kilpailuviranomaisten päätöksiä. Myös Senukai Liettuassa oli vielä tutkimuksen ulkopuolella. Baltian maissa työtyytyväisyys huononi kaikkien perusmittarien osalta, paitsi Virossa tyytyväisyys omaan työhön parani. Baltian tunnusluvut ovat kuitenkin edelleen hieman Suomea korkeammalla tasolla. Ruotsissa tyytyväisyys parani kaikilla osa-alueilla ja nousi hieman Suomen tasoa korkeammalle.

Monta muutakin arviointitapaa

Johtamisen laatua arvioidaan säännöllisesti monen muunkin tutkimuksen avulla. Vuosittaisessa asiakastytyväisyystutkimuksessa selvitetään sekä ulkoisten että sisäisten asiakassuhteiden kehittymistä. Konsernin kaikki yksiköt tekevät vuosittain ryhmätyönä Suomen laatupalkintokriteeristön mukaisen itsearviointin, johon on joka toinen vuosi liitetty myös konsernin sisäinen laatupalkintokilpailu. Johdon toimintatapa-arvioinnit kehityssuunnitelmineen käynnistettiin syksyllä 2002, ja niitä on otettu käyttöön myös muilla esimiestasoilla.

”Kuukauden keskolaisten” ja ”Vuoden esimiehen” valintoja jatkettiin kertomusvuonna. Näillä henkilökunnan ehdotuksiin perustuvilla valinnoilla halutaan nostaa esiin henkilöitä, jotka omalla esimerkillään edistävät Keskon arvojen toteutumista. Käytäntö on ulotettu myös ulkomaisiin yhtiöihin.

Henkilökunta voi antaa palautetta toiminnasta, paitsi omassa yksikössään, myös suoraan ylimmälle johdolle Keskon intranetin välityksellä. Käytössä on ”Suora linja”-palauttekanava, ”Postia pääjohtajalle” -kanava sekä keskustelupalsta, joissa voi nimellä tai nimettömänä kommentoida

Keskoa koskevia asioita ja tehdä ehdotuksia. Johdon palautteet julkaistaan Suoran linjan vastauspalstalla, ja pääjohtaja vastaa saamaansa posttiin henkilökohtaisesti.

Terveys ja turvallisuus

Sairauspoissaoloja koskeva tilastointi kattaa kaikki konsernin yhtiöt. Ulkomaan tilastoissa ei ole kuitenkaan yhtä tarkkaa poissaolosyiden jaottelua kuin Suomessa.

Sairauspäivät Suomessa

Sairauspäiviä oli Suomessa 130 620 eli 9,9 päivää henkeä kohti ja 7 382 päivää miljoonaa työtuntia kohti. Työtunneista laskettuna määrä lisääntyi 21,7 %:lla. Lisäys johtuu pääosin siitä, että Ruokakeskon logistiikan lyhyiden poissaolojen kirjaamista tarkennettiin. Oheisessa kaaviossa sairauspäiviä on eritelty poissaolosyiden perusteella. Edelliseen vuoteen verrattuna palkattomien eli pitkäaikaisten sairauksien sekä lapsen sairastamisen suhteellinen osuus pieneni, ja palkallisten sairauksien, tapaturmista aiheutuneiden sairaspäivien ja kuntoutuksen osuus kasvoi.

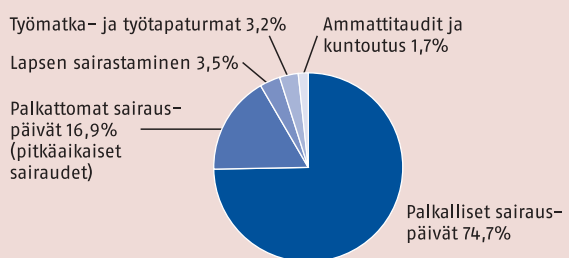
Sairauspäivät ulkomailla

Ulkomaisissa yhtiöissä sairauspäiviä oli yhteensä 47 004 eli 10,5 päivää henkeä kohti ja 6 846 päivää miljoonaa työtuntia kohti. Sekä Suomessa että ulkomailla on käytetty työtuntien määränä 1 760 tuntia vuodessa. Sairauspoissaolojen suhteellinen määrä väheni ulkomailla keskimäärin 8 %:lla. Ruotsissa vähennys oli 28 %, Virossa 16 %. Latviassa poissaolot lisääntyivät 14 %:lla. Maakohtainen erittely on kirjattu taulukkoon sivulla 50.

Työtaturmien ehkäisy

Keskon työsuojeluorganisaatio kattaa kaikki konsernin yhtiöt Suomessa. Työsuojelupäälliköt, -toimikunnat ja -valtuutetut

Sairauspoissaolot 2004 (Suomen toiminnot)

Suomessa sairauspäiviä yhteensä 130 620

Tavoitteena nolla tapaturmaa

Ruokakeskon logistiikan varastointitoiminnot ovat työturvallisuusmielessä haastava toimintakenttä. Varastoissa työkennellä kolmessa vuorossa, työ on fyysistä ja sitä tehdään ympäristössä, jossa on vilkas sisäinen liikenne. Kaikki nämä ovat tekijöitä, jotka kasvattavat työympäristön työturvallisuusriskejä, ellei niihin tietoisesti vaikuteta.

Ruokakeskon logistiikka panostaakin erityisesti työturvallisuuden kehittämiseen: Vuonna 2003 logistiikassa käynnistettiin työturvallisuuskorttikoulutukset ja vuonna 2004 Ruokakeskon logistiikkatoiminnot liittyivät Nolla tapaturmaa -foorumiin ensimmäisenä kaupan alan logistiikkatoimintojen yrityksenä. Maaliskuun 2005 loppuun mennessä työturvallisuuskorttikoulutuksen on suorittanut 67 omaa työntekijää ja samoissa kiinteistöissä työskentelevää yhteistyökumppania. Tavoitteena on, että vuoden 2006 loppuun mennessä kaikki logistiikan tuotannon esimiehet sekä työnopastajat ovat käyneet koulutuksen.

Vuonna 2004 aloitettiin logistiikkatoiminnoissa myös työhyvinvointiprojekti, joka tähtää työntekijöiden työkyvyn ja jaksamisen parantamiseen. Projekti on 3-vuotinen ja se toteutetaan yhteistyössä Keskon työterveyshuollon kanssa.

Ruokakeskon Nolla tapaturmaa -ajattelu ei rajaa vastuuta omaan työpaikkaan tai yrityksen seinien sisäpuolelle, vaan johtavina toiminta-ajatuksina ovat, että :

- kaikki tapaturmat ovat torjuttavissa
- yksikin tapaturma on liikaa
- kukaan ei ole suunnitellut turmia ennakoon
- vahingon takaa löytyy aina syytä, ne on vain etsittävä ja poistettava
- tutkimme tapaturmat oppiaksemme ja estääksemme saman toistumisen
- opimme virheistä
- jokaisen velvollisuus on heti ilmoittaa havaitsemistaan vaaroista esimerkiksi poikkeamalomaketta käyttämällä

Poikkeamalomakkeita täytettiin vuonna 2004 394 kpl ja kaikkiin tehtiin tarvittavat korjaavat toimenpiteet. Myös läheltäpiti -poikkeamat kirjattiin. Toimintaa tehostavia ja turvallisuutta parantavia aloitteita tehtiin 286 kappaletta. Näistä vuoden loppuun mennessä oli palkittu noin puolet.

Turvallisuustyön tuloksia alkaa jo näkyä: Kuopion terminaali on saavuttanut nolla tapaturmaa kahtena peräkkäisenä vuotena (2003 ja 2004), eikä Oulun terminaalisakaan ole tapahtunut kuin yksi pieni tapaturma viimeisen kahden vuoden aikana.

Työnopastajat käyvät työturvallisuuskorttikoulutuksen, jonka oppeja käytetään uusien työntekijöiden opastuksessa. Kuvassa työnopastaja Heidi Wiceen opastaa varastomies Kim Talonpoikaa laatulajittelussa Keskusvarasto 2:lla Hakkilassa.

toimivat yhtiöittäin, alueittain tai kiinteistöittäin. Varastoissa on panostettu työtapaturmien vähentämiseen ns. ”nolla tapaturmaa” -ohjelman merkeissä, josta case sivulla 53. Työtapaturmia oli Suomessa vuoden aikana 529 (edellisenä vuonna 507), joista työmatkalla sattui 102. Tapaturmista aiheutui yhteensä 3 975 (3 985) sairauspäivää. Miljoonaa työtuntia kohti laskettuna tapaturmia oli 30 ja poissaolopäiviä 225.

Työterveyshuolto

Keskon oman työterveyshuollon piirissä oli Suomessa noin 6 000 henkilöä, joista omilla työterveysasemilla hoidettiin runsaat 5 200 henkilöä. Vähittäiskaupassa Suomessa työskentelevien sekä ulkomaisten yhtiöiden työterveyshuolto hankitaan pääosin Keskon ulkopuolelta. Keskon työterveyshuolto keskittyy työyhteisölliseen hyvinvointiin ja työkykyä ylläpitävään toimintaan, jonka osuus työterveyshuollon kokonaisuudesta on ollut viime vuosina yli 40 %. Vuonna 2004 Keskon työterveyshuolto käytti varoja henkilöstön työkyvyn ylläpitoon ja sairaudenhoitoon 402 euroa henkilöä kohti (359 euroa vuonna 2003). Suomen vähittäiskauppayhtiöistä ja ulkomaan yhtiöistä ei ole käytettävissä vastaavaa tietoa.

Työterveyshuolto osallistuu tarvittaessa päihdeongelmaisten hoitoon ja hoitotoimintaan sekä kouluttaa esimiehiä päihdeongelmatilanteisiin, tavoitteena ehkäistä ongelmien syntymistä. HIV-testejä tehdään vain sairaanhoidon yhteydessä, normaalin työhöntulo- ja terveystarkastuksen yhteydessä niitä ei tehdä.

Palkat ja muut edut

Keskolaisten keskimääräinen vuosipalkka oli Suomessa 29 441 euroa ja ulkomailla 8 102 euroa (maakohtainen erittely sivun 50 taulukossa, tilastoissa ei ole mukana Kaukomarkkinoiden ulkomaan toimintoja). Henkilömääränä on laskennassa käytetty keskimääräistä henkilökuntaa. Koska Kesko-konsernin toiminta on erittäin monimuotoista ja esimerkiksi erilaisia tehtävämikkejä on noin 650, keskimääräinen palkka ei ole hyvä tunnusluku kuvaamaan palkkauksen tasoa ja rakennetta.

Tulospalkat

Vuodelta 2004 maksettiin tulospalkkoja Suomessa noin 5,5 miljoonaa euroa eli vajaa 1,9 % palkkasummasta. Konsernin tulospalkkiojärjestelmä koskee Kesko Oyj:n ja sen suomalaisten tytäryhtiöiden koko henkilökuntaa lukuunottamatta vähittäiskauppoja, joissa se on ulotettu Anttiloiden ja K-citymarketien esimiestehtäviin. Keskeisiä palkkioon vaikuttavia tekijöitä ovat konsernin ja toimialan kokonaistulos, oman yksikön myynti ja tulos tai niiden kehittyminen, sekä asiakastytyväisyys. Esimiesten tulospalkkaan vaikuttaa myös alaisten työttyväisyys. Konsernin tulospalkkiojärjestelmän lisäksi tytäryhtiöillä - sekä suomalaisilla että ulkomaisilla - on omia tulospalkkiojärjestelmiä. Ulkomaan yhtiöt

maksoivat vuodelta 2004 tulospalkkoja yhteensä vajaa 3,4 miljoonaa euroa eli noin 5,9 % palkkasummasta.

Optiot

Konsernin ylimmällä johdolla - noin 50 Kesko-konsernin johtajaa - on oma Kesko Oyj:n hallituksen hyväksymä tulospalkkiojärjestelmä, jossa palkkion enimmäismäärät vaihtelevat tehtävän tulosvaikutuksen perusteella 2-6 kuukauden palkkaa vastaaviin määriin asti.

Keskolla on voimassa kaksi optio-ohjelmaa. Vuonna 2000 hyväksytyn johdon ja keski johdon optio-ohjelman piiriin tuli julkistamisvaiheessa lähes 600 henkilöä. Ohjelman merkintä päättyi 31.3.2006. Vuoden 2003 yhtiökokouksessa hyväksytty optio-ohjelma on suunnattu ylimpään johtoon kuuluville henkilöille (nykyiset 50 sekä mahdolliset uudet rekrytoitavat). Ohjelman merkintä päättyi optioerästä riippuen huhtikuun lopussa 2008, 2009 tai 2010. Kummankin optio-ohjelman sisältö esitellään Keskon Internet-sivuilla www.kesko.fi (Sijoittajat/Osaketieto).

Luontaisedut

Suomessa käytössä olevien luontaisedujen määrä kasvoi edelleen. Autoetu oli vuoden lopussa 669 henkilöllä (edellisenä vuonna 619) ja puhelinetu 2 694 henkilöllä. Asuntojen osalta käytäntö muuttui niin, että keskolaisten suurin vuokranantaja Keskon Eläkekassa myi omistamansa runsaat 900 vuokra-asuntoa kesällä 2004 Eläke-Fennialle ja VVO-yhtymälle. Samalla sovittiin yhteistyöstä, jolla varmistettiin nykyisten asukkaiden vuokrasuhteiden jatkuminen sekä turvataan Keskon henkilöstön vuokra-asuntojen tuleva saanti. Ulkomaisten yhtiöiden luontaiseduista ei ole käytettävissä tilastoja.

Työyhteisöllistä hyvinvointia edistetään Suomessa muun muassa tukemalla henkilökunnan oma-aloitteista harrastus- ja virkistystoimintaa järjestävää Keskon kerhoa. Sen vuosibudjetti on viime vuosina ollut noin 0,5 miljoonaa euroa. Henkilökunnan lomanviettoon on tarjolla seitsemän lomamökkä, joiden käyttöaste oli lähes 100 %. Ulkomaiset yhtiöt käyttivät henkilökunnan harrastus- ja virkistystoimintoihin yhteensä noin 88 000 euroa.

Eläkkeet

Kesko-konsernista siirtyi vuoden 2004 aikana eläkkeelle 169 henkilöä (edellisenä vuonna 151), joista Keskon Eläkekassan jäseniä oli 74 (56) ja Varma-Sammossa vakuutettuja 95 (95). Lukuun sisältyvät osa-aikaeläkkeelle ja osa-aikatyökyvyttömyyseläkkeelle jääneet, joiden työsuhteet jatkuu edelleen. Uudelleenkoulutukseen sijoitettiin 18 (10) sellaista henkilöä, joilla ei enää ollut sairauden vuoksi työkykyä entiseen työnsä tai työkyky oli vaarantumassa.

Terveystaittojen perusteella kokoaikaiselle eläkkeelle siirtyi 24 henkilöä enemmän kuin edellisenä vuonna. Eläke-

Naisten ja miesten osuus henkilöstöryhmittäin Suomessa 31.12.2004

	Naiset lkm	%	Miehet lkm	%	Yhteensä lkm
Ylin johto	6	13,3	39	86,7	45
Keskijohto	123	24,1	388	75,9	511
Esimiehet ja asiantuntijat	636	55,4	513	44,6	1 149
Työntekijät ja toimihenkilöt	7 005	63,7	3 998	36,3	11 003
Yhteensä	7 770	61,1	4 938	38,9	12 708

Luokittelusta puuttuu 429 työntekijää, pääosin joulusesongin määräaikaaisia.

Naisten %-osuus henkilöstöryhmittäin Suomessa 2000 - 2004

	2000	2001	2002	2003	2004
Ylin johto	8,3	10,2	10,4	8,9	13,3
Keskijohto	18,1	19,1	22,2	23,9	24,1
Esimiehet ja asiantuntijat	54,6	55,8	56,8	58,2	55,4
Työntekijät ja toimihenkilöt	63,4	64,8	65,5	64,3	63,7
Yhteensä	60,5	62,1	62,8	61,9	61,1

kassan A-osastossa myönnettiin tuotannollisin ja taloudellisin perustein varhaiseläkkeitä 25 kappaletta, mikä vastaa viimeksi kuluneiden viiden vuoden keskiarvoa.

Keskimääräinen eläkkeellejäänti-ikä aleni Keskon Eläkekassan eläkemyönnoissä 56,8 vuoteen (57,4) ja pysyi Varma-Sammossa ennallaan (57,4). Koko Suomen työeläkejärjestelmässä keskimääräinen eläkkeellejäänti-ikä on viime vuosiina ollut 57,8 - 58,0 vuotta.

Keskon Eläkekassan vuonna 2004 maksamat eläkkeet - yhteensä 47,2 miljoonaa euroa 3 189 henkilölle - olivat suuruudeltaan keskimäärin 1 233 euroa kuukaudessa.

Tasa-arvo

Keskossa on voimassa tasa-arvosuunnitelma, joka on laadittu vuonna 1996 ja jonka toteutumista on sen jälkeen seurattu vuosittain. Suunnitelman tavoitteena on mm. edistää naisten ja miesten tasapuolista hakeutumista avoimiin tehtäviin, edistää tasapuolisesti mahdollisuuksia koulutukseen ja uralla etenemiseen, lisätä samanarvoisuutta palkkauksessa sekä poistaa tasa-arvon toteutumista vaikeuttavia asenteita. Tasa-arvosuunnitelmaan voi tutustua Keskon Internet-sivulla osoitteessa www.kesko.fi (Työpaikat).

Vuoden 2004 lopussa Kesko-konsernin suomalaisten yhtiöiden kaikista työntekijöistä oli naisia 61,1 % (edellisenä vuonna 61,9 %) ja miehiä 38,9 % (38,1 %). Ulkomaisissa yh-

tiöissä naisten osuus oli suurempi, 67,6 %. Luvuista puuttuu Senukai-rautakauppakettu, jossa miesten osuus on suurempi kuin ruokakaupassa.

Ylimmässä johdossa naisia oli kuusi eli 13,3 %. Hallituksen kahdeksasta jäsenestä yksi oli nainen, samoin kuin yksi konsernijohtoryhmän seitsemästä jäsenestä.

Suomen keskijohdossa naisten osuus oli 24,1 % (edellisenä vuonna 23,9 %). Naisten osuus on noussut joka vuosi siitä alkaen kun näitä tilastoja alettiin vuonna 2000 julkaista - tuolloin osuus oli 18,1 %. Esimies- ja asiantuntijatehtävissä naisten osuus kääntyi laskuun ja oli 55,4 % (58,2 %). Ulkomaiden yhtiöissä naisten osuus keskijohdossa oli 27 % ja esimies-asiantuntijatehtävissä 37 %. Maiden välillä ei ollut mainittavia eroja. Ylimmässä johdossa ei naisia ulkomailla ollut. Senukain tilastojen puuttuminen vääristää näitäkin keskiarvoja.

Vähittäiskauppaa harjoittavissa tytäryhtiöissä naisten osuus esimiestehtävissä on merkittävä. K-citymarketien osastopäälliköistä 85 % ja Anttila-tavaratalojen osastopäälliköistä 75 % on naisia.

Työtyytyväisyystutkimuksessa tasa-arvon toteutumisle annettiin arvosana 3,57 (3,60) asteikolla 1-5. Vuodesta 1996 vuoteen 2003 arvosana parani joka vuosi.

Keskossa ei ole tilastoitu tasa-arvon toteutumista muulla kuin sukupuolen perusteella.

Lähes 100 uutta K-kauppiasta joka vuosi

Marko Jantusesta tuli lokakuussa 2004 Askolassa sijaitsevan K-market Monninkylän kauppias. Ruoan parissa hän on työskennellyt ja viihtynyt jo toistakymmentä vuotta, ensin Hyvinkään K-citymarketin liha- ja kalaosastolla, välillä YK-joukoissa, sitten kokkina ja keittiömestarinakin. K-kauppiastrainee-ohjelmaan hän lähti työskennellessään K-pikkolossa Helsingin Lauttasaarella.

Koulutus

Keskolaisten peruskoulutus on Suomessa kartoitettu muiden kuin vähittäiskauppayhtiöiden osalta. Tilaston piiriin kuuluvista 4 893 henkilöstä keskiasteen ammatillinen peruskoulutus on 57 %:lla ja korkeakoulututkinto 18 %:lla.

Ulkomaiden yhtiöissä korkein ammattikoulutuksen saaneiden osuus on Virossa ja Ruotsissa, kummassakin korkeampi kuin Suomessa. Liettuan Kesko Agron työntekijöistä korkeakoulun käyneiden osuus on jopa 84 %. Erittely maittain taulukossa sivulla 50.

K-kauppaketuissa on vuosittain yhteensä 100 -150 kauppiasvaihdosta. Yhdeksässä tapauksessa kymmenestä vaihdon syynä on edellisen kauppiiaan siirtyminen uuteen kaupapaikkaan. Muita syitä ovat mm. eläkkeelle tai ”sapattiva-paalle” jääminen sekä alan vaihto.

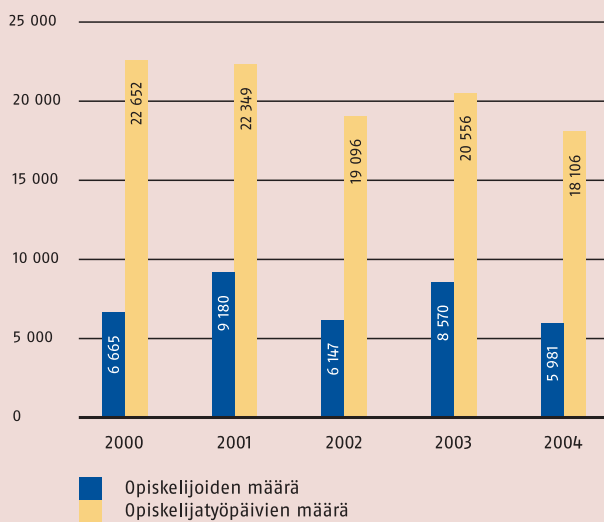
K-ryhmässä tehdään kauppiasresurssien turvaamiseksi määrätietoista kauppiaskasvatustyötä, jonka perustana on ns. K-kauppiastrainee-ohjelma. Se koostuu kolmesta osiosta: käytännön harjoittelusta K-kaupassa valmentajakauppiiaan opastamana, koulutuksesta K-instituutissa sekä alueellisista trainee-teemapäivistä. Ohjelma räätälöidään kunkin osallistujan henkilökohtaisen lähtötilanteen ja kehittymistarpeiden pohjalta ja sen kesto on 6, 12 tai 24 kuukautta. Kaikki koulutusohjelmat pyritään liittämään oppisopimusjärjestelmään, tavoitteena Yrittäjän Ammattitutkinto (YAMTU). Ohjelman päätyttyä, kauppiaskokelas siirtyy Keskon kauppiasreserviin odottamaan omaa kaupapaikkaa jatkaen yleensä siihen asti työtä kasvattajakaupassaan.

K-kauppiastrainee-ohjelmaan hyväksytyistä valtaosa on työssä K-kaupassa, mutta K-ryhmän ulkopuolelta tulleita opiskelijoita on nykyään mukana yhä enemmän. Tärkeimmät ominaisuudet tulevalle K-kauppiaille ovat mm. yrittäjä-mäinen asenne, kaupallinen (myyvä) ajattelutapa, omatoimisuus, yhteistyökyky, taito hallita kokonaisuuksia, halukkuus itsensä ja henkilökuntansa kehittämiseen, ulospäin suuntautuneisuus, aito halu ymmärtää asiakasta sekä aimo annos sydämen sivistystä. Vähittäiskaupan kokemus ei ole välttämätöntä, mutta kaupallinen peruskoulutus luetaan ehdottomaksi lisäarvoksi.

K-kauppiastrainee-ohjelmasta valmistuu vuosittain lähes 100 K-kauppiasyrittäjäksi tähtäävää. Vuonna 2004 yrittäjä-uran aloitti 80 uutta K-kauppiasta, joista ruokakauppiaina 59, urheilukauppiaina kuusi, kenkäkauppiaina kolme, rautakauppiaina seitsemän ja kodintekniikkakauppiaina viisi.

Täydennyskoulutukseen käytettiin Suomessa yhteensä 11 650 päivää eli 1,2 päivää työntekijää kohti (laskuperusteena keskimääräinen henkilökuntamäärä). Rahaa koulutukseen sijoitettiin 5,6 miljoonaa euroa eli 543 euroa työntekijää kohti. Vuonna 2003 koulutuspäiviä oli 1,6 päivää työntekijää kohti ja rahaa käytettiin 528 euroa, eli rahallinen panostus kasvoi vuoden aikana, vaikka koulutuksen kesto-aika lyheni. Noin 86 % koulutuksesta toteutettiin konsernin sisäisenä, johon luetaan koulutus K-instituutissa. Ulkomaiden yhtiöissä - Senukain tiedot puuttuvat - koulutuspäiviä oli 10 426 eli

K-instituutin opiskelijamäärät 2000–2004

2,9 päivää työntekijää kohti, ja rahaa käytettiin 0,7 miljoonaa euroa eli 182 euroa työntekijää kohti. Sisäisen koulutuksen osuus oli noin 60 %.

K-instituutissa opiskeli 5 981 keskolaista, K-kauppiasta ja K-kauppojen työntekijää. Vuonna 2003 opiskelijoita oli 8 570. Opiskelijatyöpäiviä kertyi 18 106 (20 556). Opiskelijamäärät vaihtelevat vuosittain riippuen mm. siitä, onko ohjelmassa suuria massakoulutustapahtumia kuten euron käyttöönotto-koulutus vuonna 2001. Vuoden 2004 suurin yksittäinen koulutushanke oli uuden toiminnanohjausjärjestelmän ja siihen liittyvien uusien toimintatapojen käyttöönotto K-ruoka-kaupoissa. K-instituutin perustamisesta eli vuodesta 1952 lähtien toteutettujen kauppiasvalmennusten sisältöä uudistettiin yhteistyössä Ruokakeskon kauppiasreservitoiminnon kanssa (kauppiaskoulutuksesta lisää casessa sivulla 56).

K-kauppiasliiton järjestämään, pääasiassa etäopetukseen toteutettavaan Mestariomyyjä-koulutukseen osallistui 9 300 henkilöä, joista 1 900 keskolaista (Keskon vähittäiskauppayhtiöiden henkilökunta sisältyy kokonaislukuun). Mestariomyyjä-koulutusta toteutetaan myös lähes sadassa kaupallisessa oppilaitoksessa ja ammattikorkeakoulussa, pääasiassa päättävillä luokilla. Viime vuoden koulutukseen osallistui oppilaitoksissa noin 2 500 opiskelijaa, joista parhaiten menestyivät Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskuksen (Äänekoski) kaupallisen linjan opiskelijat.

Toiminta työnantajajärjestöissä

Kesko on työnantajana järjestäytynyt Suomessa Kaupan Työnantajaliittoon, Ruotsissa Handels Arbetsgivareorgani-

sation' iin (osa Svensk Handel -keskusjärjestöä) ja Virossa Eesti Kaupmeeste Liit -järjestöön, joka on jäsenenä Viron työnantajain keskusliitossa. Latviassa SIA Kesko Food on ollut Latvian Trade Associationin jäsen. Baltian maissa järjestäytymisaste on sekä työnantaja- että työntekijäpuolella alhainen, eikä toistaiseksi ole syntynyt sitovaa, koko toimialan kattavaa työehtosopimusta.

Keskon pääjohtaja toimi syksyyn 2004 asti Palvelutyönantajat ry:n puheenjohtajana ja oli merkittävästi vaikuttamassa Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton ja Palvelutyönantajien yhdistymiseen Elinkeinoelämän Keskusliitoksi. Samassa yhteydessä Kaupan Keskusliitto ja Kaupan Työnantajaliitto päättivät lakkauttaa erilliset toimintansa kahden vuoden siirtymäaikana ja käynnistivät vuoden 2005 alussa uuden yhteisen keskusjärjestön, Suomen Kaupan Liiton. Keskon edustajat olivat tärkeässä asemassa myös näissä yhdistymisneuvotteluissa.

Yhteistyö henkilöstön edustajien kanssa

Kesko-konsernin Suomessa työskentelevästä henkilökunnasta 36,5 % (edellisenä vuonna 37,3 %) oli järjestäytynyt ammattiliittoihin, pääasiassa Palvelualan ammattiliittoon. Ruotsissa järjestäytymisaste oli 33,1 % (15,0 %). Baltian maissa järjestäytyneitä oli vain muutama henkilö.

Keskossa on yhtiökohtainen luottamusmiesjärjestelmä, joka on käytössä kaikissa suurimmissa tytäryhtiöissä Suomessa. Ruokakesko Oy:ssä on edelleen myös toimipaikka-kohtaiset luottamusmiehet Tampereella ja Turussa. Ruokakesko Oy:n Oulun ja Kuopion luottamusmiehet siirtyivät organisaatiomuutoksen vuoksi Kesped Oy:n palvelukseen syksyllä 2004, mutta he edustavat, kuten Tampereen ja Turun luottamusmiehetkin, myös muiden toimialayhtiöiden henkilöstöä ao. paikkakunnilla. Pääluottamusmiehiä on Ruokakesko Oy:ssä kaksi, muissa yksi.

Keskon kansainvälinen konserniyhteistyö on käynnistetty yhteistoiminnasta yrityksissä säädetyn lain määrittämällä tasolla. Vuonna 2004 pidettyyn kokoukseen osallistui henkilöstön edustaja Ruotsista.

Kesko-konsernin kotimaisia yhtiöitä koskevia työsuhteeriitoja oli vuonna 2004 käsiteltävänä käräjäoikeudessa viisi (vuonna 2003 kolme) ja hovioikeudessa kaksi (yksi). Riidat koskivat työsuhteiden päättämisiä ja henkilökunnan alennusoikeuden muuttamista. Kahta riitautusasiaa lukuunottamatta tapaukset ovat edelleen vireillä tuomioistuimissa. Kahden päättyneen riidan osalta toinen päätettiin Keskon hyväksi ja toisessa saavutettiin sovintoratkaisu. Ulkomaisista yhtiöistä ei vastaavaa tietoa ole kerätty.

Tavarantoimittajien sosiaalisen laadun valvonta

Sosiaalisen laadunvalvonnan keskeisiä tuloksia vuonna 2004

- Keskon suora tuonti ns. riskimaista väheni hieman
- Kesko liittyi sosiaalisia auditointeja edistävään eurooppalaiseen organisaatioon - mukana 33 kauppaketjua
- UNICEF-projekti Intiassa päättyi - lähes 10 000 lasta saatu kouluun

- SA 8000 -sertifioitujen tavarantoimittajien määrä kasvoi viidellä, tavoitteista jäätiin
- Sertifioinneilla varmistettu vasta 54 000 työntekijän työolot

Kesko on välillisesti vastuussa ostamiensa tuotteiden valmistukseen osallistuvien työntekijöiden työoloista ja -ehdoista. Tämä sosiaalinen vastuu kohdistuu erityisesti kaikkein köyhimmistä kehitysmaista tehtäviin ostoihin. Näissä maissa työelämää koskeva lainsäädäntö ei kaikilta osin yllä kansainvälisten sopimusten tasolle ja olemassa olevien säädösten valvonta on vähäistä. Keskon tavoitteena on varmistaa, että sen tavarantoimittajien työolot vastaavat vähintään kansallista lainsäädäntöä tai kansainvälisiä sopimuksia, sen mukaan kumpi vaihtoehto on työntekijän kannalta vaativampi. Tavoitetta ei voi saavuttaa lyhyessä ajassa, mutta jokainen pienikin parannus on askel kohti sosiaalisesti kestävästä kehityksestä.

Sosiaalisten riskien hallintaa

Keskossa sosiaalisen laadun valvonta on osa tuontiestojen riskien hallintaa. Valvonta kattaa sellaisia maita ja tuoteryhmiä, joissa on kansainvälisten selvitysten perusteella havaittu työoloihin ja -ehtoihin liittyviä epäkohtia. Keskossa tähän riskiryhmään luetaan 37 maata, joissa valvottavia tuoteryhmiä ovat mm. kahvi, hedelmät, kukat, vaatteet, kodin tekstiilit, matot, kengät, lelut ja huonekalut. Valvontaa toimeenpanevat kyseisistä tuoteryhmistä vastaavat ostoyksiköt Suomessa - ulkomaisten tytäryhtiöiden suorissa ostoissa ei vastavaa menettelyä ole vielä käytössä.

Vuonna 2004 Keskon ostot riskialueen tavarantoimittajilta olivat 110 miljoonaa euroa (116 miljoonaa euroa vuonna 2003). Tämä tuonti oli 1,7 % Keskon kaikista ostoista ja 9,5 % Keskon tuonnista Suomeen. Tuonnin osuutta eri toimialayhtiöissä on eritelty taloudellisen vastuun osiossa sivulla 24.

Oman tuontinsa lisäksi Kesko ostaa riskimaissa tuotettuja tuotteita myös muilta Suomessa toimivilta maantuojilta sekä kansainvälisten ostoryhmittymien välityksellä. Pääosa näistä tuotteista on kansainvälisiä merkkituotteita, joiden tuotannossa on viime vuosina monin tavoin paneuduttu sosiaalisen laadun varmistamiseen. Keskossa arvioidaan näiden tuotteiden osuuden olevan samaa luokkaa kuin oman riskituonnin, jolloin riskimaista tulevan tavaran osuus olisi Keskon kaikista ostoista yhteensä noin 4 %. Luotettavia tilastoja ei tältä osin ole saatavissa.

Ostotoiminnan eettiset periaatteet

Kesko on julkaissut ostotoimintansa eettiset periaatteet keväällä 2000 (katso www.kesko.fi/vastuullisuus). Ne pohjautuvat Kansainvälisen Työjärjestön ILO:n keskeisiin työelämää sääteleviin sopimuksiin sekä YK:n ihmisoikeuksien julistukseen ja lapsen oikeuksien sopimukseen. Samoista säännöistä on laadittu kansainvälinen Social Accountability SA 8000 -standardi, jonka käyttöä Kesko on suosittellut tavarantoimittajilleen, ilmoittaen suosivansa ostoissaan SA 8000 -sertifioinnin hankkineita yrityksiä. Sertifioinnin voi-

Keskon oma suora tuonti *) vuonna 2004

Maa	Tuonnin arvo (milj €)
Saksa	72,8
Ruotsi	46,5
Kiina	44,9
Italia	43,9
Ranska	35,7
Hollanti	35,6
Tanska	35,6
Espanja	26,7
Costa Rica	18,8
Belgia	17,0
Japani	15,0
....	
Turkki	10,8
Viro	9,6
Yhdysvallat	8,9
Thaimaa	7,3
Intia	6,7
Vietnam	6,3
Etelä-Afrikka	5,5
Taiwan	5,4
Bangladesh	5,2
Puola	5,1

*) suora tuonti ei sisällä W-Auto Oy:n eikä Kaukomarkkinat Oy:n tuontia

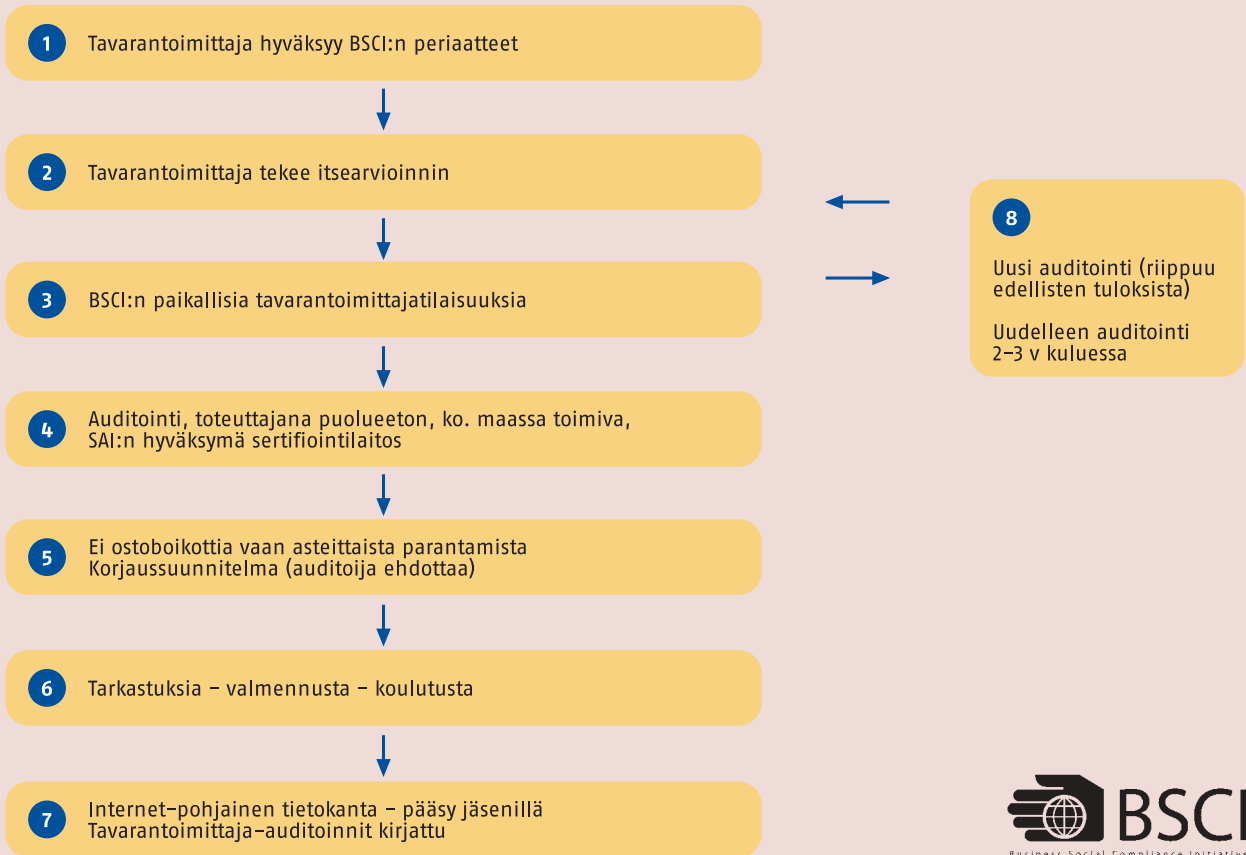
vat myöntää standardin kehittäjän Social Accountability Internationalin (SAI) hyväksymät laitokset (esim. BVQI, SGS, DNV, Intertek), joiden toimintaa SAI valvoo.

SA 8000 -sertifiointi liian hidasta

SA 8000 -standardin käyttö kehitysmaiden vientiteollisuudessa on edennyt hitaasti. Standardin vaatimukset mm. johtamisjärjestelmän ja vähimmäispalkan laskentatavan osalta on koettu pienissä ja keskisuurissa yrityksissä vaikeiksi toteuttaa, ja vaadittujen henkilöhaastattelujen suuri määrä on johtanut korkeisiin sertifiointikustannuksiin. Ostavilla yrityksillä ei ole ollut keskenään yhteistyötä SA 8000:n edistämiseksi, vaan jokainen on työskennellyt omin päin. Keskon pienet ostovolymit eivät ole yksin riittäneet vakuuttamaan valmistajaa sertifioinnin tärkeydestä. Näin ollen tulokset ovat jääneet vähäisiksi.

Muutamat suuret kaupan alan yritykset ovat tehneet työolojen tarkastuksia itse, ja kansallisella tasolla auditointiyhteistyötä on käynnistetty muun muassa Saksaan, Ranskaan ja Iso-Britanniaan. Näiden tarkastusten periaatteet ovat olleet samat kuin SA 8000:ssa, mutta käytännön toteutuksessa on kuitenkin ollut pieniä eroja. Niinpä esimerkiksi suuressa kiinalaisessa vaatetehtaassa on saattanut vuoden aikana käydä 50 auditoijaa, jotka kaikki ovat tarkastaneet samoja asioita, mutta kukin hieman omalla tavallaan.

BSCI-auditointiprosessi

Euroopan kauppaketjujen yhteistyö käyntiin

Keskon lisäksi moni muu kaupan alan yritys on toivonut alalla päästävän yhteiseen, päällekkäistä työtä poistavaan auditointimalliin. Vuonna 2004 tällainen yhteistyö vihdoinkin käynnistyi, kun eurooppalaiset kauppaketjut perustivat Brysseliin sosiaalisia auditointeja edistävän organisaation nimeltä Business Social Compliance Initiative (BSCI). BSCI:n toimintamalli perustuu Saksan tuontikaupan liitossa vuodesta 2003 käytössä olleeseen järjestelmään. Kesko liittyi BSCI:n jäseneksi vuoden 2005 alussa ja sitoutui omassa ostotoiminnassaan edistämään BSCI:n noudattamien periaatteiden - BSCI Code of Conduct - toteutumista. Keskon edustaja valittiin samassa yhteydessä BSCI:n hallitukseen.

BSCI:n periaatteet (katso www.bsci-eu.org) ovat samansisältöiset kuin Keskon aikaisemmin käyttämät. BSCI-auditointi takaa työntekijöille samat työelämän perusoikeudet kuin SA 8000 -standardi - auditoidutkin ovat samoja. Jos BSCI-auditoinnin läpäissyt yritys toteuttaa SA 8000 -standardin mukaisen johtamisjärjestelmän ja muut ns. "best practi-

ce"-vaatimukset, sille voidaan myöntää myös SA 8000 -sertifiointi. Kesko edistää nyt ensisijaisesti tavarantoimittajiensa BSCI-auditointia, mutta suosittelee edelleen myös SA 8000 -sertifiointia sosiaalisen laadun lopullisena päämääränä.

Valvonta käytännössä

Sosiaalisen laadun valvonta kuuluu tuontituotteista vastaavan ostajan toimenkuvaan siinä kuin ympäristölaadun, fyysisen laadun ja tuoteturvallisuuden valvonta. Yritysten auditointi ei kuitenkaan kuulu ostajille, vaan tavarantoimittajien on teetettävä tarkastuksensa paikallisilla, puolueettomilla auditoijilla ja vastattava niiden kustannuksista. Ostajat edistävät auditointien toteuttamista, joten heillä on oltava perustiedot työelämän kansainvälisistä normeista. Keskon käynnistäessä systemaattisen valvonnan vuonna 2000 tuontioistajat saivat peruskoulutuksen ILO:n sopimukseen ja SA 8000 -standardiin. Myöhemmin koulutusta on järjestetty uusille ostajille vuosittain puolen päivän mittaisissa tilaisuuksissa. Ostajien käytössä on ollut Keskon sisäinen "So-

siaalisen laadun valvonnan käsikirja”, joka on sisältänyt yksityiskohtaiset ohjeet Keskon ja tavarantoimittajien väliseen yhteistyöhön työolojen kehittämisessä.

Keskon liittyttyä BSCI:n jäseneksi tuontiestajille pidettiin BSCI-toimintamallia käsittelevät koulutustilaisuudet. Ostajat saivat käyttöönsä BSCI:n käsikirjan, Keskon oman uusitun ”Tuontiestajan käsikirjan” sekä Keskon ja ostoyksiköihin nimettiin yhteyshenkilöt, joiden tehtävänä on ylläpitää Keskon tavarantoimittajatietoja BSCI:n yhteisessä tietokannassa.

Vanhoille toimittajille siirtymäaikaa – uusille auditointi heti vaatimuksena

Tammikuusta 2005 alkaen ostajat ovat alkaneet esitellä BSCI-mallia sosiaalisten riskien piiriin kuuluville vanhoille tavarantoimittajilleen ja kertoa, että Kesko ja muut BSCI:n jäsenet - vuoden 2004 lopussa 33 eurooppalaista kauppaketjua - edellyttävät jatkossa kaikilta hyväksytyin BSCI-auditoinnin. Siirtymäaikaa ei ole vielä tarkkaan määritelty. BSCI:n jäsenillä on jo merkittävästi yhteistä markkinavoimaa vaatimustensa esittämiseen, mutta esimerkiksi ranskalaisten ja englantilaisten kauppaketjujen mukaantulosta ei ole toistaiseksi päästy sopimukseen. Keskossa arvioidaan, että kahden seuraavan vuoden aikana BSCI:n jäsenkunta kaksinkertaistuu ja auditointien määrä nousee niin suureksi, että ostot voidaan keskittää auditoiduille toimittajille. Uusia tavarantoimittajia riskialueilta valittaessa BSCI-auditointi on jo nyt kauppasuhteen käynnistämisen ehtona.

Itsearviointi valmistaa varsinaiseen auditointiin

Auditointiprosessi käynnistyy, kun tavarantoimittaja ilmoittaa kirjallisesti Keskon ostajalle hyväksyvänsä BSCI:n periaatteet ja tilaavansa auditoinnin yhdessä sovitulta sertifiointilaitokselta.

Ennen varsinaista auditointia tavarantoimittaja käy läpi BSCI:n vaatimukset seikkaperäisen itsearviointilomakkeen avulla, jolloin havaittavat puutteet on mahdollista korjata ennakoon. Varsinainen auditointi kestää yrityksen koosta riippuen keskimäärin kaksi päivää ja koostuu johdon haastattelusta, asiakirjojen tarkastamisesta, tuotanto- ja asuintilojen tarkastamisesta sekä henkilökunnan haastatteluista. Tulokset ja korjaustarpeet käydään yrityksen johdon kanssa läpi auditoinnin päätöskokouksessa ja korjaustoimenpiteille tehdään jatkosuunnitelma aikatauluineen. Uusinta-auditoinneissa tarkastetaan enää vain korjattavaksi määrätty kohdat.

Kun kaikki vaatimukset on täytetty, auditointi laatii lopullisen auditointiraportin ja toimittaa sen sekä tavarantoimittajalle että Keskolle. Tavarantoimittaja voi itse luovuttaa raportin myös muille BSCI:n jäsenille. Siitä kun itsearviointi on aloitettu, loppuraportin valmistumiseen voidaan arvioida kuluvan 6-12 kuukautta, korjaustoimenpiteiden vaativuudes-

SA 8000 - ja BSCI-auditointien pääkohdat

- Lakien ja sopimusten noudattaminen
- Järjestäytymisoikeus ja kollektiivinen neuvottelu-oikeus
- Syrjintä
- Palkkaus
- Työajat
- Työterveys ja -turvallisuus
- Lapsityövoima
- Pakkotyövoima
- Ympäristönsuojelun peruskysymykset

ta riippuen. Auditointi on uusittava kolmen vuoden kuluessa ensimmäisestä auditointikerrasta laskien.

Toimittajatiedot yhteisessä tietokannassa

Siinä vaiheessa kun tavarantoimittaja on tilannut auditoinnin, Keskon BSCI-yhteyshenkilö kirjaa toimittajan tunnistetiedot Internet-selaimella käytettävään BSCI:n yhteiseen tietokantaan. Auditointiyhtiö kirjaa tietokantaan tavarantoimittajan auditointitiedot, ja lopullisen auditoinnin valmistuttua tiivistelmän auditointiraportista.

BSCI:n jäsenet voivat tarkistaa tietokannasta hakumenetelyllä, onko heidän nykyinen tai potentiaalinen tavarantoimittajansa jo auditoitu, jolloin välttyään päällekkäiseltä työltä.

Vain muutama SA 8000 -sertifiointi lisää

Vuoden 2004 lopussa koko maailmassa oli 572 SA 8000 -sertifioitua yritystä 45 maassa (katso www.sa-intl.org), kun niitä vuotta aiemmin oli 354. Toimialoista eniten edustettuina olivat vaatteet ja tekstiilit, maista Italia, Kiina, Intia ja Brasilia. Työntekijöitä näillä yrityksillä oli yhteensä 364 000.

Keskolla oli 16 eri maassa yhteensä 23 SA 8000 -sertifioitua tavarantoimittajaa sekä yksi SQ-sertifioitu (SQ = Socially Qualified, kukka-alan oma SA 8000:ta vastaava sosiaalinen sertifiointi). Näissä yrityksissä oli yhteensä 54 000 työntekijää. Vuoden 2003 lopussa sertifioituja yrityksiä oli 19 ja työntekijöitä 47 000, eli tilanne ei vuoden aikana kovin paljon muuttunut.

BSCI-mallin käyttöönotto alkoi Keskossa vasta vuoden 2005 alkupuolella, eikä tuloksia tästä toiminnasta näin ollen ole vielä syntynyt. Vain muutama Keskon ostoyksikkö ehti maaliskuun 2005 loppuun mennessä tarkistaa BSCI:n tietokannasta nykyisten tavarantoimittajiensa auditointitilanteen. SA 8000 -sertifioitujen yritysten lisäksi tietokantaan oli kirjattuna 29 sellaista Keskon tavarantoimittajayritystä, joissa BSCI-auditointi on meneillään (Kiinassa 18, kuusi Intiassa, neljä Vietnamin ja yksi Bangladeshissä). Kaiken kaikkiaan tietokannassa oli yrityksiä 2 300, joista suurin osa

Keskon tavarantoimittajien SA 8000 –sertifikaatit maittain

Maa	Sertifikaatteja	Työntekijöitä
Kiina	6	9 400
Intia	2	260
Vietnam	2	800
Italia	2	550
Bangladesh	1	900
Costa Rica	1	3 000
Etelä-Afrikka	1	350
Guatemala	1	1 200
Honduras	1	700
Indonesia	1	10 000
Kenia *)	1	4 000
Kolumbia	1	4 300
Mauritius	1	1 470
Pakistan	1	12 000
Panama	1	4 800
Suomi	1	250

*) Kukka-alan SQ-sertifiointi, joka vastaa SA 8000 –sertifiointia

Keskon tavarantoimittajien SA 8000 –sertifikaatit tuoteryhmittäin

Tuoteryhmä	Sertifikaatteja	Työntekijöitä
Elintarvikkeet	8	25 820
Vaatteet	6	4 760
Lelut	5	6 600
Kodin tuotteet	5	16 800

on Saksan aiemmasta järjestelmästä BSCI-järjestelmään siirrettyjä. Tietokannan auditointikirjaukset olivat maaliskuussa vielä puutteellisia, joten tarkempien tilastojen laatiminen oli mahdotonta.

BSCI:n jäsenten kokouksessa marraskuussa 2004 arvioitiin, että vuoden 2005 lopussa auditoituja yrityksiä olisi yhteensä noin 5 000. Tavarantoimittajien kiinnostusta BSCI-auditointeihin osoittaa, että BSCI:n Kiinassa ja Intiassa maaliskuussa 2005 järjestämiin esittelytilaisuuksiin osallistui yhteensä noin 800 BSCI:n jäsenten kutsumaa tavarantoimittajaa.

Suomen tuontikaupan yhteistyö

Keskuskauppakamarissa toimiva ”Vastuullisen tuontikaupan verkosto” jatkoi toimintaansa Keskon puheenjohtajalla. Verkostoon kuului vuoden lopussa 18 yritystä - merkittävimmät ruokakaupan ryhmittymät sekä vaate- ja kenkävalmistajat ja -maahantuoja. Verkoston toimintaa, periaatteita ja jäseniä esitellään Keskuskauppakamarin Internet-sivuilla

K-kaupoissa myytävien Reilun kaupan tuotteiden alkuperämaa

Kahvi	Meksiko
Tee	Tansania
Kaakao	Dominikaaninen Tasavalta
Suklaa	Dominikaaninen Tasavalta
Hunaja	Chile, Guatemala, Uruguay
Sokeri	Paraguay
Banaanit	Ecuador
Appelsiinit	Egypti, Etelä-Afrikka
Ananas	Costa Rica
Mehu	Kuuba
Mysli	Brasilia, Etelä-Afrikka, Pakistan ja Uganda

(www.keskuskauppakamari.fi, kohdassa Toimialat/Kansainväliset asiat/Vastuullinen tuontikauppa).

Verkosto järjesti jäsentensä ostajille toukokuussa koulutuspäivän, johon osallistui 90 henkeä. Ohjelmaan sisältyi BSCI-mallin esittely. Verkoston sisäisten sekä myöhemmin BSCI:n pääsihteerin kanssa käytyjen neuvottelujen tuloksena oli, että verkostosta liittyivät vuoden 2005 alusta BSCI:n jäseniksi Keskon lisäksi Intrade Partners ja Stockmann. Liittymiset julkistettiin Helsingissä pidetyssä lehdistötilaisuudessa marraskuussa.

Reilun kaupan tuotteet

Reilun kaupan tuotteita myytiin vuonna 2004 maailmalla alustavien arvioiden mukaan 32 % enemmän kuin vuonna 2003, eli noin 475 miljoonan euron edestä. Suomessa Reilun kaupan tuotteiden myynti kasvoi 4 %:lla eli vajaaseen 8 miljoonaan euroon. Kaakaon myynnin kasvu oli 66 %, teen 40 % ja kahvin 7 %. Suosituimpia tuotteita olivat edelleen banaani, kahvi ja tee. Banaaneissa Reilun kaupan markkinaosuus pysytteli noin 5 %:ssa.

Myyntitiedot perustuvat Reilun kaupan edistämisyhdistyksen ilmoitukseen. K-kauppojen myynnin arvoa ei ole näiden tuotteiden osalta voitu tilastoida.

Vuonna 2004 uusia Reilun kaupan tuotteita olivat appelsiini, mysli ja täysmehu. Vuoden 2005 alussa markkinoille ovat tulleet viinirypäleet ja avocadot. Keskolla on valikoimissaan tuotteita kaikissa Reilun kaupan tuoteryhmissä. Pirkka-sarjaan näistä tuotteista kuuluvat luomukahvi, luomutee ja mango-appelsiinitäysmehu. K-kaupoissa myytävien Reilun kaupan tuotteet ja niiden alkuperämaat on lueteltu oheisessa taulukossa.

Reilun kaupan tuotteiden kilpailijat - vastaavia tuotteita tuottavat suuremmat, usein kansainväliset yritykset ovat eri tavoin panostaneet oman toimintansa ympäristö- ja sosiaalisen vastuun kehittämiseen. Kukkakaupassa hollantilaiset sertifiointilaitokset ovat kehittäneet sosiaalista sertifiointia, joka joissakin Euroopan maissa on yhdistetty Reilun kaupan merkkiin. Kahvintuottajat ovat perustaneet omia sosiaalisia projektejaan (esimerkiksi Common Codes for the Coffee Community, Utz Kapeh -säätio, Sara Leen ja Starbucksin ostoperiaatteet, International Coffee Partners - jäsenenä Paulig) ja hedelmätuotannossa EUREPGAP-sertifiointi valtaa alaa (katso sivu 43). Pisimmälle kansainvälisten standardien ja sertifiointien käytössä on edennyt banaanintuottaja Chiquita, jonka tuloksista lisää seuraavan sivun casessa. Vaikka tällaisista projekteista ei toistaiseksi ole esitetty julkisuudessa tarkempia tuloksia, näyttää joka tapauksessa siltä, että ympäristö- ja sosiaalinen laatu ovat nousemassa keskeisiksi kilpailutekijöiksi yhä useammassa tuoteryhmässä.

UNICEF-projekti Intiassa

Kesko vuodesta 2000 lähtien rahoittanut Suomen UNICEFin välittämänä Intian UNICEFin Mumbain aluetoimiston toteuttamaa projektia yhteensä 115 000 Yhdysvaltain dollarilla. Keskon rahoitus päättyi vuoden 2004 lopussa, kuten alun perin oli sovittu, mutta itse projektityö Intiassa jatkuu edelleen.

Projektia on toteutettu aluksi Bhiwandin, myöhemmin myös Malegaonin kaupungissa. Kummatkin ovat kutomoteolisuuden keskuksia, joissa UNICEFin arvioiden mukaan työskentelee yhteensä noin 70 000 lasta. Projektissa UNICEFin ja muiden kansalaisjärjestöjen kenttätyöntekijät - kaikkiaan noin 40 henkeä - ovat kartoittaneet lapsiperheiden taloutta, ruokavaliota, puhtaan veden saantia, sairastamista, lasten työssäkäyntiä ja koulunkäyntimahdollisuuksia. Tavoitteena on ollut saada työssä käyvät lapset ainakin osapäiväiseen kouluihin ja pienet lapset alusta pitäen täyspäiväiseen kouluihin. Vanhimpia lapsia on avustettu ammattikoulutuksen hankkimisessa, aikuisille tytöille on opetettu lukutaitoa ja perhe-elämän taitoja, ja perheenäideille on perustettu pienryhmiä (self help groups), joissa opiskellaan mm. kodin taloutta, ravitsemukseen ja itsensä työllistämiseen liittyviä asioita. Työhön jääneiden lasten asemasta on neuvoteltu työnantajien kanssa, jotka ovat lyhentäneet lasten työaikaa ja siirtäneet heitä helpompiin ja vähemmän vaarallisiin töihin.

Projektin ansiosta työssä käyvistä lapsista on nyt varsinaiseen kouluihin valmistavassa opetuksessa 1 400 lasta. Noin 2 300 lasta käy osa- tai kokopäiväistä koulua ja yli 500 on ammatillisessa opetuksessa. Kouluihin jo ohittaneita, luku- ja ammatillista koulutusta saaneita ja nyt työssä käyviä on runsaat 700. Työssäkäyvien sisaruksista on saatu esikouluun 850, varsinaiseen kouluihin yli 900 ja ammattiopetuk-

Reilun Kaupan Pirkka-mehun maistatusta K-supermarket Mustassa Pekassa Helsingissä.

seen lähes 2 100. Lukutaito- ym. koulutuksessa on ollut 700 jo aikuista tyttöä, ja itsenäisiä yrittäjiä on syntynyt 79. Perheenäitien ryhmiä toimi vuoden 2004 lopussa 67, joissa oli yhteensä 760 jäsentä. Ryhmien toiminnan myötä lähes 800 naista on työllistännyt itsensä, saaden pientä alkurahoitusta yhdessä kerätyistä varoista.

Ohjelmassa ovat olleet myös terveys- ja tuberkuloositarastukset sekä rokotukset, joissa on käynyt yhteensä yli 3 300 työssä käyvää ja 11 000 muuta lasta. Näistä hoitoon on ohjattu 2 800.

Keskolle projekti on opettanut, millaiset ongelmat johtavat lasten työssäkäyntiin, miten työstä voidaan asteittain siirtä kouluihin, miten työssä käyvien sisarukset saadaan suoraan koulunpenkille, ja mikä merkitys lukutaidolla ja muulla koulunkäynnillä on köyhien perheiden lasten tulevaisuudelle.

Chiquita panostanut sertifiointiin

Costa Rican tiloillaan Chiquita on rakentanut työntekijöilleen asuntoja, joita voi vähitellen lunastaa myös omaksi.

Maailman suurinta banaanintuottajaa Chiquitaa syytettiin 1990-luvun alkupuolella niin ympäristön saastuttamisesta kuin työntekijöiden oikeuksien laiminlyönnistä. Chiquita päätti kehittää toimintaansa kansainvälisten standardien ja puolueettoman valvonnan avulla.

Järjestelmällinen ympäristötyö käynnistyi 1990-luvun puolivälissä. Kumppaniksi valittiin luonnonsuojelujärjestö Rainforest Alliance (www.ra.org), joka tarkasti Better Bananas -ohjelmassaan (BBP) vuoden 1999 loppuun mennessä kaikki Chiquitan omat tilat ja myönsi niille ympäristösertifioinnin. Sen jälkeen sertifikaatit on vuosittain uudistettu ennalta sovitussa tarkastuksissa, joiden lisäksi on tehty myös yllätystarkastuksia. Omien tilojen lisäksi on tarkastettu sopimusviljelijöitä, joista 79 %:lla on nyt BBP-sertifiointi. Costa Rican, Colombian ja Panaman tiloilla on myös EUREPGAP-

sertifiointi, Costa Ricassa lisäksi vielä ISO 14001-sertifiointi.

Chiquita on laskenut säästäneensä ympäristötoimillaan vuonna 2003 noin 9 milj. USD verrattuna vuoteen 1997. Säästöistä 5 milj. USD johtuu vähentyneestä kemikaalien käytöstä ja 4 milj. USD lavakierrätyksestä - Chiquita kierrättää 60 % Euroopan kaupassaan käytettävistä noin miljoonasta lavasta.

Vuosituhanneen vaihteessa Chiquita käynnisti sosiaalisen laadun kehitystyön. Työoloja koskevat periaatteet laadittiin vuonna 2000, ja tarkastukset päätettiin teettää SA 8000-standardiin perustuen. Samoihin aikoihin Kesko käynnisti omaa SA 8000 -laadunvalvontaansa ja lähetti kyselynsä muun muassa Chiquitalle, jolta vastaus tulikin nopeasti. Chiquitan yhteiskuntavastuujohtaja George Jakschin mukaan (haastattelu Pirkassa 3/2004) Kesko oli ensimmäinen asiakas, joka tällaisia työoloihin liittyviä kysymyksiä esitti.

Omien tilojen SA 8000 -sertifiointi, jota ovat toteuttaneet BVQI ja Intertek, eteni suunniteltua nopeammin. Costa Rican tilat sertifioitiin vuonna 2002, Colombian ja Panaman vuonna 2003, ja Guatemalan ja Hondurasin vuonna 2004. Kaiken kaikkiaan sertifiointiin piiriin kuuluu 14 000 työntekijää. Colombian tilat myytiin kesällä 2004, mutta uusi omistaja on sitoutunut jatkamaan sertifiointia.

Jo ennen SA 8000 -sertifiointia Chiquita teki vuonna 2001 puitesopimuksen kansainvälisten ammattijärjestöjen IUF:n (International Union of Food Workers) ja COLSIBA:n (Latin-American Coordination of Banana Workers Unions) kanssa. Työolojen ja sopimuskäytännön kehittämisen myötä Chiquitaan kohdistuneiden lakkopäivien määrä väheni 70 %:lla vuodesta 2001 vuoteen 2003.

Chiquita on pystynyt panostamaan puolueettomaan ympäristö- ja sosiaalisen laadun valvontaan, vaikka se oli 2000-luvun alussa huomattavissa taloudellisissa vaikeuksissa.

Avoimesta tiedottamisestaan Chiquita on saanut kiitosta YK:n ympäristöjärjestö UNEPiltä, jonka toimeenpanemassa yhteiskuntavastuun raporttien vertailussa (Global Reporters Survey) Chiquita sijoittui vuonna 2002 sijalle 18 ja vuonna 2004 sijalle 36.

Muita vastuullisuuden osa-alueita

Taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun lisäksi GRI lukee yhteiskuntavastuun piiriin mm. tuote- ja yritysturvallisuuden, markkinointi- ja kilpailusäännösten noudattamisen, yksityisyydensuojan, suhteet politiikkaan ja suhtautumisen lahjontaan.

Tuoteturvallisuus

Tuoteturvallisuudesta huolehtiminen koskee Keskon kaikkia toimialoja. Erityisen tärkeää se on ruokakaupassa, jossa Ruokakeskon tuotetutkimusyksikkö on jo vuosikymmenien ajan tarkastanut tuotteita valmistavien yritysten toimintaa, analysoinut tuotteiden koostumusta ja laatuominaisuuksia ja esittänyt valmistajille parannusehdotuksia. Elintarvikkeiden ohella tuotetutkimusyksikkö valvoo tietyiltä osin myös kodintarvikkeiden ja käyttötavaroiden laatua. Keskon omien tuotemerkkien kuten Pirkka-tuotteiden osalta yksikkö toimii tuotekehittäjänä tiiviissä yhteistyössä valmistajien kanssa. Yksikössä ja siihen kuuluvassa K-koekeittiössä työskentelee yhteensä 21 henkilöä.

Yritysten ja tuotteiden tutkimista

Vuonna 2004 tuotetutkimusyksikkö auditoi 63 tavarantomittajaa (edellisenä vuonna 53), joista kotimaisia oli 28 (37) ja loput jakautuivat 14 maan kesken. Auditoidtavat yritykset ovat pääsääntöisesti Keskon omien merkkien valmistajia, ja auditointi tapahtuu Ruokakeskon oman ns. audit-protokollan mukaisesti. Yleisimmät parannusehdotukset koskevat tuotantotilojen suunnittelua ja hygieniää.

Tuotenäytteitä tutkittiin 9 434 kappaletta (7 280), joista elintarvikkeita oli 7 577, kodintarvikkeita 904 ja käyttötava-

roita 655. Uutuusnäytteiden määrä väheni edelleen, ja omien merkkien tuotekehitysnäytteiden määrä lisääntyi. Erävalvonta- ja muita omavalvontanäytteitä tutkittiin 1 267 kappaletta. Laboratoriossa tehtiin kahdeksan ns. interkalibrointitutkimusta - usean laboratorion välistä oikeellisuusvertailua - joiden tulokset olivat moitteettomia.

Tuotetutkimuksen Suomessa ylläpitämään kuluttajapalveluun tuli vuoden aikana 17 131 (15 023) palautetta. Näistä 70 % oli tuoterekламаatioita ja 20 % tuotekyselyjä. Joukossa oli myös kiitoksia, ideoita ja ehdotuksia. Yleisin yhteydenototapa oli puhelinsoitto (10 452 kertaa), sähköpostiviestejä tuli lähes 4 000. Kaikkiin palautteisiin vastattiin.

Takaisinvedot ennallaan

Tuotteiden takaisinveotoja oli 30 (31), joista suurin osa johtui laatu-, maku-, valmistus- tai pakkausvirheestä. Tapauksista 11 koski Ruokakeskon omia merkkituotteita, muiden osalta tuotetutkimusyksikkö avusti valmistavaa teollisuutta takaisinvedossa. Kahdessa tapauksessa kyseessä oli ns. vakava tuotevirhe, jolla voi olla terveydellisiä vaikutuksia. Tällaisista tapauksista tehdään aina ilmoitus valtakunnallisille valvontaviranomaisille.

Pakkausmerkinnöistä tarkat ohjeet

Tuotetutkimusyksikkö valvoo myös tuotteiden pakkausmerkintöjä. Omia merkki- ja maahantuontituotteita varten Ruokakesko on laatinut pakkausmerkintäohjeistuksen, joka perustuu EU:n ja Suomen lainsäädännön määräyksiin ja viranomaissuositukseen. Omien merkkituotteiden pakkausmerkintöihin lisätään aina - pakkaus- koon ja merkintätilan salliessa - ravintoarvomerkinnät, vaikka lainsäädäntö ei niitä kaikilta tuotteilta edellytä. Allergiaa aiheuttavista ainesosista ilmoitetaan omissa merkkituotteissa pakollisten merkintöjen lisäksi myös silloin, kun niiden tahaton päättyminen tuotteeseen on tuotannon aikana mahdollista. Ulkomaisiin omiin merkkituotteisiin merkitään alkuperämaa, kotimaisiin valmistajan nimi ja kotipaikkakunta.

Pakkausmerkintäohjeistuksessa määritellään myös Hyvää Suomesta -joutsenlipun, Puhtaasti kotimainen -sirkka-lehtilipun, Avainlipun, Pohjoismaisen ympäristömerkin, Pe-se Oikein -merkin ja Luomu-merkin sekä pakkausmateriaalin kierrätyksestä kertovien symbolien käyttö. Ohjeistukseen voi tutustua Keskon Internet-sivuilla www.kesko.fi (Vastuullisuus / Tuoteturvallisuus).

Mukana lainsäädäntötyössä

Tuotetutkimusyksikkö osallistuu lukuisiin elintarvikkeiden laatua ja turvallisuutta koskeviin lainsäädäntö- ja kehityshankkeisiin kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Tarvittaessa yksikkö laatii ja julkistaa Ruokakeskon kannanottoja

Pirkka-tuotteiden tärkeimmät valmistusmaat

	Osuus tuotteista %	Osuus myynnistä %
Suomi	54,4	68,3
Saksa	12,0	6,4
Tanska	5,4	5,0
Alankomaat	5,0	3,8
Ruotsi	4,0	2,3
Italia	3,9	2,3
Ranska	3,3	2,3
Belgia	2,6	1,9
Thaimaa	1,8	1,5
Espanja	1,8	1,3

Pirkka-tuotteita oli vuoden 2004 lopussa noin 1 300.

Tietoa vaarallisista kemikaaleista

Käyttöturvallisuustiedotteiden tietokannasta löytyy esimerkiksi Pinotex-puunsuoja.

Kemikaaliasetus velvoittaa luokittelemaan, merkitsemään ja pakkaamaan vaaralliset kemikaalit. Näitä varoitusmerkittyjä tuotteita löytyy lähes jokaiselta rautakaupan osastolta. Tuotteiden valmistaja laatii varoitusmerkityistä tuotteista myös käyttöturvallisuustiedotteen, jonka tehtävänä on antaa käyttäjälle pakkausmerkintöjä yksityiskohtaisempaa tietoa muun muassa valmisteen koostumuksesta, sen vaarallisuudesta ympäristölle ja ihmiselle, palo- ja räjähdysvaarallisista ominaisuuksista sekä tietoa tuotteen turvallisesta käytöstä, ensiaputoimenpiteistä ja valmisteen hävittämisestä. Kemikaalilainsäädännön mukaan varoitusmerkittyjen tuotteiden jälleenmyyjän tulee aina pyydettäessä antaa käyttöturvallisuustiedote mukaan ammattikäyttäjille sekä näyttää tiedote kuluttaja-asiakkaalle.

Rautakeskon jälleenmyymien varoitusmerkittyjen tuotteiden käyttöturvallisuustiedotteet koottiin kesällä 2004 sähköiseen tietokantaan. Tietokantaan pääsee sekä K-rautojen ja Rautioiden intranetin että Rautakesko Yrityspalvelun nettisi-

vujen (www.yrityspalvelu.fi) kautta. Tuotteita voidaan hakea tietokannasta niin tuotteen kaupanimen kuin EAN-koodin mukaan. Haku on mahdollista myös tuotteiden sisältämien aineiden mukaan. Näin voidaan selvittää, sisältääkö tuote jotain, esimerkiksi allergian takia käyttäjälle haitallista ainesosaa. Lisäksi työtaturman sattuessa ensiapuohjeet löytyvät nopeasti kemikaalin käyttöturvallisuustiedotteesta. Myymälässä käyttöturvallisuustiedote voidaan tulostaa asiakkaalle tietokannasta tai neuvoa asiakas Rautakesko Yrityspalvelun tietokantaan, josta hän voi vapaasti tulostaa tai tallentaa tarvitsemiaan käyttöturvallisuustiedotteita kotikoneelleen.

Maatalouskesko, Rautakesko ja Ruokakesko järjestivät yhteistyössä kaksi varoitusmerkittyjen tuotteiden koulutustilaisuutta Keskon asiantuntijoille helmikuussa 2005. Koulutuksen painopisteenä oli kemikaaleja koskeva lainsäädäntö sekä vaarallisten aineiden varastointi ja kuljetus. Koulutukseen osallistui yhteensä 42 keskolaista.

ajankohtaisiin kysymyksiin.

Vuoden 2004 syksyllä yksikkö järjesti kaksi geenitekniikan käyttöä koskevaa sidosryhmätalaisuutta, joihin kutsuttiin alan asiantuntijoita keskustelemaan nykytilanteesta ja tulevaisuudennäkymistä. Loppuvuodesta Ruokakeskon kannanottoa geenitekniikan käyttöön tarkistettiin niin, että valikoimiin voidaan tarvittaessa ottaa sellaisia muuntogeenisiä tuotteita, joiden turvallisuus on varmistettu asianmukaisesti viranomaisen edellyttämällä tavalla. Tällaisia tuotteita ei Keskolle ole toistaiseksi tarjottu. Kannanottoon voi tutustua Keskon Internet-sivuilla www.kesko.fi (Vastuullisuus / Tuoteturvallisuus).

Yritysturvallisuus

Kesko-konsernin turvallisuustoiminnan päämääränä on turvata ihmiset, omaisuus, tieto, maine ja ympäristö onnettomuuksilta, vahingoilta ja rikoksilta sekä varmistaa ennalta toiminnan häiriöttömyys. Turvallisuustoiminta tukee Keskon strategisten tavoitteiden toteutumista ja on luonnollinen osa liiketoimintaa. Keskon toimialayhtiöihin on nimetty johtoon kuuluvat turvallisuusvastaavat, ja koko konsernin kattavan yhteyshenkilöverkoston rakentaminen on käynnissä. Turvallisuusorganisaatio tukee liiketoimintayksiköitä tuottaen niille asiantuntijapalveluja.

Vuoden 2004 painopistealueena oli turvallisuustietoisuuden parantaminen. Turvallisuuskoulutusta, ohjeistusta ja yleistä turvallisuustietoa sekä turvallisuuskatselmuksia ja -tarkastuksia lisättiin. Turvallisuutta merkittävästi edistävää toimintaa päätettiin palkita vuosittain ”Vuoden turvateko” -tunnustuksella. Vuonna 2004 tunnustus myönnettiin esimerkiksi ensiaputoiminnasta ja hengenpelastamisesta. Kesällä tietohallinto-ohjauksessa aloitti uusi tietoturvapäällikkö ja Kesko liittyi jäseneksi maailman johtavaan yritysten tietoturvallisuuden asiantuntijaorganisaatioon Information Security Forumiin. Anttila Oy:öön perustettiin keväällä turvallisuusjohdoryhmä, johon kuuluvat keskeisten toimintojen päälliköt. Vähittäiskaupassa iso kehityskohde oli öisin tapahtuvien tavarantoimitusten turvallisuuden varmistaminen.

Kesällä 2004 koko konsernissa toteutettiin sähköisesti yhtenäinen työturvallisuuslain edellyttämä työn vaarojen arviointi. Suomen toimintojen henkilöstö vastasi kyselyyn, jolla selvitettiin käsityksiä turvallisuuteen, työolosuhteisiin, kuormitukseen, esimiestyöhön, perehdyttämiseen, koulutukseen ja ilma-piiriin liittyvistä asioista. Kyselyyn vastasi 4 703 keskolaista. Asiat olivat vastausten mukaan 82-prosenttisesti kunnossa. Parhaat tulokset kirjattiin kohdissa työskentelytavat, häirintä ja väkivallan uhka sekä työvälineet ja -tilat. Suurimmiksi kehityskohteiksi nousivat vähittäiskaupassa ja varastotoiminnoissa korostuvat työasennot ja -liikkeet, lämpötila ja veto.

Markkinointi- ja kilpailusäännökset

Keskon tehtävänä on suunnitella ja toimeenpanna K-kauppiasketjujen markkinointiohjelmat. Kesko ja K-kauppiat toimivat ns. vertikaalisessa sopimussuhteessa, joten markkinointi toteutetaan kilpailulainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Kilpailunrajoituslaki muuttui 1.5.2004 alkaen. Aiemmin

Kilpailuvirasto oli myöntänyt Keskon toimialayhtiöille poikkeuslupia K-kauppiasketjujen ylimpien vähittäishintojen asettamiseen ja ketjuvalikoimien määrittämiseen. Uuden lain mukaan yritysten tulee itse arvioida sopimustensa ja menettelyjensä kilpailuoikeudellinen hyväksyttävyyttä ottaen huomioon kilpailusäännökset, oikeuskäytäntö ja kilpailuviranomaisten suuntaviivat. Poikkeusluvut, jotka on myönnetty 30.4.2004 mennessä, säilyvät voimassa päätöksestä ilmenevän ajan. Ruokakesko Oy:n poikkeuslupa päättyi 31.12.2004, Rautakesko Oy:n, Maatalouskesko Oy:n ja Keswell Oy:n poikkeusluvut ovat voimassa 31.12.2005 asti.

Kesko sai elokuussa Kilpailuvirastolta vastinepyynnön, jonka mukaan vuosina 1997-2000 K-market- ja K-lähikaupaketuissa ja vuosina 1999-2000 K-extra-ketjussa olisi enimmäishinnoiteltu muitakin päivittäistavara-kaupan tuotteita kuin tuolloin voimassa olleet poikkeusluvut olisivat salineet. K-ryhmän toiminta perustui vuoden 2000 loppuun saakka vähittäiskauppioiden keskinäiseen horisontaaliseen yhteistyöhön. Vertikaalisiin sopimuksiin siirryttiin vuoden 2001 alusta. Kilpailuvirasto katsoi, että Kesko oli vaatinut horisontaalisissa ketjutoimielimissä päätettyjen hintojen noudattamista ketjukaupoissa ja esitti helmikuussa 2005 markkinaoikeudelle, että Keskon maksettavaksi määrättäisiin 100 000 euron seuraamusmaksu. Asian käsittely jatkuu markkinaoikeudessa.

Ruokakesko Oy ja ICA Baltic AB saivat 15.11.2004 EU:n komissiolta luvan yhdistää Baltian liiketoimintansa yhteisyritykseen. Indoor Group Oy siirtyi Keswell Oy:n omistukseen 21.1.2005, kun Suomen, Ruotsin, Viron ja Latvian kilpailuvirastot olivat antaneet kaupalle hyväksyntänsä. Kaupasta on edelleen vireillä valitus Suomen Markkinaoikeudessa.

Helsingin käräjäoikeus hylkäsi maaliskuussa kahdeksan entisen K-citymarket -kauppiaan kanteet Keskoa vastaan. Kanteet oli pantu vireille vuonna 2001 sopimusten vastaisiksi väitettyjen irtisanomisten perusteella. Asian käsittely jatkuu hovioikeudessa.

Yksityisyydensuoja

Keskon tytäryhtiö K-Plus Oy ylläpitää ja hallinnoi K-ketjujen Plussa-kanta-asiakasjärjestelmää, joka on käytössä konsernin Suomen liiketoiminnoissa. Plussa-kortteja oli vuoden 2004 loppuun yli 3,1 miljoonaa kappaletta yli 1,6 miljoonassa taloudessa.

Plussa-kortin haltijoiden asiakastiedoista muodostuu Keskon asiakasrekisteri, jota käytetään asiakkaan suostumuksella Plussa-ohjelman asiakassuhteiden hoitamiseen, asiakasyhteydenpitoon ja markkinointiin. Rekisteriin kerätään kortinhaltijoiden ostokäyttötietojen kauppakuitin loppusummasolla, ellei asiakas ole tietojen keräämistä kieltänyt. Rekisterin tietoja voidaan käyttää myös Plussa-ohjelmaan kuuluvien Plussa-kumppanien suoramarkkinointiin. Tietoja vastaanottavat Plussa-kumppanit eivät saa luovuttaa niitä edelleen.

Jokaisella asiakasrekisterin pitäjällä on henkilötietolain nojalla oltava virallinen rekisteriseloste, joka on julkinen asiakirja. K-Plus Oy:n rekisteriseloste on nähtävissä Plussa-palvelun verkkopalvelusta www.plussa.com (Plussa-info/Sopimusehdot).

Rekisterinpitäjänä K-Plus Oy huolehtii siitä, että asiakastietoja käytetään vain rekisteriselosteessa ilmoitetulla tavalla. Yksittäistä asiakasta koskevia tietoja suojataan henkilöstölle annetuilla ohjeilla ja teknisesti tehokkaasti. Asiakastietoja ilmoitetaan ulkopuolisille ainoastaan lakiin perustuvan ilmoitusvelvollisuuden johdosta.

SFS-Inspecta Sertifiointi Oy myönsi Plussa.com -verkkopalvelulle maaliskuussa 2004 ensimmäisenä suomalaisena kuluttajaverkkopalveluna luotettavuudesta ja laadukkuudesta kertovan kansainvälisen Qweb-sertifikaatin. Sertifiointin tarkoituksena on palvelun käyttäjien turvallisuuden ja oikeuksien takaaminen. Toimintojen auditoinnissa käydään läpi mm. eettiset periaatteet, yksityisyyden suojaaminen, IT-turvallisuus ja liiketoimintaprosessien laatu. Sertifikaatti on voimassa vuoden, ja auditoijat tarkastavat sertifioidut sivut kolmen kuukauden välein. Plussa.comin Qweb-sertifikaatti uudistettiin helmikuussa 2005 tehdyssä auditoinnissa.

Plussa-asiakkaat ovat vuoden 2004 alusta lähtien voineet lahjoittaa Plussa-pisteistään kertyvää rahaa Keskon yhteiskuntavastuutyön keskeisille yhteistyökumppaneille. Vuonna 2004 lahjoituskohteet olivat Nuori Suomi ry ja Suomen UNICEF. Ensimmäisen vuoden tulokset olivat vaatimatomat: Nuorelle Suomelle lahjoitettiin 145 euroa ja UNICEFille 2 645 euroa. Vuoden 2005 alusta Plussan lahjoitusmenetelyä muutettiin joustavammaksi ja kohteita lisättiin. Uusina mukaan tulivat Suomen WWF (Itämeren suojelutyö), Suomen Syöpäyhdistys (Syöpäyhteys-neuvontapalvelu) ja Suomen Sotaveteraaniliitto. Nuoren Suomen tuki kohdistetaan

Keskon toimintamaiden sijoitus Transparencyn korruptioindeksissä (skaala 1–10)

1.	Suomi	9,7
3.	Tanska	9,5
6.	Ruotsi	9,2
15.	Saksa	8,2
16.	Hong Kong	8,0
31.	Viro	6,0
42.	Unkari	4,8
44.	Liettua	4,6
57.	Latvia	4,0
67.	Puola	3,5
71.	Kiina	3,4
90.	Venäjä	2,8
102.	Vietnam	2,6

Corruption Perceptions Index,
Transparency International 2004

koululaisten iltapäivätoimintaan, UNICEFin tuki alkuvuodesta Aasian hyökyaaltokatastrofin lapsiuhreille.

Suhteet politiikkaan

Kesko osallistuu aktiivisesti kaupan ja elinkeinoelämän järjestötoimintaan kotimaassa ja Euroopan unionissa ja tarjoaa sitä kautta omaa asiantuntemustaan lainsäädäntötyöhön. Vaikutaminen tapahtuu Keskuskauppakamarin, Kaupan Keskusliiton (vuodesta 2005 alkaen Suomen Kaupan Liiton) ja sen toimialajärjestöjen sekä Elinkeinoelämän Keskusliiton välityksellä. Kaupan Keskusliitto kuuluu kaupan EU-keskusjärjestöön EuroCommercen, joka hoitaa kaupan edunvalvonta-asioissa keskitetysti yhteyksiä Euroopan unionin komissioon ja Euroopan parlamenttiin. Kesko kuuluu lisäksi kauppiasryhmittymien EU-järjestöön UGALIin, joka asiasta riippuen valvoo jäsentensä etuja joko suoraan tai EuroCommercen kautta. EuroCommerce on usein nimennyt keskolaisen asiantuntijan omaksi edustajakseen EU-työryhmiin, viimeksi EU:ssä yritysten yhteiskuntavastuuta käsitelleeseen työryhmään.

Baltian maissa elinkeinoelämän järjestötoiminta ei ole vielä yhtä organisoitunutta kuin Suomessa, mutta niin toimialajärjestöjä, keskusjärjestöjä kuin kauppakamareita on jo perustettu. Keskon jäsenyydet on lueteltu kohdassa "Toiminta työnantajajärjestöissä" sivulla 57. Ministeriöt ovat käyttäneet Keskon asiantuntemusta apunaan mm. EU-ympäristödirektiivien toimeenpanon suunnittelussa.

Keskon taloudellinen tuki poliittisille puolueille ja ehdokkaille vuonna 2004 oli Suomessa 26 304 euroa. Muissa maissa puolueita ei tuettu. Suoran tuen lisäksi Suomen puoluelehdissä oli tukiluontoista ilmoittelua 23 000 euron arvosta. Taulukossa "Keskon tuki yleishyödyllisiin tarkoituksiin" (sivu 27) poliittinen tuki sisältyy ryhmään "Kansalais- ja ympäristöjärjestöt".

Suhtautuminen lahjontaan

Keskon periaatteet suhteessa lahjontaan - niin lahjusten antamiseen kuin vastaanottamiseen - ovat jyrkän kielteiset. Periaatteet on viestitty henkilökunnalle muun muassa "Tapamme toimia - henkilöstön eettiset periaatteet" -ohjeistuksessa, jonka viimeisin versio valmistui vuonna 2002. Ohjeistus, johon voi tutustua Keskon Internet-sivuilla osoitteessa www.kesko.fi (Vastuullisuus), on julkaistu suomen, ruotsin, englannin, venäjän ja kaikilla Baltian maiden kielillä. Ohjeistus on jaettu kirjallisena konsernin koko henkilökunnalle sekä esitelty suullisesti yksiköiden omissa henkilökuntatilaisuuksissa. Aihetta on käyty läpi ylimmän johdon koulutuksessa, ja sisäinen tarkastus on omassa toiminnassaan kiinnittänyt erityistä huomiota väärinkäytöksiä ja taloudellisia menetyksiä estävien järjestelmien arviointiin. Väärinkäytöksiä ei kertomusvuoden aikana tullut esiin.

Keskon ostotoiminnan eettisissä periaatteissa, jotka on jaettu lähinnä kehitysmaiden tavarantoimittajille, on julkaistu vastaava kielteinen suhtautuminen lahjontaan.

Kesko kuuluu jäsenenä Transparency Internationalin Suomen osastoon.

Raportin vertailu Global Reporting Initiatiivin suositukseen

GRI:n suositus		Keskon raportti			
Tunnus	GRI:n sisältö	Sisältyy	Sivulla	Raportin otsikko	Puutteet/poikkeamat
Visio ja strategia					
1.1	Kestävän kehityksen visio	Kyllä	8	Yhteiskuntavastuun visio ja strategia	
1.2	Toimitusjohtajan lausunto	Kyllä	3	Pääjohtajan katsaus	
Organisaation kuvaus					
2.1-2.8	Perustiedot yrityksestä	Kyllä	5	Perustiedot Kesko-konsernista	
2.9	Sidosryhmälista	Kyllä	10	Sidosryhmäanalyysi	
Raportin kattavuus					
2.10	Raportin yhteystiedot	Kyllä	72		
2.11	Raportointijakso	Kyllä	2	Raportin sisällön esittely	
2.12	Edellinen raportti	Kyllä	2	Raportin sisällön esittely	
2.13-2.16	Raportin sisällön rajaukset	Osittain	2	Raportin sisällön esittely	Tulosten erittely maittain ei vielä kata kaikkia toimintoja.
Raportin profiili					
2.17	GRI:n noudattamatta jättäminen	Ei			Päätetty noudattaa GRI-suositusta.
2.18	Kustannus/hyötylaskennan kriteerit	Ei			Kustannus/hyötyanalyysia ei ole tehty.
2.19	Merkittävät muutokset laskentatavoissa	Kyllä		Ympäristötulokset	Selostus ko. mittarin yhteydessä.
2.20.-2.21	Ulkoisen ja sisäisen varmennuksen periaatteet	Osittain	2	Raportin sisällön esittely	Sisäistä auditointia ei ole kuvattu.
2.22	Lisätietojen saaminen	Kyllä		(Internet-versio)	Linkit myös painetun raportin ao. kohdissa.
Hallintotapa ja -rakenne					
3.1.-3.2	Organisaation/hallituksen rakenne	Kyllä	14	Hallintoperiaatteet	
3.3.-3.4	Hallituksen toimintaprosessit yhteiskuntavastuun johtamisessa	Ei			Prosesseja ei ole erikseen määritelty, yhteiskuntavastuu integroitu kaikkien johtamiseen.
3.5	Yhteiskuntavastuun vaikutus johdon tulospalkkaukseen	Ei			Tulospalkkaukseen ei sisälly ko. mittareita.
3.6	Vastuuhenkilöt	Osittain	72	Yhteystietoja	Luettelo ei ole kattava, sisältää raportoinnin kannalta keskeiset henkilöt.
3.7	Missio, arvot, toimintaperiaatteet	Kyllä	13	Yhteiskuntavastuuta ohjaavat periaatteet ja johtamisjärjestelmät	
3.8	Osakkaiden aloitejärjestelmä	Ei			Menettelytapaa ei ole kuvattu raportissa - normaali julkisen osakeyhtiön menettely.

GRI:n suositus		Keskon raportti			
Tunnus	GRI:n sisältö	Sisältyy Sivulla	Raportin otsikko	Puutteet/poikkeamat	
Sidosryhmäyhteistyö					
3.9.–3.12	Sidosryhmäanalyysi, vuorovaikutus sidosryhmien kanssa	Kyllä	10	Sidosryhmäanalyysi	Sidosryhmäyhteistyön aiheuttamista muutoksista ei ole raportoitu.
Periaatteet ja johtamisjärjestelmät					
3.13	Varovaisuusperiaatteen soveltaminen	Ei			Riskienhallintaa ja varovaisuusperiaatteen soveltamista ei käsitellä tässä raportissa.
3.14	Sitoutuminen ulkoisiin aloitteisiin, peruskirjoihin ym. periaatteisiin	Kyllä	15	Johtamisjärjestelmät	
3.15	Jäsenyydet järjestöissä	Kyllä	11	Keskeiset vaikuttamisalueet	
3.16–3.17	Tuoteketjun hallinta, epäsuorat vaikutukset	Osittain	32, 43, 58	Energiaostot, kehitys tuotekaupassa, sosiaalinen laatu	Epäsuorien taloudellisten vaikutusten analyysi vielä puutteellinen
3.18	Muutokset toiminnassa	Kyllä	20	Investoinnit ja kauppaverkosto	
3.19–3.20	Johtamisjärjestelmät, sertifiointit	Kyllä	30, 58	Ympäristöjärjestelmä ja -laskenta Tavarantoimittajien sosiaalisen laadun valvonta	
GRI:n sisältövertailu					
4.1	Vertailu GRI-suositukseen	Kyllä	69		
Taloudellisen vastuun tunnusluvut					
EC1	Liikevaihto	Kyllä	5	Kesko yrityksenä	
EC2	Markkinoiden maantieteellinen jaottelu	Kyllä	18	Taloudellinen vastuu/Yleistä	Lisätietoa www.kesko.fi -sivuilla (Vuosikertomus 2004)
EC3	Tavara- ja palveluostot	Kyllä	5, 23	Tavaroiden ja palvelujen toimittajat	
EC4	Maksuaikojen noudattaminen	Kyllä	24	Tavaroiden ja palvelujen toimittajat	
EC5	Maksetut palkat, eläkkeet yms.	Kyllä	22, 23	Maksetut palkat, henkilösivukulut... Eläke- ja sairausvakuutusjärjestelmät	
EC6	Maksetut korot ja osingot	Osittain	18	Talouden kehitys osakkeenomistajien kannalta	Maksettuja korkoja ei ole eritelty. Tiedot tulosraportissa.
EC7	Varausten muutokset	Ei			Ei ole eritelty, tiedot tulosraportissa.
EC8	Maksetut verot	Kyllä	22	Maksetut palkat, henkilösivukulut ja verot	
EC9	Saadut taloudelliset tuet	Ei			Ei ole GRI:n tarkoittamia tukia.
EC10	Tuki yleishyödyllisiin tarkoituksiin	Kyllä	27	Taloudellinen tukeminen	
EC13*	Epäsuorat taloudelliset vaikutukset	Kyllä	23, 24	Tavaroiden ja palvelujen toimittajat Taloudellisen hyödyn jakautuminen maakuntiin	
Ympäristövastuun tunnusluvut					
EN1	Materiaalien käyttö	Kyllä	39	Materiaalien käyttö	Huom! Kyseessä pakkausmateriaalit.
EN2	Ulkoisen jätteen hyödyntäminen	Ei			Kauppayrityksessä ei hyödynnetä kierrätysjätettä GRI:n tarkoittamalla tavalla.
EN3+EN4	Energian käyttö (välitön/väliillinen)	Kyllä	32	Energian ja veden kulutus	Mittayksikkönä KWh ja sen kerrannaiset MWh ja GWh.
EN5	Veden käyttö	Kyllä	32	Energian ja veden kulutus	
EN6+EN7	Biodiversiteettiin liittyvät vaikutukset	Ei			Maa-alueista ei ole tehty analyysia biodiversiteetin kannalta.

GRI:n suositus		Keskon raportti			
Tunnus	GRI:n sisältö	Sisältyy	Sivulla	Raportin otsikko	Puutteet/poikkeamat
EN8	Kasvihuonekaasupäästöt	Kyllä	34, 37	Energian ympäristöprofiili Kuljetusten päästöt	Kuljetusten osalta vain Suomesta ja Ruokakesko Viron toiminnoista.
EN9	Otsoni	Kyllä	34	Energian ympäristöprofiili	=Alailmakehän otsoni C ₂ H ₄ -ekvivalentteina.
EN10	Happamoituminen	Kyllä	34	Energian ympäristöprofiili	
EN11	Jätteet	Osittain	39	Jätehuolto ja kierrätys	Suomesta ja Ruokakeskon Viron toiminnoista.
EN12	Päästöt veteen	Ei			Ei relevantti Keskon toiminnassa.
EN13	Kemikaali-, öljy- yms. vuodot	Kyllä	47	Ympäristöriskit, -vahingot ja -onnettomuudet	Vähäinen yhteys Keskon toimintaan.
EN14	Tuotteiden ympäristövaikutuksia	Ei			Kaupparyityksenä Kesko ei tuota tuotteita.
EN15	Tuotteiden hyötykäyttö	Ei			Kesko osallistuu hyötykäyttöjärjestelmiin, mutta GRI:n tarkoittamat tiedot koskevat valmistajia.
EN16	Ympäristövahingot	Kyllä	47	Ympäristöriskit, -vahingot ja onnettomuudet	Suomesta.
EN17*	Energiatehokkuutta parantavat ohjelmat	Kyllä	31	Kiinteistötoiminnot	
EN34*	Kuljetusten ympäristövaikutukset	Kyllä	37	Kuljetukset/Syntyneet päästöt	Suomesta ja Ruokakeskon Viron toiminnoista.
Sosiaalisen vastuun tunnusluvut					
LA1+LA2	Työpaikkoja koskevat tilastot	Kyllä	22, 49	Työpaikkojen kehitys, Työsuhteet	
LA3+LA4	Järjestäytyminen, neuvottelumeکانismit	Kyllä	57	Toiminta työnantajajärjestöissä Yhteistyö henkilöstön edustajien kanssa	
LA5-LA8	Terveys ja turvallisuus	Osittain	52	Terveys ja turvallisuus	Arvio ILO:n menettelytapaohjeiden noudattamisesta puuttuu. Tiedot alihankkijoiden (esim.rakennuttaminen) tapaturmista puuttuvat.
LA9	Koulutus	Kyllä	56	Koulutus	Henkilöstöryhmittäin erittely vain Suomesta.
LA10+LA11	Tasa-arvo	Kyllä	55	Tasa-arvo	
LA12*	Vapaaehtoiset työsuhde-edut	Kyllä	54	Palkat ja muut edut, eläkkeet	
LA17*	Elinikäinen oppiminen	Kyllä	46	Koulutus	
HR1-HR7	Ihmisoikeuskysymykset	Osittain	58	Tavarantoimittajien sosiaalisen laadun valvonta	Ihmisoikeuskysymykset eivät ole relevantteja Keskon omassa toiminnassa, vaan niitä käsitellään kehitysmaissa toimivien tavarantoimittajien osalta.
S01	Toiminta lähiyhteisössä	Ei			Sidosryhmäyhteistyöstä ei ole prosessikuvausta.
S02	Suhtautuminen lahjontaan	Osittain	68	Suhtautuminen lahjontaan	Vertailu OECD:n dokumenttiin puuttuu.
S03,S05*	Suhteet politiikkaan	Kyllä	68	Suhteet politiikkaan	
S04*	Saadut tunnustukset	Kyllä	47	Sidosryhmäyhteistyö ja viestintä	
PR1+PR2	Tuoteturvallisuus	Kyllä	65	Tuoteturvallisuus	
PR3	Yksityisyydensuoja	Kyllä	67	Yksityisyydensuoja	
Lisäksi:			51 67 24	Johtamisen laatu Yritysturvallisuus Taloudellisen hyödyn jakautuminen Suomen maakuntiin	

*) Vapaaehtoinen lisäindikaattori

Yhteiskuntavastuun yhteyshenkilöitä

Luettelossa on yhteystiedot henkilöistä, joilta ensisijaisesti voi saada lisätietoja raportin sisältämillä osa-alueilta. Luettelo ei kata kaikkia toimitustyöhön osallistuneita keskolaisia. Keskon puhelinnumero on kaikkialta Suomesta soitettuna 010 5311. Sähköpostiosoite = etunimi.sukunimi@kesko.fi

Nimi	Tehtävä	Yksikkö
Kehitys, koordinointi, raportin toimitusvastuu		
Jouko Kuisma	kehitysjohtaja	Yhteiskuntavastuu
Ulla Rehell	kehityspäällikkö	Yhteiskuntavastuu
Taloudellisen vastuun tunnusluvut		
Pauli Alajoki	talouspäällikkö	Konsernitalous
Suvi Vertanen	laskentaekonomi	Konsernitalous
Pekka Niva	kauppapaikkajohtaja	Ruokakesko Oy/kenttä
Antti Mansikka	paikkatietosuunnittelija	Ruokakesko Oy/kenttä
Jukka Pokki	sijoittajasuhdepäällikkö	Sijoittajasuhteet
Ympäristövastuun tunnusluvut		
Satu Kuoppamäki	kiinteistötietovastaava	Kiinteistökesko
Toni Pelin	ympäristö- ja turvallisuusasiantuntija	Ruokakesko Oy/logistiikka
Toni Tynkkynen	suunnittelija	Kesped Oy
Marja-Riitta Jarva	ympäristöpäällikkö	Ruokakesko Oy/asiakkuusprosessi
Juha Kortesalmi	ympäristöpäällikkö	Anttila Oy
Marja Ola	ympäristösuunnittelija	Rautakesko Oy/kehitys
Sari Koskinen	ympäristösuunnittelija	Rautakesko Oy/kehitys
Virpi Kantoluoto	ympäristösuunnittelija	Maatalouskesko Oy/kehitys
Nina Rintanen	ympäristöassistentti	Kaukomarkkinat Oy
Katarina Perkiö	projektiasistentti	Toimistopalvelut
Sosiaalisen vastuun tunnusluvut		
Lea Heikkinen	kehityspäällikkö	Henkilöstöresurssit
Mikko Myryläinen	HR-controller	Henkilöstöresurssit
Päivi Sariola	talouspäällikkö	Eläkevakuutus ja työterveys
Sosiaalisen laadun valvontajärjestelmä		
Jouko Kuisma	kehitysjohtaja	Yhteiskuntavastuu
Tuoteturvallisuus		
Matti Kalervo	tuotetutkimuspäällikkö	Ruokakesko Oy/tuotetutkimus
Yritysturvallisuus		
Juha Pietarinen	turvallisuusjohtaja	Konserniturvallisuus
Yksityisyydensuoja/kanta-asiakasjärjestelmä		
Tapio Pesonen	rahoituspalvelupäällikkö	K-Plus Oy
Yhteiskuntasuhteet		
Erkki Heikkinen	johtaja	Yhteiskuntasuhteet

Varmennuslausunto

Olemme Kesko Oyj:n johdon pyynnöstä toteuttaneet sovitut ja jäljempänä kuvatut tarkastustoimenpiteet Kesko Oyj:n vuoden 2004 Yhteiskuntavastuun raportille. Kesko Oyj:n johto vastaa raportin laatimisesta sekä sen sisältämien tietojen keräämisestä ja esittämisestä. Tätä riippumatonta varmennusraporttia ei voida sellaisenaan käyttää pohjana arvioitaessa Kesko Oyj:n suoritustasoa sen määrittelemissä ei-taloudellisissa periaatteissa.

Varmennuksen laajuus

Toimeksiantomme toteutettiin International Standards on Assurance Engagements 3000 (revised) viitekehyksessä, joka on tarkoitettu ei-taloudellisen informaation varmennukseen. Varmennuksen kriteereinä on käytetty myös Global Reporting Initiative Sustainability Reporting Guidelines 2002 -ohjeistoa yhteiskuntavastuuraporttien varmennukseen yhdessä AA1000 Framework-viitekehyksen kanssa.

Toimeksiantomme käsitti yhteiskuntavastuun raportin tietosisällön varmentamisen. Varmennusprosessimme sisälsi seuraavat päävaiheet:

- Yhteiskuntavastuun raportissa esitettävän informaation keräämiseen ja raportointiin liittyvien menettelytapojen arviointi koskien tänä vuonna oston järjestelmistä saatavaa tietoa.
- Esitetyn tiedon kattavuuden, oikeellisuuden ja vertailukelpoisuuden arviointi.

Yhteenveto tekemästämme työstä

Tiedon tuottamisen käytännöistä ja menettelytavoista haastattelimme vastuullisia henkilöitä erityisesti Vähittäiskaupan tilipalvelu VTP Oy:ssä sekä pistokokeina Rautakeskossa ja Kiinteistökeskossa.

Raportin tietojen arviointi perustui alkuperäiseen, raportoitavista toiminnoista meille toimitettuun aineistoon. Haastattelimme myös kyseisen aineiston tuottamiseen osallistuneita henkilöitä. Lisäksi edellisen vuoden varmennuksen yhteydessä toteuttamiimme haastatteluja ja tietoa käytettiin työmme pohjana.

Merkittävimmät havaintomme

Vuoden 2003 raporttia koskevassa varmennuslausunnossamme suosittelemme raportoinnin soveltamisalan laajentamista siten, että yhteiskuntavastuun tunnusluvuista ja eri toiminnoista raportoidaan kattavasti kaikista toimintamaista. Taloudellisen vastuun analyysi on syventynyt, ja raportointi taloudellisen hyvinvoinnin jakautumisesta kattaa nyt myös K-kauppiat. Kaikkien toimintamaiden osalta raportoinnin kattavuudessa ei kuitenkaan ole päästy tavoitteeseen.

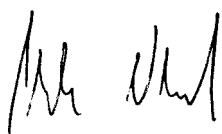
Raportin sisältö on laajentunut ja raportoitavan tiedon määrä kasvanut. Suosittelemme, että tiedon tuottamisjärjestelmän hallittavuuteen kiinnitetään huomiota raportoitavan tiedon saatavuuden sekä laadun ja luotettavuuden turvaamiseksi myös jatkossa.

Johtopäätöksemme

Kesko Oyj:n vuotta 2004 koskevassa yhteiskuntavastuuraportissa esitetään olennaiset Kesko Oyj:n 31. joulukuuta 2004 päättynyttä vuotta koskevat yhteiskuntavastuun tulokset. Niillä alueilla, joista raportointiin jo aikaisempina vuosina, on tämän vuoden raportin rakenne yhdenmukainen edellisten vuosien kanssa. Raportin sisältämä informaatio on esitetty riittävällä ja asianmukaisella tavalla.

Helsingissä, 15. huhtikuuta 2005

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö

Pekka Nikula
KHT

Sirpa Juutinen
Senior Manager,
Sustainable Business Solutions

Termien selitykset

Tekstissä ja taulukoissa esiintyy termejä, tunnuslukuja ja lyhenteitä, joiden sisältöä on tarpeen selvittää tässä tarkemmin.

Sijoitetun pääoman tuotto-% (ROI) =

$$\frac{\text{voitto ennen satunnaisia eriä + korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{taseen loppusumma } \cdot \text{ korottomat velat (keskimäärin vuoden aikana)}} \times 100$$

$$\text{Omavaraisuusaste, \%} = \frac{\text{oma pääoma + vähemmistöosuus}}{\text{taseen loppusumma } \cdot \text{ saadut ennakot}} \times 100$$

$$\text{Velkaantumisaste, \%} = \frac{\text{vieras pääoma + pakolliset varaukset}}{\text{taseen loppusumma } \cdot \text{ saadut ennakot}} \times 100$$

Nettovelkaantumisaste, \% =

$$\frac{\text{korollinen vieras pääoma } \cdot \text{ rahoitusarvopaperit } \cdot \text{ rahat ja pankkisaamiset}}{\text{oma pääoma + vähemmistöosuus}} \times 100$$

Osakekannan markkina-arvo = osakkeen kurssi x osakkeiden lukumäärä

GWh = gigawattitunti = miljoona kilowattituntia (kWh)

1 kWh = 3,6 MJ= 3 600 J (GRI:n suosituksessa energian mittayksikkö on joule eli J)

PJ = petajoule = miljoona joulea

CO₂ = hiilidioksidi = aiheuttaa ilmaston muutosta ("kasvihuoneilmiö")

CO₂-ekv = hiilidioksidiekvivalentti, se määrä erilaisia kaasuja, joiden yhteisvaikutus kasvihuoneilmiöön vastaa mainittua hiilidioksidimäärää

SO₂ = rikkidioksidi (vaikuttaa happamoitumiseen)

C₂H₄ = eteeni (vaikuttaa alailmakehän otsonipitoisuuteen)

CO = hiilimonoksidi eli häkä

HC = hiilivedyt

NO_x = typen oksidit

Transbox-laatikko = muovista valmistettu, uudelleen käytettävä kuljetuslaatikko

KRESS-kiinteistö = kiinteistö- ja rakennusalan energiansäästösopimuksen (KRESS) piiriin kuuluva kiinteistö, jolle on asetettu sähkön ja lämmön ominaiskulutusta koskevat säästötavoitteet.

Keskon yhteiskuntavastuun raportti on julkaistu suomen- ja englanninkielisenä ja sitä voi tilata postiosoitteesta Kesko Oyj, Viestintä, Satamakatu 3, 00016 Kesko, sähköpostiosoitteesta viestinta@kesko.fi tai puhelimitse numerosta 01053 22404. Raportti on tilattavissa ja luettavissa myös Keskon Internet-sivuilta osoitteessa www.kesko.fi.

Raportin on toimittanut Keskon yhteiskuntavastuu -yksikkö (Jouko Kuisma ja Ulla Rehell) yhteistyössä Mainostoimisto Raudan (Tapio Heickell ja Anne Soikkeli) kanssa. Kuvat: Jari Härkönen, paitsi s. 27 Adolfo Fera, s. 63 Jef Maion ja s. 64 Maija-Liisa Ihanus.

Painopaikka: Libris, Helsingissä 2005
Paperi: Cyclus (100 % kierrätyspaperia)
Paperille ja kirjapainolle on myönnetty
Pohjoismaisen Joutsen-ympäristömerkin käyttöoikeus.

KESKO
Kaupan tekijä